

Sopot 2016

Państwowa Galeria Sztuki w Sopocie

JULIUSZ KOSSAK

Portret syna generała Hauke
Portrait of General Hauke's Son

1859

**WHAT A SUCCESS! WHAT POPULARITY,
A TRUE TORRENT OF AC-
COLADES AND PRAISE**

Co za sukces, co za popularność,
grad zaszczytów, honorów

1923

Wojciech Kossak

KOSSAKO

WE

THE

KOSSAKS

T
H
E

K
O
S
S
A
K
S

K
O
S
S
A
K
O

W
I
L
L
E

1 Kossakowie

Stefania Krzysztofowicz-Kozakowska 6

2 The Kossaks

Stefania Krzysztofowicz-Kozakowska 20

3 Piszące Kossaki

Bogusław Deptuła 40

4 The Kossaks - Women of Letters

Bogusław Deptuła 48

WMA

WWE

KOSAKO

WIE

Stefania
Krzysztofowicz-Kozakowska

Od 1869 roku niewielki krakowski dworek na Zwierzynie, przy placu Latarnia, (obecnie plac Kossaka) zwany początkowo „Wygodą”, z czasem „Kossakówką”, był gniazdem wszechstronnie utalentowanej malarsko i literacko rodziny Kossaków, w której po mieczu przekazywany był talent malarski, zaś zdolności literackie stały się domeną pań.

Kossakowie

Malarze, to protoplasta dynastii artystycznej – Juliusz; jego bezdzietnie zmarły brat – Leon, uczestnik powstań, Sybirak, amatorsko zajmujący się akwarelą; syn Juliusza i kontynuator jego sztuki – Wojciech; syn Wojciecha – Jerzy; wreszcie drugi wnuk Juliusza, syn Stefana, brata Wojciecha – Karol.

Co za sukces, co za popularność,
grad zaszczytów, honorów

Wojciech Kossak
1923

Talent literacki pań ujawnił się w trzecim pokoleniu u obu córek Wojciecha: poetki parającej się również akwarelą – Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej i pisarki Magdaleny Starzewskiej-Niewidowskiej, piszącej pod pseudonimem Magdaleny Samozwaniec, oraz córki Tadeusza, bliźniaczego brata Wojciecha – powieściopisarki Zofii Kossak.

W „Kossakówce” prowadzono dom otwarty, łączący na bezpretensjonalnych spotkaniach towarzyskich swoisty snobizm z parnasem intelektualnym kolejnych krakowskich pokoleń, gdzie bywał *tout Cracovie*; Adam Asnyk i Teofil Lenartowicz, Henryk Rodakowski i Józef Chęłmoński, Jan Matejko i Adam Chmielowski – brat Albert, Stanisław Witkiewicz i Henryk Sienkiewicz, Helena Modrzejewska, Jacek Malczewski, Feliks „Manggha” Jasieński i Karol Frycz, a także Wincenty Lutosławski, Zofia Stryjeńska i Artur Maria Swinarski, Rostworowscy, Zdzisław i Zofia Jachimeccy oraz Antoni Stonimski.

„Kossakówka” co dzień była pełna gości – wspominał
Wojciech Kossak.

Budziła jednak, podobnie jak twórczość wszystkich pokoleń Kossaków olbrzymie kontrowersje. Warto przytoczyć słowa Marii Dąbrowskiej, która w 1935 roku w „Dziennikach” wspomniata *żałosne wrażenie(...)* *Że też taki świat pocziwych mamu-tów i wsteczników zachował się gdzieś jeszcze(...)* *Dodajmy jeszcze straszliwe bohomyzy w pracowni*

Kossaka, zakupywane przez Ministerstwo Spraw Wojskowych itp.(...) i dziwożonowate dziwadło – Lilkę Jasnorzewską – przyjemno-przykry koszmar.

W 1871 roku odbył wspólnie z Józefem Brandtem podróż po Galicji celem przygotowania studiów do obrazu „Odsiecz Wiednia”, która rozpoczęła się w Gumniskach, gdzie oglądali słynną stadninę Sanguszków, przez Lwów, Podhorce, Żółkiew, Tarnopol, Strusy, Trembowłę, Podhajce, aż po równie słynną drugą sanguszkowską stadninę arabsów w Stawucie.

Nie bez znaczenia dla rozwoju talentu Juliusza Kossaka była również znajomość z Piotrem Michałowskim zawarta w Rajtarowicach u Władysława Rozwadowskiego, gdzie wspólnie podziwiali sprowadzone tam konie rasy arabskiej.

Michałowskiego wspominał jako – *najznakomitszego malarza koni*, który widząc jego rysunki *wszystkie swoje skarby talentu i pracy pokazał*,

i nie szczędził *rad godnych mistrza*,

dziś mi

jeszcze drogich.

OSTATNI KRESOWY

ROMANTYK

JULIUSZ KOSSAK

... i tak zawód mój zacząłem – zanotował Juliusz Kossak

w swej

autobiografii.

Założycielem artystyczno-literackiej dynastii Kossaków był Juliusz, którego *gwiazda* – jak pisał jego wielki admirator i monografista Stanisław Witkiewicz – *przez pięćdziesiąt lat ubiegłego stulecia świeciła najjaśniejszym blaskiem.*

Juliusz Kossak należy do drugiego pokolenia romantyków zainteresowanych malarstwem historyczno-batalistycznym i historyczno-rodzajowym, dla którego istotna była twórczość „ku pokrzepieniu serc” i ciągłe nawiązywanie do tradycji szlacheckiego obyczaju i rycerskiej przeszłości.

Przejął tym samym rolę niemal identyczną, jak Henryk Sienkiewicz w literaturze.

Karierę artystyczną uformowaną przez środowisko ziemiańsko-arystokratyczne, rozpoczął Juliusz Kossak w 1844 roku dzięki poparciu Kazimierza i Juliusza Dzieduszyckich oraz Gwalberta Pawlikowskiego- swoistą wędrowną podróżą po dworach i pałacach rodów ziemiańskich i arystokratycznych osiadłych w południowo-wschodniej Małopolsce, na Podolu, Wołyniu, Ukrainie: Potockich, Baworowskich, Rozwadowskich, Dzieduszyckich, Sanguszków. Jak skomentował Juliusz w swej „Autobiografii” najwięcej zawdzięczał Kazimierzowi Dzieduszyckiemu: *zrobił mnie oblubieńcem całej niemal (...) szlachty Galicji. Nie ma prawie dworu na Podolu, Pokuciu, ziemi przemyskiej gdziebym nie był zaproszony, nie było konia pięknego, którego bym nie portretował (...). Z kolei Branicy nie chcieli mnie puścić i tam malowałem i konie, i psy, i wilki, i Kozaków.*

W 1855 roku nastąpiła ważna zmiana w życiu Juliusza Kossaka: *Idąc Krakowskim Przedmieściem, zobaczyłem śliczną brunetkę(...) Jakby we mnie strzełito, nie wyszła mi już z głowy i Bogu najwyższemu dzięki, nie wychodzi, bo jest moją najdroższą żoną – Zofia z Gałczyńskich. Ożeniłem się(...) Po ślubie, w miesiącu wrześniu wyjechałem z żoną za granicę.*

Mariaż ten poprzedzony był licznymi komeczkami i plotkami, a konkury ubogiego malarza odczytywano jako mezalians córki zamożnego ziemianina, właściciela majątku w Siqszycach na Kujawach.

Juliusza Kossaka pociągały jednak szersze kontakty ze sztuką europejską. Najpierw był Paryż, gdzie zaprzyjaźnił się z wybitnym batalistą francuskim Horace Vernetem, autorem popularnego sztychu

ze sceną ukazującą skaczącego do Elstery księcia Józefa Poniatowskiego, którego twórczość na pewno nie pozostała bez wpływu na warsztat Kossaka. W swej „Autobiografii” odnotował też słowa pełne entuzjazmu dla Verneta: *przyjął mnie jak najserdeczniej, otworzył dla mnie pracownię w każdej chwili i na domiar grzeczności trzymał mi Wojtkę do chrztu.*

Po kilku latach spędzonych w Warszawie w 1868 roku pojechał do Monachium *dla odświeżenia się, dla zobaczenia co nowego w sztuce.*

Był Juliusz Kossak malarzem literackim szczególnie zainteresowanym tematyką batalistyczno-historyczną, odnoszącą się niemal zawsze do konkretnych wydarzeń historycznych: *Kossaka w tych bitwach nie pogrom nieprzyjaciela obchodzi i cieszy najbardziej, nie kładzie on nacisku na jego nieszczęście i hańbę, na mękę, śmierć i zniszczenie zostające po bitwie, nie dramat ponurej i krwawej walki o życie go zajmuje – on wyraża męstwo, dzielność, bohaterstwo żołnierza, świetność i energię jego czynów i wspinały temperament polskiego konia.*

Wielokrotnie malował sceny apoteozujące króla Jana III Sobieskiego przygotowywane w związku z 200 rocznicą odsieczy wiedeńskiej; ilustrował między innymi w 1882 roku scenę „Spotkania Jana III Sobieskiego z cesarzem Leopoldem” rozgrywającą się na tle dalekiego widoku Wiednia i Kahlenbergu, zaś rok później

„Wjazd

Jana III Sobieskiego

do Wiednia”.

Podobnie jak w Paryżu, również i w Monachium Kossak pozostał wierny swoim wcześniejszym przymyśleniom artystycznym. Konsekwentnie nawiązuje do polskiej tematyki historyczno-batalistycznej i historyczno-rodzajowej. W warsztacie malarskim znika natomiast surowość konturów i kontrastów kolorystycznych, pojawia się miękki rysunek oraz wykwiłtna, wyciszona gama kolorystyczna zdominowana paletą ciepłych, złotych odcieni. Staje się niekwestionowanym mistrzem techniki akwarelowej.

Od 1869 roku związany jest już z Krakowem; mieszka w „Kossakówce” i włącza się z ogromnym entuzjazmem w życie kulturalne i artystyczne miasta. Odrzuca ofertę objęcia katedry malarstwa pejzażowego w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych, działa w Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych, angażuje się w przygotowanie słynnego jubileuszu 50-lecia pracy twórczej Józefa Ignacego Kraszewskiego, w program komitetu organizacyjnego Muzeum Narodowego; przez osiemnaście lat prezesuje Kołu Artystyczno-Literackiemu.

Był też autorem żywiołowej „Sceny historycznej pod Wawelem” z 1883 roku z tłumem historycznych formacji wojska polskiego i bohaterami narodowymi: Tadeuszem Kościuszką, Henrykiem Dąbrowskim, Józefem Poniatowskim, Adamem Czartoryskim. Jest to dramatyczna epopeja męstwa i chwały polskiego oręża, przypomniana przez artystę po wszystkich kolejnych przegranych powstaniach; w tym samym 1883 roku maluje „Bitwy pod Parkanami”.

Sceny batalistyczno-historyczne odgrywały również pierwszoplanową rolę w podejmowanych przez Juliusza Kossaka zamówieniach na romantyczne ilustrowanie dziejów rodzin szlacheckich od średniowiecza do powstania styczniowego, między innymi rodów Dunin-Borkowskich, Gniewoszków, Morsztynów, Fredrów, Unrugów, Taczanowskich. Dzieje tych familii stały się dla Kossaka pretekstem do ilustrowania bohaterskich czynów i bitew stoczonych przez członków tych rodzin: na przykład ukazania „Stanisława (Jana) Fredrę pod Smoleńskiem”, „Śmierć kapitana Kazimierza Unruga pod Kołem w 1863 roku”, czy „Wyjście oddziału generała Edmunda Taczanowskiego z Pyzdr”.

Pasją Juliusza Kossaka było również obserwowanie życia dworów polskich, czego znakomitym przykładem jest niekwestionowane *chef-d'oeuvre* – mistrzowska akwarela z 1877 roku „Przed pałacem w Krzeszowicach” rozgrywająca się przed krzeszowickim pałacem rodziny Potockich, z którą utrzymywał kontakty od 1844 roku, kiedy to został zaproszony do Łańcuta na polowanie *par force*.

Z równym entuzjazmem studiował pejzaże, szczególnie wschodnich rubieży, a nade wszystko był zainteresowany rejestracją pełnych zgiełku scen z polowań na wilki, niedźwiedzia, zające, dropie. Poczynając od 1869 roku – ilustrował w technice olejnej dynamiczne sceny polowań na saniach na lisa, a także wyjazdy i powroty z polowań, w których pierwszoplanowe role powierzał oczywiście koniom.

Malował też sceny przejażdżek konnych, wyścigów konnych, jarmarków oraz portretował swoich mecenasów i ich ulubione konie.

Zdaniem Stanisława Witkiewicza:

*Cokolwiek żyło w obszarze Polski,
wszystko to żyje*

i żyć będzie

w dziełach Kossaka.

Motywy łączące wszystkie okresy twórczości Juliusza był koń, symbolizujący swobodę i wolność. Kossak kochał konie jako piękne stworzenia, podziwiał ich rasę, klasę, elegancję ruchów, urodę, dostojność; ujmował je w różnych niekiedy skomplikowanych ruchach i skrótach. Piękno koni utrzymywał zarówno w ich pojedynczych portretach, kiedy mógł pokazać cechy indywidualne zwierzęcia, w widokach stadnin pełnych koni wszelkich maści i ras, jak i w żywiole wyścigów, pogoni, bitew. Był też znakomitym psychologiem koni, znającym i rozumiejącym ich psychikę. Absolutnym popisem znajomości psychiki konia jest olejny obraz z 1871 roku „Wierny towarzysz” z Lwowskiej Narodowej Galerii Sztuki ukazujący na tle daleko rozgrywającej się sceny batalistycznej (epizod z wojny francusko-pruskiej) konia nachylającego się wręcz z czułością nad zabitym jeźdźcem.

Szczególną rolę w twórczości Juliusza odegrały konie rasy arabskiej spełniające ideę romantyzmu: romantyzmu natury oraz romantycznej swobody. Były też synonimem nie tylko piękna, lecz także tak wysoko cenionego przez romantyków – Orientu. Wyprawy na Wschód w celu ich zakupu były obowiązkowym wręcz etapem edukacji młodego pokolenia. Stały się również konie rasy arabskiej bohaterami niezliczonych stron literatury, prawdziwych poematów wyczulonych na ich piękno, spośród których najbardziej wyrazistych refleksji na temat romantycznej wolności, nieokietzanego pędu, zjednoczenia człowieka z koniem dostarczają w polskiej literaturze dedykowane Wacławowi Rzewuskiemu – pseudonim Tadż-ul-Fechr – „Duma o Wacławie Rzewuskim” Juliusza Słowackiego i poemat „Farys” Adama Mickiewicza, kilkakrotnie ilustrowany również i przez Juliusza Kossaka; ten zafascynowany Wschodem romantyczny bohater – Wacław Rzewuski, był także znakomitym hodowcą arabskich, które sprowadzał ze Wschodu do swego majątku w Sawranii.

(...)
Pędź latawce białonogi!
Skąły z drogi, sępy z drogi!
(...)
Starożytna karawana,
Wiatrem z piasku wygrzebana!
Na szkieletach wielbłądów siedzą jeźdźców
kości(...)

Juliusz Kossak ujmował ukochane konie wręcz mistrzowsko. Początkowo były to ich sztywne wizerunki, zawsze jednak zachowujące cechy charakterystyczne, czytelne między innymi w portretach Abugejla, Abiada, Gazeli, Kogejlana, Carogrodu, Szaytanki. Wyjątkowe są ilustracje atlasu „Stado Erazma Wolańskiego w Pauszówce” z 1850 roku zawierającego zestaw akwarel z portretami koni o szlachetnej genealogii. Konie różnych ras: pełnej krwi angielskiej, araby i angloaraby ukazane zostały w pełnych dostojności, nieco sztywnych pozach we wnętrzach stajni, na folwarku, w pejzażu. Widoczna jest sta-

ranność w odtwarzaniu anatomii zwierzęcia, a wartość dokumentacji podnosi dodatkowo szczegółowy opis pochodzenia konia wykonany przez właściciela stadniny.

Następnym etapem były konie pojawiające się w rozbudowanych, pełnych temperamentu scenach, które ujęte niekiedy w skomplikowanych ruchach i skrótach perspektywicznych, narzucały kompozycjom nastroje pełne wrzawy, galopady, ruchu.

Wyjątkową urodą charakteryzowały się przedstawienia stadnin malowanych niemal zawsze na zamówienie; były to stadniny Stanisława Dunin-Borkowskiego, Sanguszków, Jana Tarnowskiego, Przybysława Śreniawity; stadninę Dionizego Trzeciaka w Taurowie rejestruje obraz „Tabun koni”, pochodzący z lwowskich zbiorów Lubomirskich. Prawdziwym zaś arcydziełem jest namalowana w Paryżu w 1857 roku akwarela „Stadnina u wodopoju” epatująca zarówno subtelnością zdominowanej odcieniami złotymi paletą kolorystyczną, klarownością kompozycji, jak i urodą bohaterów kompozycji – pięknych koni.

Kompozycje te były również pretekstem do prezentacji przez wrażliwego na piękno natury Juliusza Kossaka, nie tylko urody koni, lecz także zniwalających urodę krajobrazów, najczęściej podolskich, o szerokich, zamglonych horyzontach ze snującymi się dymami ognisk.

Malował też wielokrotnie konne portrety swoich mecenasów, między innymi Sanguszków: Eustachego Erazma i Władysława, a także bohaterów historycznych – domniemane konterfekty Stanisława Żółkiewskiego hetmana wielkiego koronnego, Berka Joselewicza – pułkownika wojsk polskich, organizatora lekkokonnego pułku żydowskiego w powstaniu 1794 roku, ks. Józefa Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszkę, Bohdana Chmielnickiego ze złotymi insygniami swej władzy, a także nieznanymi dragonów, Krakowiaków, Żydów.

Niedocenionym w pełni talentem Juliusza Kossaka było jego ilustratorstwo, którym zainteresował się w okresie pobytu w Warszawie, kiedy to sytuacja finansowa zmusiła go do podjęcia pracy kierownika artystycznego „Tygodnika Ilustrowanego”; rozpoczął tym samym karierę ilustratora publikującego swoje prace zarówno w macierzystym piśmie jak i od 1869 roku w „Kłosach”. Po przeniesieniu się do Krakowa w 1869 roku w dalszym ciągu współpracował z redakcjami warszawskimi.

Juliusz Kossak koncentrował się przede wszystkim na ilustrowaniu ważnych wydarzeń życia politycz-

nego i kulturalnego, a także konkretnych utworów literackich. Przed ponad czterdzieści lat z pasją ilustrował literaturę piękną – powieści, poematy, pamiętniki, książki historyczne. Obok ilustracji do książek Jana Chryzostoma Paska i Wacława Potockiego w latach 1865–1866 powstały pełne rubasznego dowcipu ilustracje „Pamiętnika starającego się” Teodora Tomasza Jeża; w 1875 roku ilustrował książkę Kajetana Suffczyńskiego „Zawsze oni. Obrazy historyczne i obyczajowe z czasów Kościuszki i Legionów”; w 1876 roku – Juliana Ursyna Niemcewicza – „Śpiewy historyczne”, a w 1879 roku – Józefa Ignacego Kraszewskiego „Grzechy hetmańskie”.

W 1866 roku ilustrował dzieła przyjaciela Wincentego Pola, między innymi napisany w 1854 roku „Rok myśliwca”. Był to rodzaj myśliwskiego kalendarza opisującego zmieniające się zjawiska natury, do którego Juliusz Kossak wykonał dwanaście rysunków przedstawiających z wielkim pietyzmem i atencją nie tylko piękno przyrody, lecz także zwyczaje myśliwskie. Rysunki Kossaka zostały następnie mistrzowsko przeniesione na klocki drzeworytnicze.

W 1888 roku powstały ilustracje do cyklu poetyckich opisów ówczesnych ziem polskich Wincentego Pola „Pieśni o o ziemi naszej”. Natomiast w 1882 roku opublikowano w formie luksusowej edycji rapso-
d Wincentego Pola „Mohort” z ilustracjami Juliusza Kossaka, nad którymi pracował jeszcze w czasie pobytu w Paryżu. Jest to historia nastrojów kresowych i kresowego bohatera – Mohorta, niezłomnego rycerza strzegącego w końcu wieku XVIII wschodnich granic Rzeczypospolitej. Prototypem bohatera był Jan Tarnowski, hetman wielki koronny, obrońca granic wschodnich. Z rysunkowymi ilustracjami do „Mohorta” współgrał szereg obrazów olejnych Juliusza Kossaka ilustrujących dzieje owego romantycznego bohatera, jak „Stadnina Mohorta”, „Wyjazd na polowanie z Kafarkiem”, czy wreszcie „Mohort prezentujący swą stadninę księciu Józefowi Poniatowskiemu”.

W następnych latach, w 1883 roku ilustruje M. Dyakowskiego „Dyariusz wiedeńskiej okazyi 1683”, w 1886 roku – K. Kozłowskiego „Album wojska polskiego z 1831 roku”.

Najchętniej jednak Juliusz Kossak ilustrował dzieła polskiej klasyki literackiej. Przez wiele lat, poczynając od 1869 roku, powracał do ilustracji „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza, miały one dla niego ogromne znaczenie: *uważać będę takowe jako koronę artystycznego pracownictwa* – napisał do Jana Geberthnera w kwietniu 1899 roku. Ambicją i marzeniem Juliusza Kossaka było również zilustrowanie „Trylogii” Henryka Sienkiewicza, zaczął nad tym pracować w latach 1885–1886. Do „Potopu” wykonał brawurową akwarelę „Kmicicowa kompania”; więcej jednak pracy poświęcił „Ogniem i mieczem” ilustrując wydanie książkowe w 1886 roku oraz opublikowany w latach 1898 i 1899 album. W 1900 roku ukazał

się kolejny album ilustracji do Sienkiewiczowskiej „Trylogii” – do „Pana Wołodyjowskiego”.

Będąc już w sile wieku, stworzył cykl ilustracji do „Pieśni Legionów”, zawierający takie tytuły, jak „Dał nam przykład Bonaparte”, „Jeszcze Polska nie zginęła”, „Mówił ojciec do swej Basi”, „Marsz, marsz Dąbrowski”; cykl ten został wydany w formie albumu przez H. Altenberga we Lwowie.

Prace Juliusza Kossaka były również reprodukowane w formie heliograviur, czego przykładem jest wydany w roku 1891 „Album obrazów historycznych” powtarzający 12 znanych akwarelowych kompozycji Juliusza Kossaka.

Kariera Juliusza Kossaka budziła wiele emocji, zarówno wśród współczesnej mu krytyki i publiczności, jak i w kolejnych pokoleniach. Zarzucono mu skostnienie, ciągłe powielanie tych samych motywów i kompozycji, „autokopiowanie”, dostrzegając równocześnie biegłość warsztatową znakomitego akwarelisty i patriotyczne znaczenie ilustrowanych przez niego scen. Był to talent *mający swe wybitne cechy, dla których pozostanie zawsze wielkim* – to słowa Wincentego Łosia opublikowane w 1895 roku na łamach „Tygodnika Ilustrowanego”. Natomiast Stanisław Witkiewicz zakończył obszerną monografię Juliusza Kossaka słowami: *Jego cechy i zalety są zadziwiające, jego twórczość zdumiewa ogromem prac dokonanych, siła i żywotność jego zdolności jest niespożyta, trwa do ostatniej chwili życia, do ostatniego tchnienia z tą samą niepohamowaną energią i blaskiem świeżości i młodości.*

ŻOŁNIERZ

I ARTYSTYCZNY AMATOR

LEON

KOSSAK

Nieznany i zapomnianym malarzem-amatorem jest młodszy brat Juliusza – Leon. Zawodowo związany z wojskiem, służył jako ułan w armii austriackiej, potem walczył na Węgrzech w korpusie generała Bema. W 1856 roku emigrował do Francji, potem do Australii. W 1860 roku przeszedł kampanię Garibaldiego, następnie brał udział w powstaniu styczniowym. Ciężko ranny pod Kockiem dostał się niewoli i został zesłany na dziewięć lat ciężkich robót na Syberii. Według Stanisława Witkiewicza *był to wielki talent malarski. Jego szkice obozowe, ilustracje codziennego życia żołnierskiego cechuje nadzwyczajne poczucie charakteru, ruchu i ogromna zdolność wydobywania światła z kartki akwarelowej.*

Malował kompozycje ilustrujące żołnierskie potyczki i bitwy, wśród których na szczególną uwagę zasługują cztery niewielkie akwarele „Bitwa pod Waterloo” ze sceną batalistyczną z kłębowiskiem sztywno ujętych postaci ludzi i koni oświetlonych intrygującym światłem przebijającym się przez szaro-błękitne chmury.

Niematy wpływ na rozwój talentu Wojciecha oraz wybór tematyki historyczno-batalistycznej miało malarstwo Józefa Brandta, który w Monachium pełnym *rozbitków roku 63-go* pełnił rolę „generała” polskiej kolonii artystycznej.

Potem były jeszcze studia w Paryżu u Leona Bonnata i Alexandra Cabanela, gdzie pomimo wyczerpanej pracy, źle się czuł, co komentował: *smutne życie w tym Paryżu* - napisał do rodziców w maju 1880 roku - *jak się trzeba dobijać czegoś. Mnie już ręce opadają.*

Rok po powrocie do Krakowa, 1884 roku ożenił się ze śliczną Marią Kisielnicką - *męża twego pieszczotką*, późniejszym „Mamidłem” udręczonym przez trójkę dzieci, „przyszłych geniuszy”: Jerzego sukcesora talentu Wojciecha, Marię - poetkę i Magdalenę - powieściopisarkę. Przez całe swe małżeńskie życie stał Wojciech do Marii listy stanowiące przykład pięknej korespondencji miłosnej, niekiedy wręcz frywolnej. Pisał: *Moja najdroższa, najmilsza, najukochańsza narzeczono, moja panno Mario, Zono moja najdroższa, skarbie mój, śliczna córeczko moja, Mini, męża twego pieszczotko.*

Równocześnie pozostawał przez całe życie wrażliwy na uroki kobiece, któremu po latach córki wypominały liczne romanse, podboje sercowe, flirty. Przez wiele lat stał niezwykle czułe listy do młodszej od niego o dwadzieścia sześć lat Zofii Hoesickowej, żony krakowskiego publicysty i historyka literatury Ferdynanda. Adresował listy *Tres chere ami, Kochana przyjaciółko* domagając się zezwolenia, jak to zrobił w liście z 1909 roku:

AKADEMIZM

I KONSERWATYZM

WOJCIECH KOSSAK

*na ucałowanie Jej ślicznych rączek,
przy czym proszę,
aby ten mały paluszek stał pięknie
do góry jako na Pani portrecie.*
W 1924 roku deklarował z kolei: *je baise
Vos doigts roses et microscopique.*

Z tradycji XIX-wiecznego akademizmu oraz idei historyzmu, połączonych z romantyzmem wyniesionym z pracowni ojca Juliusza, wyrosła twórczość Wojciecha Kossaka. Studiował w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych pod okiem Władysława Łuszczkiewicza, a następnie przeniósł się na gwarantującą solidny warsztat malarski akademię monachijską do pracowni Alexandra Strahubera, Alexandra Wagnera i Wilhelma von Lindenschmidta. Doświadczenia zdobyte w pracowniach monachijskich docenił dopiero po latach. *Opuszczałem Monachium bez cienia żalu, ale z dorobkiem wiedzy, którego wartość po latach doświadczeń dopiero oceniłem.*

Na te ogromne sukcesy towarzyskie wpływ na pewno miał urok osobisty Wojciecha Kossaka, znakomite formy towarzyskie, wrodzona dystynkcja, a nade wszystko wspaniała powierzchowność, które uzupełniały temperament i poczucie humoru, znanstwo koni, pasja automobilowa, namiętność do brydża, nonszalancja stroju, i jak to odnotowała Jadwiga Wayde-Dmochowska w 1960 roku we wspomnieniach „Jeszcze o dawnej Warszawie”, także *fantazyjnie zawiązany krawat, kapelusz borsalino*, a na dodatek *zabójcze spojrzenie, gdy patrzył na ładną kobietę*. Córka Wojciecha - Magdalena wypominała mu flirty, między innymi, częste wypadki do Zakopanego, gdzie miał swoją *flamę*. *Jest to pewna piękna hrabina - wysublimowana, znawczyni sztuki, wielbielka malarstwa Wojciecha i ... jego sztuki kochania (...)* *Ten flirt był na najwyższym poziomie, zakochana para mówiła ze sobą po angielsku, albo po francusku.*

Konferencja prasowa w sprawie Panoramy Bitwy Grochowskiej w domu artysty malarza Wojciecha Kossaka w Krakowie. Rok 1938.

Press conference about the Panorama of the Battle of Grochów in the painter Wojciech Kossak's house in Kraków. 1938.

1

K
O
S
S
A
K
O
W
I
E

Kossakówka w Krakowie.
Rok 1936.

Kossakówka Villa in Kraków.
1936.

2

Kariere artystyczną rozpoczął obrazem „Wyjazd na polowanie w Godollo” z 1887 roku, będącym malowaną refleksją na temat polowania pod Budapesztem, w którym udział wzięli cesarz Franciszek Józef. Artysta również uczestniczył w tym wielkim wydawnictwie towarzyskim.

Początkiem kariery Wojciecha Kosaka stała się, dopiero namalowana wspólnie z Janem Styką – monumentalna „Panorama Racławicka”, wpisująca się w popularny gatunek europejskiego malarstwa XIX wieku, stwarzającego iluzję rzeczywistości. Historia *Panoramy Racławickiej* rozpoczyna się w 1894 roku we Lwowie na Powszechnej Wystawie Krajowej zwanej – z racji przypadającej wówczas setnej rocznicy Insurekcji – Kościuszkowską. Wielką Panoramę poprzedziła tak zwana „Mała Panorama Racławicka”, cztery sygnowane przez Wojciecha Kosaka i Jana Stykę szkice ilustrujące bitwę stoczoną pomiędzy wsiami Dziemierzycze i Góra Kościejowska a lasem racławickim 4 kwietnia 1794 roku. Szkice te były bezpośrednim efektem wyjazdu malarzy na pola racławickie, który wspominał Jan Styka w słowach: *obchodziliśmy pola, lasy i wzgórza aż do zmroku (...)* *Byłem szczęśliwy oglądając to wszystko własnymi oczyma,*

*chodząc po tych polach uświetnionych
zwycięstwem polskiego oręża*

(...) Czuję w duszy,

że odtworzymy to,

co się tutaj

przed stu laty działo, tak że uwierzą

w to wszyscy....

Powodzenie „Panoramy Racławickiej” zdopinguowało Wojciecha Kosaka do kilkakrotnego podejmowania tego gatunku artystycznego. W Berlinie, gdzie

przebywał w latach 1895–1902 namalował wspólnie z Julianem Fałatem panoramę „Przejście przez Berezynę”, która w 1907 roku została zniszczona – pocięto ją na segmenty; z wielkich planów panoramy Somosierry pozostały jedynie cztery szkice przygotowawcze. W 1897 roku powstała „Panorama Siedmiogrodzka” przedstawiająca zdobycie w czasie powstania węgierskiego Sybinu w 1849 roku, w którym uczestniczył generał Józef Bem; przy jej realizacji z Kossakiem współpracowali Jan Styka, Tadeusz Popiel, Zygmunt Rozwadowski, Michał Wywiórski oraz trzech malarzy węgierskich. Z kolei namalowana w 1901 roku panorama „Bitwa pod piramidami” nie zyskała uznania publiczności. Kossak planował jeszcze namalowanie panoramy „Obrona Częstochowy”, „Odsiecz wiedeńska”, „Bitwa pod Grochowem”, nad którą pracował jeszcze w 1940 roku.

Wojciech Kossak był malarzem o skryzalizowanym programie zarówno formalnym, jak i ikonograficznym. Konsekwentnie podporządkowywał swoje malarstwo zasadom realistycznej interpretacji zarówno postaci, detali kostiumologicznych, jak i natury, bliskim akademickim zasadom *fini*. Był też absolutnie nieczuły na programy młodopolskie, a także konsekwentnie izolował się od wszelkich poszukiwań awangardowych okresu międzywojennego.

Niezmiennie powracał do tych samych, sprawdzonych tematów przestrzegając również akademickiej zasady interpretacji realistycznej.

W 1922 roku zamówiony został u Wojciecha Kossaka przez „Komitet dla pozyskania obrazów z dziejów Polski dla Muzeum Narodowego w Warszawie” (późniejszego Muzeum Wojska Polskiego), któremu przewodniczył generał Józef Haller – cykl monumentalnych obrazów ilustrujących historię polskiego oręża. Ówczesny dyrektor muzeum, putkownik Bronisław Gembarzewski miał powiedzieć:

gmach dla Muzeum

*możemy zawsze postawić, ale gdy Kossaka
nie będzie, nikt tego, co on jeden potrafi,*

nigdy nam nie stworzy.

Uprawiał również malarstwo portretowe, najchętniej tworząc portrety konne; był modnym i wziętym portrecistą polskich, francuskich, amerykańskich, niemieckich wojskowych oraz polskiej arystokracji i ziemiaństwa; portretował między innymi Potockich, Pawlikowskich, Stanisława Wodzickiego na polowaniu, Hackbeilów, Michała Baworowskiego, Teresę Sapieżynę, a także cesarza Wilhelma II; wielokrotnie malował marszałka Józefa Piłsudskiego. Modele ukazywał najczęściej na rozbudowanym tle pejzażowym, często z widokiem stadniny bądź w towarzystwie ulubionego konia; były to wizerunki nieco idealizowane, ze szczególnie upięszonymi kobietami.

Zdecydowanie odmienny w swym nastroju jest „Portret córek w bryczce” z 1917 roku, przedstawiający na tle lasu – bryczkę, w której siedzą dwie, obrażone na świat młode damy – Lilka i Madzia. Wcześniejsze, datowane na 1903 rok są zachowane dwie niemal identyczne, niewielkie kompozycje „Dzieci na osiołku”, będące również portretami córek Wojciecha.

Z dużym zamiętowaniem portretował Wojciech siebie jako przystojnego, pełnego buty, rasowego polskiego szlachcica, niemal zawsze w towarzystwie konia. Między innym, w okresie pierwszej wojny światowej, gdy artysta był rotmistrzem przydzielonym do I Korpusu armii gen. V. Dankła, gdzie pełnił funkcję komendanta kolumny samochodowej, w 1915 roku namalował „Autoportret z koniem”, zaś w 1924 roku „Autoportret z koniem na polowaniu”.

TA FABRYKA JUŻ MI KOŚCIĄ W GARDLE STAJE

Ogromne powodzenie malarstwa Wojciecha Kossaka spowodowało, że stał się jego niewolnikiem; ograniczył zakres tematyczny do przedstawień najbardziej handlowych; coraz częściej tworzył repliki, powtarzając cieszące się powodzeniem tematy i realia, co spowodowało znaczne obniżenie poziomu prac, coraz bardziej oddalających się od akademickiego *fini*. Coraz częściej zarzucał też dbałość o zasady

Posiadał duży zmysł obserwacji i znakomitą pamięć – odziedziczone po ojcu Juliuszu, dzięki którym w swoim warsztacie artystycznym niemal w ogóle nie musiał korzystać ze szkiców, szkicowników, notatek przygotowawczych. Wierność i sugestywna prezentacja wydarzeń, umiejętność znakomitego ujmowania sylwet, zwłaszcza przedstawionych koni, czasami w skomplikowanych ujęciach, współistniała wielokrotnie ze znakomicie namalowanym krajobrazem.

Odnosił sukcesy jako mistrz zarówno olbrzymich kompozycji batalistycznych, jak i kameralnych scen ukazujących żołnierzy różnych formacji oraz scen rodzajowych, zaś wybór tematów uzależniał w dużej mierze od koniunktury i zapotrzebowań finansowych. Obok tematów pruskich wielokrotnie podejmował tematy związane w epopeją napoleońską; były to sceny ukazujące „Napoleona ze sztabem” namalowane między innymi w 1917 roku, oraz znane z wielu wersji kompozycje „Odwrót spod Moskwy” i „Wizja Napoleona”.

Udział Wojciecha Kossaka jako oficera ordynansowego w wielkich manewrach austriackich w Galicji Wschodniej w 1903 roku, zaowocował namalowanym rok później obrazem „Na manewrach”, ilustrującym liryczną wręcz scenę odpoczynku żołnierza, członka orkiestry wojskowej 13. Galicyjskiego Pułku Piechoty i jego konia.

Wielokrotnie powracał do tematów insurekcji kościuszkowskiej i kolejnych powstań, zaś w okresie międzywojnia do znanych mu z autopsji wydarzeń wojny polsko-bolszewickiej. Od października 1918 roku był bowiem Wojciech Kossak majorem 3. Pułku Ułanów, podejmującym przede wszystkim trud malarstwa rejestrowania wydarzeń historycznych. Stał się też Wojciech Kossak w niepodległej Polsce „malarzem nadwornym wojska polskiego”, ilustrującym wydarzenia historii polskiej wojskowości i głoszącym apoteozę polskiego oręża. Maluje też niezliczone sceny z artylerzystami legionowymi, dynamiczne potyczki z kozakami, pościgi konne, szarże ułańskie, sceny typu „ułan i dziewczyna”.

Kilkakrotnie podejmował też temat bohaterskiej obrony Lwowa przed bolszewikami.

kompozycyjne, budował obrazy chaotyczne, wprowadzając kłębowisko osób i koni.

Malowanie replik, kopiowanie własnych obrazów było regułą artystycznego *curriculum vitae* kolejnych pokoleń artystycznej dynastii Kossaków. Proceder ten rozpoczął Juliusz Kossak sprowokowany przez ogromne zainteresowanie jego twórczością, w czym pomagał mu w latach młodości jego syn – Wojciech.

Niekończące się zapotrzebowanie na obrazy Wojciecha Kossaka spowodowało wprowadzenie fabrycznej wręcz ich produkcji. Początkowo z ojcem współpracował jedynie syn Jerzy, z czasem konieczne było zaangażowanie do pomocy innych, najczęściej bezrobotnych malarzy bądź studentów akademii. Jerzy najczęściej kopiował obrazy, wykańczanie zaś, a następnie sygnowanie pozostawało w gestii Wojciecha.

Sposób funkcjonowania tej wstydlivej i jakże żenującej dla artystycznej rodziny „fabryczki” potwierdza przede wszystkim rodzinna korespondencja. I tak, między innymi w 1924 roku z Paryża napisał Wojciech do żony: *Cocowi (Jerzemu) powiedz, że i ja bardzo się cieszę na kilka dni produktywnej fabryczki w mitej jego kompanii*. Jerzemu zaś przekazał: *Niech tam Coco szykuje grubsze obstalunki, żeby czasu nie tracić*. Dwa lata później Wojciech deklaruje w kolejnym liście do żony, iż *ta fabryka już mi kością w gardle staje*.

W 1927 roku stwierdził, że *Coco dostał z tego (namalowania obrazów) parę set, bo on masę przy tym zrobił*.

Współpraca ojca z synem nie zawsze zgodnie się układała. W 1929 roku ostrzegł Wojciech Kossak w liście do żony – Jerzego: *Coco niech nie puszcza pseudo moich obrazów; ja mam związane ręce, bo nie mogę ze względu na niego nic powiedzieć, a jest tej cholery moc straszna po domach prywatnych*. W innym liście do żony pisze: *Ta fabryczka Kokowa jest straszna, tutaj (w Warszawie) tyle moich fal-*

syfikatów, że dałem do dziennikarzy ostrzeżenie. Wojciech wspierał jednak ten proceder Jerzego, co potwierdzają słowa: *Coco niech będzie dobrej myśli, bo przywiozę coś niecoś, a jego obraz skończę*. Ta fabryczna produkcja obrazów była też trudnym dylematem i wyrzutem sumienia samego Wojciecha zmęczonego tą dziwną sytuacją, co odnotowuje w liście do Jerzego w 1938 roku: *Przepraszam Cię, że nie podpisałem tego Pościgu, ale mi już tak obrzydło, że nie jestem w stanie literalnie*.

Ten wstydlivy proceder i masowa produkcja spowodowana była ogromnymi zapotrzebowaniami finansowym Wojciecha i jego rodziny. Utrzymywał nie tylko krakowską „Kossakówkę”, lecz także niewielki dom-pracownię w Zakopanem, willę w Juracie, pracownię w warszawskim hotelu Bristol, przez którą *przesuwały się nie tylko piękne kobiety, lecz także bywał warszawski parnas towarzysko-rządowy*. Kolejny problem finansowy stwarzały córki zwane Kukłami – Lilka i Madzia, które wychodziły za mąż, rozwodziły się; potrzebne były pieniądze na unieważnianie małżeństw, na eskapady zagraniczne, pobyty w Nicei i Monte Carlo, na dobre samochody, futra *Żebym tylko nie zbankrutował przez te Kochane córki* martwił się Wojciech Kossak *ale myślę, że będzie na wszystko*.

Dla ratowania swej kondycji finansowej zdecydował się nawet na czterokrotny wyjazd artystyczny do Stanów Zjednoczonych, *żeby malować jankesów i jankeski*. Nie były to jednak dla Kossaka specjalnie sympatyczne wyjazdy, o czym świadczy uwaga odnotowana w liście do córki z 25 kwietnia 1921 roku: *żebyś wiedziała, jak ja na stare lata ciężko pracuję (...) nie zawsze mi tu jest wesoło, och nie!*

EPIGON TALENTÓW KOSSAKÓW JERZY KOSSAK

Do trzeciego pokolenia Kossaków-malarzy należał Jerzy Kossak, typowany przez dziadka Juliusza i ojca Wojciecha na sukcesora talentu i tradycji malarskiej rodziny.

Od dziecięcych lat uczestniczył w rodzinnym życiu artystycznym, był jednak, niechętny do studiów i samokształcenia się, a pozbawiony większych ambicji, zdał się na tradycję rodzinną, na wzory malarstwa swoich poprzedników. Nie wypracował własnego stylu i własnej konwencji, nie rozwinął swych wrodzonych zdolności malarskich. Równocześnie presja artystyczna Wojciecha i jego silna indywidualność hamowały jakiegokolwiek ambicje Jerzego. Niemniej jednak, zyskał on ogromną popularność w okresie międzywojennym, kiedy to jako sukcesor nazwiska i tradycji malarskiej kontynuował tematykę eksploatowaną wcześniej przez ojca. Była to przede

wszystkim tematyka napoleońska, sceny walk legionowych, potyczki, pościgi ułanów za bolszewikami, a także znane z wielu wersji sceny typu „ułan-koń-dziewczyna”.

Wzorem dziadka Juliusza i ojca Wojciecha podejmował również tematykę folklorystyczną, odtwarzając wielokrotnie pełne temperamentu i swoistego uroku sceny z żywiołowymi weselami krakowskimi i góralskimi i z polowaniami, a także egzotycznymi scenami z kowbojami.

W jednym z listów do żony pisanych w latach 1922–1923 Wojciech Kossak zanotował: *Coco (Jerzy) niech się nie żacha na moje rady, cymbał, jakie by on mógł kapitalne rzeczy robić, żeby tylko trochę fatygi.*

HUCULISTA

KAROL

KOSSAK

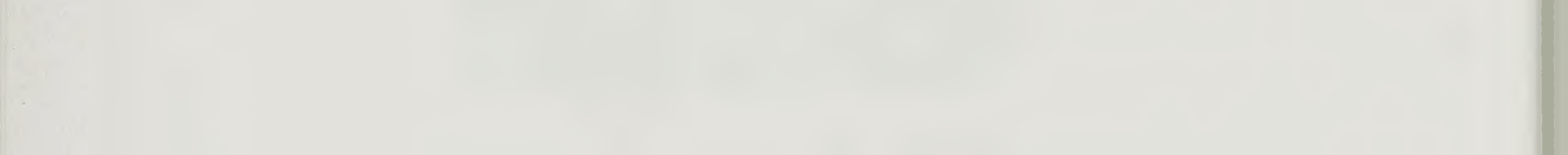
Drugim wnukiem Juliusza był syn Stefana – Karol, który odebrał najsolidniejsze wykształcenia artystyczne początkowo u cenionych lwowskich malarzy Stanisława Batowskiego i Zygmunta Rozwadowskiego, następnie studiował w Wiedniu u Kazimierza Pochwalskiego oraz w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych. We wczesnym okresie pozostawał pod wpływem tradycji rodziny Kossaków, malując konie i jeźdźców głównie w scenach z wyścigów konnych charakteryzujących się znakomitą ujęciem ruchu koni i ich anatomii. Następnie zamieszkał we Lwowie, potem w majątku żony Dziedziłowie, ostatecznie jednak, zauroczony folklorem huculskim i krajobrazem Karpat Wschodnich, osiadł w Tatarowie na Huculszczyźnie, gdzie malował subtelne kolorystycznie akwarelowe kompozycje ilustrujące prace i życie tamtejszych górali.

Zamyka on też swoją twórczością historię polskich malarzy-huculistów, rozpoczętą przez Stanisława Grocholskiego, a kontynuowaną następnie przez Wacława Szymanowskiego, Teodora Axentowicza oraz trzech „hucutów” – Kazimierza Sichulskiego, Władysława Jarockiego, Frydryka Pautscha.

Dworek państwa Kossaków w Górkach Wielkich. Rok 1919–1939. Autor: Asanka-Japołł Michał / Narodowe Archiwum Cyfrowe.

The Kossaks' manor in Górki Wielkie. 1919–1939. Author: Asanka-Japołł Michał / National Digital Archive.

Wojciech Kossak, artysta malarz w swojej pracowni.
Rok 1926.

Wojciech Kossak, the painter in his studio.
1926.

THE

KOSSAK

STEFANIA KRZYSZTOFOWICZ-KOZAKOWSKA

What a success! What popularity,
 a true torrent of accolades and praise –

WOJCIECH KOSSAK, 1923

The painters in the family were Juliusz – the progenitor of the entire artistic dynasty, his childless brother Leon, an amateur watercolourist who fought in Polish national uprisings and survived the deportation to Siberia, Wojciech – the son of Juliusz who followed his father’s artistic footsteps, Jerzy – the son of Wojciech and, finally, Karol, the second grandson of Juliusz, son of Stefan and Wojciech Kossak’s brother.

The literary talent among the female representatives of the family has only revealed itself in the third generation, with both of Wojciech Kossak’s daughters – Maria Pawlikowska-Jasnorzewska and Magdalena Starzewska-Niewidowska. The former wrote poetry and also dabbled in watercolour painting, while the latter was a prose writer, creating her works under the pseudonym of Magdalena Samozwaniec. They were later joined by Zofia Kossak, the daughter of Tadeusz, Wojciech’s twin brother; she became a novelist.

2
22 - 23

From 1869 onwards, a small manor house in the Zwierzyniec district of Cracow, next to the Latarnia Square (known today as the Kossak Square), initially referred to as “Wygoda” and then as “Kossakówka”, became the home to the Kossaks – a family brimming with artistic and literary talents. As time went by, it became clear that literary skills were a gift particularly common among the ladies, while talent in the field of painting seemed to pass predominantly down the male line.

The “Kossakówka” was an open house where many a social gathering was held; these meetings were unpretentious affairs, combining a peculiar breed of snobbishness with the intellectual Parnassus of successive generations of Cracow’s *crème de la crème* – Adam Asnyk and Teofil Lenartowicz, Henryk Rodakowski and Józef Chelmoński, Jan Matejko and Adam Chmielowski – brother Albert, Stanisław Witkiewicz and Henryk Sienkiewicz, Helena Modrzejewska, Jacek Malczewski,

Feliks "Manggha" Jasiński and Karol Frycz as well as Wincenty Lutosławski, Zofia Stryjeńska and Artur Maria Swinarski, the Rostworowski family, Zdzisław and Zofia Jachimecki and Antoni Słonimski.

The "Kossakówka" was brimming with guestsevery single day – Wojciech Kossak once recalled.

However, much like the artistic efforts of all generations of the Kossak family, the place also gave rise to great controversy. At this point one should recall the words of Maria Dąbrowska, who, back in 1935 in her "Journals", wrote about a *pathetic sight (...)* *How could it be that such a reserve of kindly dinosaurs and backward-minded individuals has managed to survive anywhere in this world of ours (...)* *Factor in the ghastly doodles in Kossak's atelier, those which the Ministry of Military Affairs and the like regularly buys (...)* *and that most bizarre of creatures – Lilka Jasnorzewska – a nightmare at once soothing and repulsive.*

THE LAST OF THE BORDERLAND ROMANTICISTS – JULIUSZ KOSSAK

The founder of the artistic and literary dynasty of the Kossaks was Juliusz, *whose star* – wrote Stanisław Witkiewicz, a great admirer and monographer of his – *shone with a brilliant light for fifty years of the last century.*

Juliusz Kossak belongs to the second generation of Romanticists whose interest centred around military art and genre painting with historical themes; he believed that art should play a role in keeping up the spirits of the nation whose sovereignty had been taken away by partitioning powers, making constant references to the customs of the nobility and to the nation's chivalrous past. By doing so, he has taken on a role that was virtually identical to that of Henryk Sienkiewicz in literature.

His artistic career, shaped by the customs prevalent among the aristocrats and landowners among whom he lived, began in 1844, when Juliusz Kossak, owing to the support of Kazimierz and Juliusz Dzieduszycki and Gwalbert Pawlikowski, began a grand tour of the manor houses and palaces of the aristocracy and nobility residing in south-eastern Lesser Poland, Podolia, Volhynia and Ukraine: the Potocki, Baworowski, Rozwadowski, Dzieduszycki and Sanguszko families. As Juliusz himself subsequently observed in his "Autobiography", it was to Kazimierz Dzieduszycki to whom he owed the most: *he made me a favourite among almost all of the (...)* *Galician nobility. There was hardly a manor in Podolia, Pokucie or in the Przemyśl Land that I had not been invited to, nor a handsome horse that I had not been asked to paint (...).* The Branicki family, on

the other hand, *were reluctant to let me go, and so I painted everything there was – the horses, the hounds, the Cossacks.*

Another significant event which helped shape Juliusz Kossak's talent has been the moment when, while staying at Władysław Rozwadowski's manor in Rajtarowice, he met Piotr Michałowski; later on, they both took their time to admire the purebred Arabian horses that were kept there.

Prezydent Ignacy Mościcki podczas pozowania do portretu w pracowni artysty malarza Wojciecha Kossaka w Warszawie. Rok 1934. Autor: Jan Ryś / Narodowe Archiwum Cyfrowe.

President Ignacy Mościcki posing for a portrait in the painter Wojciech Kossak's studio in Warsaw. 1934. Author: Jan Ryś / National Digital Archive.

5

Kossak remembered Michałowski as *a truly accomplished horse painter who, when he saw Kossak's drawings, showed me all the great treasures of his skill and talent, sparing me none of his masterful advice which I hold dear until this day.*

... and so it was that I took upon my present profession – noted Juliusz Kossak in his autobiography.

In 1855, an important change in Kossak's life took place. *As I was strolling down Krakowskie Przedmieście street, I set my eyes upon a wonderful brunette (...). It was as if a lightning struck me in that very moment, so that I could no longer get her out of my head and, thank God Almighty, I never had to, for she has since become my dearest wife – Zofia Gałczyńska. And so I became married (...). After the wedding, in September, we travelled abroad together.*

This marriage was preceded by a veritable torrent of gossip and intrigue, with the courtship of the impecunious painter being looked upon as a *mésalliance* for the daughter of a wealthy nobleman, owner of a manor in Siąszyce, in the Kujawy region.

However, Juliusz Kossak quickly became interested in gaining a wider exposure to European art. First came Paris, where he befriended Horace Vernet, an eminent

24 - 25
In 1871, together with Józef Brandt, he travelled around Galicia in order to prepare the studies for his new project – “The Rescue of Vienna”. Their tour began in Gumniska, where they saw the famous stud farm of the Sanguszko family; after that, they travelled to Lviv, Pidhirtsi, Zhovkva, Tarnopol, Strusiv, Terebovlia, Pidhaitsi and, finally, to Slavuta, where the second – and equally famous – Arabian horse stud farm of the Sanguszko family was located.

French painter of battles and an author of a popular engraving which depicted a scene in which prince Józef Poniatowski plunges to his death in the currents of the Elster. It is a foregone conclusion that the paintings of Vernet made an impact on the techniques which Kossak later applied. In his "Autobiography", Kossak speaks of Vernet with great enthusiasm: *he greeted me with a warm welcome, opened up the doors of his atelier so that I could visit it anytime I wanted – he even went as far as to hold my son Wojtek during his baptism.*

After a few years in Warsaw, in 1868 Kossak travelled to Munich *to gain a fresh perspective and to see what was new in the world of art.*

Much like in Paris, in Munich Kossak also chose to stay true to familiar themes. His work from this period continues to exhibit a fascination with history, be it battle scenes or genre paintings. However, a change took place in his technique, as the earlier rawness of contours and contrasting colours were now gone, replaced by soft lines and a refined, subdued colour palette, dominated by warm, golden hues. At that point, Juliusz Kossak became an undisputed master of watercolour.

From 1869 onwards, his life became bound to the city of Cracow, after he settled at the "Kossakówka" and joined the cultural and artistic life of the city with great enthusiasm. He refused to take the position of the head of the landscape painting department of the Cracow School of Fine Arts; instead, he remained an active member of the Association for Fine Arts, becoming involved in the preparations leading up to the famous celebrations of the 50th anniversary of Józef Ignacy Kraszewski's artistic career; he also participated in the preparation of the programme of the organisational

committee of the National Museum. In addition, he remained the chairman of the Artistic and Literary Association for 18 years.

As a painter, Juliusz Kossak was heavily influenced by literature, his main interests being historical and military themes; his paintings nearly always referred to specific historical events.

IT IS NOT THE DEFEAT OF THE ENEMY THAT KOSSAK REJOICES AND REVELS THE MOST IN HIS PAINTINGS; NEITHER DOES HE PLACE THE GREATEST EMPHASIS ON THE SUFFERING AND IGNOMINY OF VANQUISHED FOES, THEIR MISERY, DEATH AND DESOLATION LEFT IN THE WAKE OF BATTLE. THE DRAMA OF THE GRIM AND VIOLENT STRUGGLE FOR SURVIVAL IS NOT HIS PRIME CONCERN. INSTEAD, HE CHOOSES TO EXPRESS THE VALOUR, BRAVERY AND HEROISM OF THE TROOPERS PORTRAYED, THE GLORY AND ENERGY OF THEIR DEEDS — AND THE SPECTACULAR TEMPERAMENT OF THE POLISH STALLION.

On a number of occasions, he painted scenes which glorify king John III Sobieski, created in connection with the 200th anniversary of the Battle of Vienna; among others, in 1882 he depicted the scene of "The Meeting of John III Sobieski and Emperor Leopold", set against a distant vista of Vienna and Kahlenberg, followed by "John III Sobieski's Arrival in Vienna".

He was also the author of a vigorous "Historical Scene at the Wawel", painted in 1883 and featuring a spectacular gathering of historical Polish military formations and national heroes: Tadeusz Kościuszko, Henryk Dąbrowski, Józef Poniatowski and Adam Czartoryski. It is a dramatic, epic depiction of valour and glory of the Polish military, a vision that the artist chose to invoke after all the failed insurrections that had taken place in those times; later on, during the same year, he painted "The Battle of Parkány".

Historical battle scenes also played a major role in the commissions that Juliusz Kossak accepted, creating romanticised illustrations of the chronicles of noble Polish families,

covering the period between the Middle Ages and the January Uprising; the families who commissioned the said illustrations included the Dunin-Borkowski, Gniewosz, Morsztyn, Fredro, Unrug and Taczanowski families. The history of those families became a pretext for Kossak to depict the heroic deeds of the members thereof as well as the battles they have fought; examples include “Stanisław (Jan) Fredro in Smoleńsk”, “Death of Captain Kazimierz Unrug at the Battle of Koło in 1863” or “General Edmund Taczanowski and His Unit Escape from Pызdry”.

Juliusz Kossak was also passionate about watching the life of the Polish manor house, an excellent example of which is his undisputed *chef-d'oeuvre* – a masterful water-colour known as “The Krzeszowice Palace”, executed in 1877 and depicting a scene which unfolds in front of the palace of the Potocki family in Krzeszowice – a family with whom he has been in touch since 1844, when he was invited to Łańcut to join them in a *par force* hunt.

He also studied landscapes – including, in particular, the landscapes of the eastern borderlands – with equal enthusiasm; what aroused his even greater interest has been the depiction of the busy, chaotic scenes from various hunts, be it for bear, wolf, hare or bustard. From 1869 onwards, he executed various oil paintings that depicted the dynamism inherent in fox hunting on sleighs as well as the scenes of hunters departing or coming back from hunts; inevitably, the horses would take the centre stage in those scenes.

He also painted horse rides, horse racing, country fairs as well as portraits of his

benefactors and their favourite stallions.

Stanisław Witkiewicz once said that *Whatever has ever lived on Polish land, it still lives – and shall continue to live – within Kossak's works.*

An overarching theme which connected all the periods of Juliusz Kossak's artistic career has been the horse – a symbol of liberty and freedom. Kossak cherished horses for their natural beauty, their pedigree, their class, the elegance of their motion, their grace and their dignity; he would often paint them in complex poses and from difficult angles. He immortalised equestrian beauty in both portraits of single animals, in which he was able to emphasise the individual features of the given horse, as well as in views of stud farms filled with horses of all kinds and breeds or in the heat of battles, horse races or chases. He was also an excellent equestrian psychologist who knew and understood the psychological processes that occurred in a horse's mind. His absolute *tour de force* of his understanding of equestrian psychology is “The Faithful Companion”, an oil painting executed in 1871 (now at the Lviv National Gallery of Art), depicting a horse that bends down with evident tenderness to touch his deceased rider, with a distant battle scene – an episode from the French-Prussian War – serving as the background.

Arabian horses played a particularly important role in the paintings of Juliusz Kossak, embodying the very ideals of Romanticism – the romanticism of nature and romantic independence. These horses also became embodiments of not just beauty, but also the Orient – a notion that most Romanticists held dear. Travelling to the East for the purposes of acquiring one became a virtually

obligatory stage in the education of young generations. Arabian horses also became the lead characters on the pages of countless works of literature – veritable epics filled with praise for equestrian beauty; among all those works, the notions of romantic freedom, unstoppable motion and unity between man and beast find their most eloquent expression in “The Pride of Waclaw Rzewuski” by Juliusz Słowacki as well as “The Faris”, a narrative poem by Adam Mickiewicz, which, on a number of occasions, was also illustrated by Juliusz Kossak; both of these works were dedicated to Waclaw Rzewuski, also known as Taj-ul-Fehr – a Romantic protagonist fascinated with the Orient and an excellent breeder of Arab horses which he brought from the East to his manor in Savran.

(...)

Speed, courser of the silver feet!

Ye crags, make way! Vultures, retreat!

(...)

These dead – an ancient caravan are they

Whose dusty grave the wind has dug away!

**On skeletons of camels sit bones of men
upright (...)**

Juliusz Kossak was a true master in the way he depicted his beloved subjects – horses. Initially he painted them in rather stiff postures, although he always managed to incorporate their characteristic features, which are clear to see, for example, in the portraits of Abugejl, Abiad, Gazela, Kogejlan, Carogród and Szaytanka. The illustrations contained in the 1850 catalogue entitled “The Stud of Erazm Wolanski in Pauszówka”, containing a set of watercolour paintings which portray various thoroughbred horses, remain exceptional works until this day. Horses of various breeds – Thoroughbred, Arabian and Anglo-Arabian – were shown in dignified, albeit slightly artificial poses, with stables, manor farms or landscapes

of various sorts serving as background. It is clearly evident that the anatomy of the animals is recreated with meticulous care, while the detailed descriptions prepared by the owners of the stud farms add to the documentary value of the paintings.

The next stage in the artist’s development was depiction of horses incorporated into elaborate, emotional scenes; with their complex movements and use of perspective, the horses filled these compositions with a lively gallop, tumult and motion.

The paintings which showed various stud farms – nearly always commissioned by the owners of such establishments – were known for their exceptional beauty; the farms in question included those of Stanisław Dunin-Borkowski, the Sanguszko family, Jan Tarnowski, Przybysław Sreniawita (the “Białonózka” stud); the painting entitled “A Drove of Horses”, forming part of the art collection kept by the Lubomirski family in Lviv, depicts the stud farm in Taurov, owned by Dionizy Trzeciak. “A Herd of Horses by the Water” – a watercolour painted in Paris in 1857 – remains a true masterpiece, its distinguishing features being the subtle colour palette, dominated by various shades of gold, the clarity of composition and the beauty and grace of the horses themselves. Apart from being depictions of equestrian charm, these compositions also formed the pretext for Juliusz Kossak – who has always been extremely sensitive to the beauty of nature – to create dazzling vistas of the local landscapes, mostly of the Podolia region, with their expansive, misty horizons enshrouded with the smoke of distant bonfires.

In addition, Kossak would on many occasions paint equestrian portraits of his patrons, including Eustachy Erazm

Sanguszko and Władysław Sanguszko, as well as various historical figures – including what are believed to be the portraits of Stanisław Żółkiewski, the great crown hetman, Berek Joselewicz – the colonel of the Polish armed forces and the founder of the Jewish light horse regiment which fought in the 1794 uprising, prince Józef Poniatowski, Tadeusz Kościuszko, Bohdan Khmelnytsky, bearing the golden insignia of his power, as well as numerous nameless dragoons, Cracovians and Jews.

Łowicz. Odstonięcie tablicy pamiątkowej ku czci Józefa Chelmońskiego. Widoczni od lewej delegacja z Buczek (1), sekretarz komitetu Jan Wegner (2), inżynier Jan Czarnowski (3), Maria Łaskowska z Chelmońskich (5), Zofia Austowa z Chelmońskich (6), Wojciech Kossak (7), p. Łaskowski (8), Józef Chelmoński (10), Tadeusz Cieślewski (11), rektor Tadeusz Pruszkowski (12), dyrektor Edward Biegański (13), Zygmunt Badowski (14).

Łowicz. Unveiling of a commemorative plaque in honour of Józef Chelmoński. From the left: a delegation from Buczek (1), Secretary of the Committee Jan Wegner (2), engineer Jan Czarnowski (3), Maria Łaskowska nee Chelmońska (5), Zofia Austowa nee Chelmońska (6), Wojciech Kossak (7), Mr. Łaskowski (8), Józef Chelmoński (10), Tadeusz Cieślewski (11), Rector Tadeusz Pruszkowski (12), Director Edward Biegański (13), Zygmunt Badowski (14).

Another of Juliusz Kossak's talent – and one which has never been fully appreciated – has been his work as an illustrator; he first became interested in this field while staying in Warsaw. During that period, his financial condition has forced him to commence

the work of the art director of "Tygodnik Ilustrowany" ("The Illustrated Weekly"). And so his career as an illustrator began, his works being published both in the Illustrated Weekly and, from 1869 onwards, in "Kłosy". Following his relocation to Cracow in 1869, he continued his cooperation with the Warsaw publishing houses.

Juliusz Kossak focused primarily on illustrating important political and cultural events as well as scenes from various works of literature. For more than 40 years he passionately created illustrations for literary works such as novels, narrative poems, memoirs and historical books. Apart from illustrations for the books of Jan Chryzostom Pasek and Waclaw Potocki, in years 1865–1866 he also created a series of bawdy drawings to accompany the "Diary of an Aging Man" by Teodor Tomasz Jeż; in 1875, he illustrated a book by Kajetan Suffczyński called "It's Always Them. Images of History and

Human Drama from the Era of Kościuszko and the Legions”; in 1876, he illustrated “The Songs of History” by Julian Ursyn Niemcewicz, while in 1879 he created illustrations for “The Sins of the Hetman” by Józef Ignacy Kraszewski.

In 1866 he created a series of illustrations designed to complement the works of his friend, Wincenty Pol, including “The Year of the Huntsman”, written in 1854. This book was in fact a kind of hunter’s calendar, describing the changing phenomena of nature, accompanied by twelve drawings by Juliusz Kossak, depicting both the wonders of the natural world and various hunting customs with meticulous care and attention. Kossak’s drawings were then skillfully transferred to wooden blocks used for printing.

In 1888, Kossak created illustrations for a cycle of poetic descriptions of the erstwhile Polish lands by Wincenty Pol, called “A Song of Our Land”. In 1882, a luxurious edition of Wincenty Pol’s rhapsody called “Mohort” was published, featuring illustrations by Juliusz Kossak created back when he was living in Paris. It is a story of borderland virtues that centres around a borderland protagonist – Mohort, a brave knight who guarded the eastern borders of the Polish-Lithuanian Commonwealth at the end of the 18th century. The protagonist himself was modelled after Jan Twardowski, the great crown hetman and defender of the eastern borders. The drawings designed as illustrations for “Mohort” were complemented by a series of oil paintings by Juliusz Kossak which depicted the adventures of the romanticised protagonist, such as “Mohort’s Stud Farm”, “A Hunting Trip with Kafarek” or “Mohort Presents his Stud Farm to Prince Jozef Poniatowski”.

During the years that followed, in 1883 Kossak illustrated “The Diary of the Vienna Events 1683” by M. Dyakowski, followed by the “Book of the Polish Armed Forces, 1831”.

It was illustrating the classic works of Polish literature, however, that Juliusz Kossak was the most fond of. For many years, starting with 1869, he would repeatedly fall back upon “Sir Thaddeus” by Adam Mickiewicz; the illustrations for this book have always been of immense importance to him – in a letter to Jan Gebethner written in April 1899, he said that *I shall always consider them as the crowning achievement of my artistic efforts*. It was also a great dream and ambition of Juliusz Kossak to illustrate the “Trilogy” by Henryk Sienkiewicz; he worked on illustrations for the books in years 1885–1886. For “The Deluge” he created a daring watercolour entitled “Kmicic and

His Company”; yet it has been “With Fire and Sword” to which he devoted the greatest amount of effort, illustrating the 1886 edition of the book as well as the album published in years 1898 and 1899. In 1900, another collection of illustrations was published – this time designed to accompany “Fire in the Steppe” [otherwise known in English as “Colonel Wołodyjowski”], the third volume of the Trilogy.

As a mature artist, he painted a series of illustrations for “The Song of the Polish Legions” (Dąbrowski's Mazurka), including “Bonaparte Gave His Example”, “Poland is Not Yet Lost”, “As Father Spoke to His Little Basia” and “March, March, Dąbrowski!”; the entire cycle was then published in the form of an album by H. Altenberg in Lviv.

The works of Juliusz Kossak have also been reproduced in heliogravure form, an example being the “Album of Historical Paintings” published in 1891 and containing reproductions of twelve of Kossak’s well-known watercolours.

Juliusz Kossak’s career has always generated a great amount of controversy, both among his contemporaries – the audiences and critics alike – and among the generations that followed. He was often accused of resting on his laurels, reiterating the same compositions and motifs over and over again to the point of self-plagiarism; at the same time, he has been consistently praised for his excellent craftsmanship as a watercolourist and for the patriotic significance of the scenes that he painted. As Wincenty Łoś wrote in “The Illustrated Weekly” in 1895, he possessed *a talent filled with exceptional qualities that will forever be the attributes of his greatness*. Stanisław Witkiewicz

concludes his extensive biography of the artist thus: *His talents and skills are remarkable, his creative efforts and the immense scope of work involved never cease to amaze, while the strength and vitality of his abilities appear to be endless, like a flame that burns until the very last moments of his life, until his final breath, with the same unstoppable energy and brilliance that have always made his art so fresh and youthful.*

A SOLDIER AND GIFTED LEON AMATEUR KOSSAK

Juliusz Kossak’s younger brother Leon is a nigh-forgotten and virtually unknown amateur painter. Having made a career for himself in the army, he served as a uhlán (soldier of the light cavalry) in the Austrian army and then fought in Hungary under the command of general Józef Bem. In 1856, he emigrated to France and then to Australia. In 1860 he took part in Garibaldi’s campaign and then fought in the January Uprising. He was heavily wounded during the battle of Kock; taken prisoner, he was sentenced for ten years of hard labour in Siberia. According to Stanisław Witkiewicz, Leon Kossak *was a man of a great artistic talent. His sketches from the camp, illustrating the everyday life of soldiers, are filled with motion and attitude, displaying the artist’s remarkable ability to recreate light effects in his watercolour paintings.*

His paintings depict various skirmishes and battles; among those, four small watercolours deserve a particular attention. The series of paintings, called “The Battle of Waterloo”, display a crowded battle scene filled with horses and men who, while appearing rather statuesque, are nevertheless very eye-catching thanks to the intriguing light that penetrates the blue-grey clouds above.

ACADEMICISM AND CONSERVATISM WOJCIECH KOSSAK

The artistic works of Wojciech Kossak rose out of the traditions of XIX-century Academicism and the ideas of Historicism, combined with the romanticised influences which he took from his father, Juliusz. Wojciech Kossak studied at the Cracow School of Fine Arts under the direction of Władysław Łuszczkiewicz; subsequently, he moved to the Munich academy – a place which would ensure he had solid foundations insofar as his craft as a painter was concerned; having arrived in Munich, he studied at the ateliers of Alexander Strahuber, Alexander Wagner and Wilhelm von Lindenschmidt. It was only after many years, however, that he would truly appreciate the experience gained in Munich. *I was leaving Munich without any trace of regret, yet armed with skills and knowledge the value of which I was only able to appreciate many years later.*

Both his talent and his choice of historical and military subjects were heavily influenced by the paintings of Józef Brandt, who played the role of the “general” of the Polish artistic colony in Munich, a place brimming with “castaways” who sought haven there after the events of 1863.

Later on, Wojciech Kossak travelled to Paris to study under Leon Bonnat and Alexander Cabanel; despite the great efforts made, he continued to feel uncomfortable there, as he commented in his letter to his parents written in May 1880: *it's a miserable life here in Paris when a man needs to constantly struggle to get what he wants. I've had quite enough.*

A year after his return to Cracow, in 1884 he married the gorgeous Maria Kisielnicka, *your husband's dearest sweetheart*, soon to become the “motherly apparition”, constantly pestered by a trio of children, “the geniuses of tomorrow”: Jerzy, who inherited Wojciech's artistic talents, Maria – the poetess, and Magdalene – the novelist. Throughout all of their life together, Wojciech would send Maria many letters which today form an example of truly charming – and sometimes downright frivolous – romantic correspondence; at one time, he wrote: *Oh, my dearest, my loveliest and most treasured darling, my sweet Lady Mary, my most cherished Wife, my precious, my beautiful darling girl, oh Mary – your husband's dearest sweetheart.*

Yet he has also been susceptible to the charms of other women, with his daughters later criticising him for the many dalliances, affairs and romantic adventures that he had back in his day. For example, for many years he would send tender love letters to Zofia Hoesick, a woman full twenty six years younger and the wife of Ferdynand Hoesick,

a publicist and historian from Cracow. He addressed her as *Tres chere ami, my lovely friend*, demanding – as he did in his 1909 letter – that she allow him *to kiss your wonderful little hands, and I insist that you keep that little finger of yours beautifully upright just like you did on your portrait*. In 1924, he declared: *je baise Vos doigts roses et microscopique*.

It was surely his immense personal charm, excellent social skills, effortless, gentlemanly manners and, above all, remarkable elegance coupled with his temperament and sense of humour that have made him so popular with women; he was also an accomplished bridge player, passionate about automobiles and horses and known for his flamboyant outfits; as Jadwiga Wayde-Dmochowska noted back in 1960, in her memoirs entitled “A Few More Words About the Warsaw of Yesterday”, he would sport *an imaginatively arranged tie, a Borsalino hat and that utterly charming look in his eyes when he set them on an attractive girl*. Wojciech Kossak’s daughter Magdalene would later criticise him for his many dalliances, including the frequent trips to Zakopane, where *he had his mistress. It was a certain gorgeous countess – a refined art aficionado, a connoisseur of Wojciech’s artistic skills – his painterly craft... and his love craft alike (...). It was romance of the most exquisite sort; as they spoke to one another, they did so in English or in French*.

... He began his artistic career with a monumental effort entitled “The Hunting

Trip in Godollo”, painted in 1887 and representing a kind of visual reflection on a hunt which took place near Budapest and was attended by the emperor Franz Joseph; the artist himself was one of the many guests present during this great social gathering.

However, Kossak’s career has only truly gained momentum with the epic “Raclawice Panorama”, painted together with Jan Styka; this monumental effort belongs to a genre of painting designed to create an illusion of reality which was popular during the 19th century. The story of the “Raclawice Panorama” begins in 1894 in Lviv, during the Universal National Exhibition which was also referred to as the Kościuszko Exhibition, owing its name to the centennial anniversary of the Kościuszko Insurrection. The epic painting was preceded by the so-called “Minor Raclawice Panorama” – a series of four sketches signed by Wojciech Kossak and Jan Styka, depicting the battle which took place between the villages of Dziemierzyce and Góra Kościejowska and the Raclawice forest on April 4, 1974. These sketches were made as a result of the visit to the Raclawice plains which was later recalled by Jan Styka in the following words: *we walked across the fields, the forests and the hills right until dusk finally came (...). I was overjoyed at the sight of it all, being able to see it with my own eyes and to walk across these plains, blessed by the victory of the Polish soldiers (...). Deep inside my soul I have felt that we would now be able to recreate all that transpired here a century ago, so that everyone who saw it would believe...*

The success enjoyed by the Raclawice Panorama spurred Wojciech Kossak to revisit this artistic genre on a number of occasions. In Berlin, where he lived in years 1895–1902, he executed a painting called “Crossing the Berezina River”, painted in cooperation with

Julian Fałat. Lamentably, in 1907 this epic effort was destroyed, having been cut into segments; of the great plans for a panorama of the Somosierra, only four preparatory sketches remain. In 1897 another epic effort, the “Transylvania Panorama”, saw the light of day, depicting the conquest of Sibiu during the Hungarian uprising in 1849 – an event in which General Józef Bem participated. The painters who cooperated with

Kossak during this project were Jan Styka, Tadeusz Popiel, Zygmunt Rozwadowski, Michał Wywiórski as well as three Hungarian painters. Another panorama, “The Battle of the Pyramids”, painted in 1901, was not popular with the audience. Kossak also had plans for further efforts of this kind – “The Defence of Częstochowa”, “The Rescue of Vienna” and “The Battle of Grochów”; he was still working on the latter as late as 1940.

Zawieszenie obrazu artysty malarza Wojciecha Kossaka „Święto Jazdy 6 X 1933” w Muzeum Narodowym w Krakowie. Rok 1935.

A painting by the artist Wojciech Kossak *The Calvary Day 6 X 1933* being hung in the National Museum in Kraków. 1935.

Wojciech Kossak was a painter with a crystal clear set of artistic aims – both insofar as form and the choice of subject matter were concerned. The overarching principle to which all of his works was subject has been the realistic interpretation of the characters shown, the detailing of their costumes as well as nature, in line with the principle of the academic *fini*. He has also consistently rejected all the ideals of the Young Poland art movement and isolated himself from the avant-garde trends popular during the interwar period.

Instead, he would constantly revisit the same, tried and tested subjects, staying true to the academic principle of realistic interpretation. He had a great gift of perception and an excellent memory – talents inherited after his father, Juliusz; these abilities have made it virtually unnecessary for him to use sketches, sketchbooks or preparatory notes in the course of his work. On many

occasions, the ability to present the events shown in a realistic and suggestive manner as well as his excellent eye for silhouettes, human and animal alike, including, in particular, the silhouettes of horses which were often shown in complex poses, could be appreciated in conjunction with the perfectly executed vistas of the landscape in the background.

Kossak was immensely successful both as the master of large-scale battle scenes as well as the painter of much more modest images of soldiers of various formations and of genre paintings, with the choice of subjects being largely dependent on the demand of the buying public and his own financial requirements. Apart from Prussian themes, he often took on subjects related to the Napoleonic Wars; these included the scenes of "Napoleon and His Staff", painted, inter alia, in 1917, as well as compositions known as "The Retreat from Moscow" and "Napoleon's Vision", of which a number of versions were produced.

As an orderly officer, Wojciech Kossak took part in the great Austrian military exercises in Eastern Galicia in 1903, resulting in the painting entitled "War Games", executed one year later and depicting a truly lyrical scene of a soldier and his horse at rest; the trooper shown in the scene was a member of the military orchestra of the 13th Galician Infantry Regiment.

He would often revisit the Kościuszko Insurrection as well as the other uprisings which had taken place afterwards; during the interwar period he often portrayed the events of the Polish-Bolshevik War – events which he witnessed with his own eyes. From October 1918, Wojciech Kossak served

as a major of the Third Light Cavalry Regiment, his main preoccupation being to chronicle the historical events as they unfolded. In addition, once Poland regained its independence, Wojciech Kossak became the "court painter of the Polish Armed Forces", portraying the events from the history of the Polish military and glorifying its achievements. He also painted countless scenes which portrayed artillery officers of the Polish Legions, quick and violent skirmishes with the Cossacks, horseback chases, charges of the uhlans and many variations on the "uhlan with a girl" theme.

On a number of occasions he also portrayed the heroic defence of Lviv against the Bolshevik onslaught.

In 1922, Wojciech Kossak was commissioned by the "Committee for the Acquisition of Paintings of Polish History for the National Museum in Warsaw" (later renamed as the Museum of the Polish Military) led by General Józef Haller to paint a cycle of monumental paintings portraying the history of the Polish military. Bronisław Gembarzewski, the erstwhile director of the museum, reportedly said that *we can always erect a building for the Museum, but when Kossak is no more, no one shall be able to make for us that which he alone can do.*

Kossak also painted portraits, with equestrian portraits being his favourite; he was a fashionable, popular painter of portraits among the Polish, French, American and German military men as well as among the Polish aristocracy and nobility; among many others, he painted members of the Potocki and Pawlikowski families, Stanisław Wodzicki during a hunt, members of the Hackbeil family, Michał Baworowski, Teresa

Sapieżyna as well as emperor Wilhelm II; he has also painted many portraits of marshal Józef Piłsudski. Most of his models were painted against an elaborate landscape background which often featured a view of a stud farm – or in the presence of a favourite horse; these portrayals were slightly idealised, with women, in particular, being made to appear more beautiful than they actually were.

A 1917 painting entitled “The Portrait of Daughters in a Chaise” was executed in a completely different mood, featuring a chaise set against a woodland background, with two sullen young ladies – Lilka and Madzia – sitting inside. Two smaller, nearly identical paintings entitled “Children on a Donkey”, originating from an earlier period (1903) also feature Wojciech Kossak’s daughters.

Wojciech Kossak was also partial to painting his own likeness, portraying himself as a handsome, proud Polish squire, nearly on all occasions accompanied by a stallion. Among many others, he executed the “Self-portrait with Horse” in 1915 during World War I, while serving as a rittmeister and motorcade commander in the 1st Corps of the Army of General Victor Dankl, as well as the “Self-portrait with Horse During a Hunt”, painted in 1924.

I’VE HAD QUITE ENOUGH OF THIS FACTORY OF MINE

The immense popularity of Wojciech Kossak’s works has made him into a slave to his own art; as a result, the scope of subject matter was restricted to those that sold best, and increasingly often he painted replicas of his own paintings, revisiting the most popular themes and sceneries, which has ultimately caused the quality of his work to suffer, departing further and further from the ideal – the academic *fini*. In addition, he also became increasingly careless when it came to the rules of composition, which resulted in a number of chaotic visions filled with a flurry of people and horses.

Replicating earlier efforts appears to have become a regular feature in the *curriculum vitae* of all generations of the Kossak artistic dynasty. This pattern has begun with Juliusz Kossak, spurred by the remarkable interest of the public in his art, with his son Wojciech acting as an accomplice in his self-plagiarising efforts.

Later on, the seemingly never-ending demand for Wojciech Kossak’s paintings has resulted in an output so great that they could be said to have been virtually mass-produced at a certain point. Initially it was only his son, Jerzy, who cooperated with him in this regard; as time went by, however, it became necessary to enlist the aid of other artists – mostly unemployed painters or academy students. It was Jerzy who executed most of the actual copies, which would be later finished and signed by Wojciech.

Evidence of the shameful operations of this “manufacture” – a veritable disgrace to the renowned artistic clan – can be found primarily in the family correspondence.

And so, in 1924, he wrote to his wife from Paris, saying that *“Tell Coco (Jerzy) that I am also glad to be able to join him for a few days of manufacture. To Jerzy himself he had this to say: Let Coco secure a few more substantial orders – we must waste no time. However, two years later, Wojciech declares in another letter to his wife that I’ve had quite enough of this factory of mine. In 1927, he stated that Coco earned a few hundred off this (his work as a painter) because his contribution was immense.*

However, the cooperation between father and son was not always quite as perfect. In 1929, in yet another letter to his wife, Wojciech warned Jerzy: *Tell Coco not to sell any of his paintings as my own; my hands are tied, I cannot say anything for the sake of him, and still there is an awful lot of those things hanging about in private houses. In another letter he said: Coco’s little factory is a horrible business... there are so many of my fake paintings here (in Warsaw) that I had to issue a warning to journalists. Nevertheless, Wojciech continued to support Jerzy’s endeavour, which is confirmed by the following words: Let Coco worry not, for I shall bring a couple of things, and put a finishing touch to his painting. This mass production of paintings formed a difficult dilemma and a pang of conscience for Wojciech himself, who has grown weary of this awkward situation, as noted in a letter to Jerzy written in 1938: I am sorry that I have not signed that Chase, but I’ve grown so sick of it that I literally cannot.*

There was a reason for this shameful enterprise and the mass production of paintings, namely the immense financial needs of Wojciech and his family. At that point he had not just the “Kossakówka” in Cracow to maintain, but also a small house with an atelier in Zakopane, a villa in Jurata and

an atelier in the Warsaw Bristol Hotel which *was not just a place where women of great beauty came and went* but was also frequented by the members of the Warsaw social and government elite. His daughters, Lilka and Madzia – to whom he referred to as “Puppets” – were another problem insofar as family finance was concerned; they married and then divorced, money had to be kept pouring in in order to invalidate their marriages, to allow them to travel abroad, including trips to Nice and Monte Carlo, as well as for luxury cars and expensive furs. *I just hope that I never go bankrupt because of those little darlings of mine, worried Wojciech Kossak, although I believe that we can afford it all.*

He even agreed to travel to the United States on four occasions, *to paint Yankee men and women*, in order to maintain his household finances in proper order. However, Kossak did not quite enjoy these trips, which is clear from a note in his letter to one his daughters dated April 25, 1921: *I hope you know how hard I have to work despite my old age (...)* *I do not always feel happy here, oh no!*

THE EPIGON OF THE KOSSAK T A L E N T JERZY KOSSAK

Jerzy Kossak belongs to the third generation of the painterly branch of the Kossak family, anointed by both his grandfather Juliusz and his father Wojciech as the successor to the family tradition and talent.

From an early age he participated in the artistic life of the family; however, he was a reluctant student and was not keen

on self-education either; bereft of any greater ambitions, he chose to rely on the family tradition and the artistic course set by his illustrious predecessors. He never developed his own style or convention; his inherited artistic skills have also remained largely wasted. At the same time, the pressure which his father exerted upon him as an artist, being a strong individual himself, have hampered any ambitions which Jerzy might have had. Nevertheless, he became immensely popular during the interwar period, when, as the successor to the family name and tradition, he carried on the themes explored by his father. He specialised mostly in the Napoleonic period, battle scenes involving the Polish Legions, various skirmishes, uhlan chasing the Bolsheviks as well as scenes composed according to the “uhlan-stallion-maiden” pattern which he repeated in countless variants.

As his grandfather and father before him, he also explored folklore-related themes, with his countless recreations of lively Cracovian and highlander weddings, hunting scenes as well as rather more exotic depictions of American cowboys all being filled with temperament and peculiar charm.

In one of the letters to his wife written in years 1922–1923, Wojciech Kossak noted: *Let Coco (Jerzy) not complain about the advice that I give him... Just imagine the spectacular things the fool could achieve if he only made an effort.*

**THE HUTSUL PAINTER
KAROL KOSSAK**

Karol – Juliusz Kossak’s second grandson, the son of Stefan – received a solid artistic education, initially training under

the supervision of renowned painters from Lviv, Stanisław Batowski and Zygmunt Rozwadowski and then moving to Vienna to expand his knowledge and skills under Kazimierz Pochwalski; finally, he returned to Cracow to study at the Academy of Fine Arts. At the early stage of his career, he remained under the influence of the Kossak family, painting horses and riders, mostly in the context of horse racing; in his works, he displayed an excellent eye for the anatomy of the horse and the way the animals moved. He subsequently moved to Lviv and then settled at his wife's manor in Dydiliv. Finally, however, enchanted by the Hutsul folklore and the landscape of the Eastern Carpathian Mountains, he relocated to Tatariv in the Hutsulschina region, where he created water-colour paintings showing the life and works of the local highlanders, known today for their subtle colour palette.

His efforts are also the final episode in the history of the Polish Hutsul painters which began with Stanisław Grocholski and continued with the works of Waław Szymanowski, Teodor Axentowicz and the three "hutsuls" – Kazimierz Sichulski, Władysław Jarocki and Fryderyk Pautsch.

Wojciech Kossak, artysta malarz w ogrodzie obok
swojej willi. Rok 1936.

Wojciech Kossak, the painter in the garden next
to his villa. 1936.

PISZACE

KOSZAKI

B O G U S Ł A W   D E P T U Ł A

Piszqce

Kossaki

W tej rodzinie wygląda na to, że panowie mieli talent do malowania, a panie do pisania; ostatni objawiony został całkiem niedawno, powiększając ich liczbę.

Niniejszy tekst nie usiłuje ogarnąć całości ogromnego zagadnienia dotyczącego pisarskich talentów i ich realizacji w rodzinie potomków Juliusza Kossaka (1824–1899), a jedynie jest próbą przybliżenia kilku faktów i anegdot dotyczących tej wcale licznej grupy utalentowanych niewiast.

Bogustaw Deptuła

Z listów Wojciecha Kossaka (1856–1942), na szczęście bardzo licznych i w większości zachowanych, możemy się dowiedzieć, że miał z dziećmi nieco kłopotów. Choć nie zajmował się zbytnio ich wychowaniem, nie pozwalały mu na to liczne obowiązki malarskie i związane z tym podróże, ale żywo się interesował, jakie postępy czynią jego pierworodny – Jerzy, oraz córki Maria i Madzia (1894–1972). Opieka nad nimi spadała na żonę Marię z Kisielnickich (1861–1943), zwaną najczęściej przez męża Maniusią, a przez córki Mamidłem lub Momo. Była kobietą raczej konserwatywną i rygorystycznie religijną, ale i zaradną, a owo nastawienie mogło potęgować nie zawsze wzorowe zachowania męża. Wspomniana „zaradność” przejawiała się w dość nieustępliwej postawie wobec finansów męża, a co za tym idzie i całej rodziny. Malarz posyłał żonie natychmiast wszystkie zarobione przez siebie pieniądze – z Wiednia, Berlina, Londynu czy Stanów. Czasem więc mu ich brakowało, ale gdy prosił o nie matzonkę, zawsze obiecywał, że wszystko odda co do grosza, a czasem nawet, że z procentem...

Pierworodny Jerzy (1886–1955) źle się uczył, czy raczej wcale tego nie robił, nie zrobił nawet matury, ale świetnie podrabiał obrazy ojca. Obie córki zaś

nigdy nie nauczyły się poprawnie pisać, mimo, że obie zostały literatkami. Wojciechowi zależało bardzo na nauce języków obcych, ale nie przywiązywał większej wagi do innych przedmiotów, gdy pisał do żony: „dla pań marność, wierzaj mi, co Ci ze wszystkich geologii, kosmografii i innych niestrawnych tych historii zostało”. Nie zmieniało to faktu, że zasypywał obie licznymi prezentami wysyłanymi lub przywożonymi z podróży. Z oddaniem spełniał wszelkie ich prośby i zachcianki.

Problemem okazało się zdrowie Marii, zwanej Lilką, a właściwie Marii Janiny, *primo voto* Bzowskiej, *secundo voto* Pawlikowskiej, *tertio voto* Jasnorzewskiej (1891–1945), która miała wadę kręgosłupa i musiała przez całe życie nosić stale zmieniane i dostosowywane gorsety ortopedyczne. Zdrowie starszej i bardziej

kochanej córki zaprzętało

uwagę ojca,

a było ono zarazem

dość kosztowne.

Wreszcie nadszedł rok 1922 i oto obie córki zadebiutowały, każda w zupełnie innym, sobie właściwym stylu. Zrobiły to oczywiście na koszt Wojciecha Kossaka, ojca. Maria, czyli Lilka wydała swoje „Niebieskie migdały”, a Magda „Na ustach grzechu”. O ile poetycki tomik starszej z siostr nie był jej największym dokonaniem artystycznym, a i sprzedaż nie bardzo się powiodła (bo jeszcze po latach jego egzemplarze zalegały strych rodzinnej *Kossakówki*) o tyle książka młodszej, przyniosła jej momentalną i wielką sławę oraz tytuł „satyryczki czy innej tam pisarki XX-lecia”. „Na ustach grzechu”, było zabawnym i purnonsensownym pastiszem sławnej „Trędowatej” Heleny Mnischówny, czy innych wszelkich tego typu romansidet, dość rozpowszechnionych w tamtej epoce. Jednak według Rafała Podrazy, autora wspomnieniowej książki o Magdalenie Samozwaniec, a zarazem jej ciotecnego wnuka, sama pisarka była tylko pomysłodawczynią tego dzieła, które rodziło się podczas wspólnych spotkań Marii-Lili, jej drugiego męża, Jana Gwalberta Pawlikowskiego Młodszeo i Magdaleny. Choć dzieło, czy raczej dziełko, było wspólnym tworem, to honory i splendory, przypadły młodszej z siostr, która skryła się pod pseudonimem Samozwaniec, bo ani panieńskiego – ze względu na ojca, ani męzowskiego nazwiska dyplomaty – Starzewskiego, nie mogła użyć. I tak właśnie samoczynnie została Samozwańcem. W następnych, także powojennych latach wydała całkiem sporo książek, głównie wspomnieniowych, a nie da się ukryć, że było co wspominać bo i czasy były to niezwykle ciekawe, a i towarzystwo

wybitne.

Znany jest portret obu córek siedzących w wyplatanej bryczce zaprzęgniętej w kuca. Obie mają dość fantazyjne kapelusze na głowach, oczywiście prezent od taty i obie mają bardzo piękny i po ojcowsku wyidealizowany wygląd, a Wojciech Kossak był po prostu wybitnym. To obraz znacznych rozmiarów i nieczęsty podwójny portret córek w sztuce polskiej, a zarazem piękny dowód miłości ojcowskiej.

Warto choćby przywołać historię o najbardziej niezwykłym i romantycznym romansie starszej z Kossakówien. Otóż, zobaczywszy we francuskiej gazecie zdjęcie nad wyraz przystojnego portugalskiego lotnika i poety – Sarmento de Beires a (zastynął z jednego z pierwszych samotnych przelotów przez Atlantyk, jeszcze przed Lindbenberghiem), napisała do niego list. I co najbardziej w tym zaskakujące otrzymała nań odpowiedź. Romans korespondencyjny po kilku miesiącach zaowocował realnym. Pawlikowska pojechała do Paryża na spotkanie z ukochanym i przeżyła z nim upojne chwile, które miały trwać wiecznie. Rzeczywistość dogoniła poetkę mała poetycznie w pokoju wytwornego hotelu, gdzie mieszkała z kochankiem, pojawiła się

w nim roztrzęsiona młoda kobieta, która najpierw oświadczyła, że jest żoną Sarmento de Beires a, a następnie, że idzie utopić się do Sekwany, bo wie, że on faktycznie kocha polską poetkę. Nie zdając sobie sprawy ze stanu cywilnego swojego kochanka, ale niezwykle honorowa Pawlikowska, wyniosła się z hotelu, oddając go do dyspozycji portugalskiej żony. Zostawiła jednak swój nowy paryski adres, pod którym ukochany ją odnalazł. Obiecał odesłać żonę do Portugalii i wrócić szybko nad Sekwanę. Mimo długiego oczekiwania, nie doczekała się i wróciła do kraju ponaglana przez ojca. Później już z gazet dowiedziała się, że Sarmento de Beires, został uwięziony w ojczyźnie za antyrządową działalność.

Mitosne i egzystencjalne rozterki znalazły wyraz w wyjątkowo melancholijnym tomie poezji „Paryż”, wydanym w roku następnym po powrocie z Francji. Z listów ojca poetki dowiedzieć się można, że poruszony ich tonem, ale zarazem nie znając jego przyczyny, Wojciech Kossak wyrażał chęć zilustrowania tomiku. Nigdy niestety do tego nie doszło. Z resztą Jasnorzewska sama robiła obrazki i winietki do swoich pierwszych tomików. Miała pewien plastyczny talencik, którego czasami używała, ale zazwyczaj na prywatny użytek.

Po romansie z portugalskim lotnikiem, żaden „przyziemny ziemianin” nie wchodził w grę. Kolejnym wybrańcem miał być zamożny lotnik, ale również i poeta Mieczysław Lisiewicz, akceptowany i popierany przez całą kossakowską rodzinę. Jednak w całkiem nieoczekiwany sposób uwaga poetki zwróciła się ku młodszemu koledze lotnikowi Stefanowi Jerzemu Jasnorzewskiemu. Tak go wspomina Magdalena Samozwaniec: „był zupełnie zwykłym chłopcem, ani poetą, jak on (tj. Lisiewicz), ani też intelektualistą. Nie był nawet żadną wybitną urodą męską – chłopak jak chłopak; wesote czarne oczy pełne iskier, perkaty nosek, wzrost średni, piękny, muskularny tors”. No to może zarazem nie było też tak najgorzej, choćby ze względu na ten tors.

Bliska poważnego literacko – erotycznego romanisu była również i młodsza z sióstr, czyli Magdalena Samozwaniec. Na zebraniu PEN Clubu odbywającym się między innymi w Zakopanem, zwrócił uwagę i począł jej czynić znaczne awanse, znany w XX-leciu prozaik i dramaturg francuski – Jules Romain. Jak po latach wspomina sama pisarka, był on dość

energiczny w działaniach, raz dotarł nawet w pasiastej piżamie do jej hotelowego pokoju, ale został skutecznie odprawiony. Po pewnym czasie wznowił korespondencję, najwyraźniej nie rezygnując z młodej Polki. W momencie, kiedy właściwie skłonna była mu ulec, zupełnym przypadkiem okazało się, że dostownie tej samej treści listy otrzymywała inna egeria tamtych czasów, Irena Krzywicka.

Aby spojrzeć na obie siostry nieco z boku przywołam Marię Iwazkiewicz, która wspomina, że rodzice: „Przyjaźnili się z rodziną Kossaków, ale najbardziej lubili właśnie Madzię. Nawet moja bardzo konserwatywna matka ceniła szaloną i często niepoprawną, jeśli chodzi o „dobre maniere”, Magdaleny. Jej starszą siostrę – wiecznie niezadowoloną i rozhisteryzowaną Marię – tolerowano... Pawlikowska lubiła się wywyższać i uważała się za kogoś lepszego. To bardzo raziło. Biedna Madzia dobrze wiedziała, że siostra nie jest miłym gościem w domu rodziców, stąd – aby zawsze zrobić jej „lepsze wejście” – starała się ją tłumaczyć. (...) Wielokrotnie sama zносиła upokorzenia ze strony rozkapryzonej siostry. Podejrzewam, że niewiara najmłodszej Kossakówny w swój pisarski talent była także zasługą Lilki. Wielokrotnie wypominała jej błędy. Często w towarzystwie naśmiewała się z księżek Magdaleny. A te wszystkie łajania siostry zносиła bez sprzeciwu”.

Relacja między siostrami musiała być naprawdę silna, bo mimo tego co pisze Maria Iwazkiewicz, była Lilka wielką inspiracją i tematem dla Magdaleny, właściwie do samego końca jej życia i twórczości.

Nie mniej słynną i utalentowaną przedstawicielką rodu była Zofia Kossak-Szczucka-Szatkowska (1889–1968), córka brata bliźniaka Wojciecha – Tadeusza. Miała być malarką i nawet rozpoczęła studia w tej dziedzinie, najpierw w Warszawie, a potem w Genewie. Jednak tak się nie stało. Jej faktycznym debiutem, była „Pożoga” opowieść o rewolucji bolszewickiej i wojnie między białymi i czerwonymi na Wołyniu w 1917 roku. Powieść wydana w 1922 roku przyniosła jej znaczny rozgłos. Potem jednak pojawiły się książki historyczne, jak na przykład monumentalni „Krzyżowcy”, o których bardzo pozytywnie wypowiadał się choćby mistrz tego gatunku Teodor Parnicki. Może jednak bardziej interesująca od dokonania literackich, była działalność w podziemiu

w czasie okupacji. Zofia Kossak-Szczucka była jedną z organizatorek pomocy eksterminowanym Żydom, zakładając komitet pomocy „Żegota”. Z inicjatywy delegatury Rządu Polskiego w Londynie został on przekształcony w Radę Pomocy Żydom „Żegota”, która weszła w strukturę Państwa Podziemnego. Co może najciekawsze w tym, przed wojną związana z nacjonalistycznym ONR-em, w czasie wojny swych niechętnych Żydom poglądów nie zmieniła, pisząc sławny „Protest” w czasie likwidacji warszawskiego getta, a w nim twierdziła:

(...) Uczucia nasze względem Żydów nie uległy zmianie. Nie przestajemy uważać ich za politycznych, gospodarczych i ideowych wrogów Polski. (...) Świadomość tych uczuć jednak nie zwalnia nas z obowiązku potępienia zbrodni.

(...) nie możemy nic poradzić, nikogo uratować lecz protestujemy z głębi serc przejętych litością, oburzeniem i grozą. Protestu tego domaga się od nas Bóg, Bóg, który nie pozwolił zabijać. Domaga się sumienie chrześcijańskie.

Tekst ten, choć nieprzychylny Żydom, przyczynił się do uruchomienia akcji pomocy. Za swą działalność została aresztowana i zamknięta na Pawiaku, a następnie wywieziona

do Auschwitz-Birkenau.

Przez hitlerowców skazana na śmierć, w 1944 została „wykupiona” przez ruch oporu. Swoje obozowe przeżycia opisała w tomie „Z otchłani” (1946). Po wojnie zmuszono ją do emigracji. Zamieszkała w Anglii. Wróciła do Polski w 1957 i kontynuowała swą działalność literacką.

Dziś nieco zapomniana,

była wielką postacią polskiej

literatury około połowy XX wieku.

Swoistym objawieniem, i to powiedzmy całkiem nieoczekiwanym w ostatnim czasie, jest poszerzenie intrygującej tradycji Kossaków o zupełnie nową postać. Stała się nią wybitna biologka, znawczyni Puszczy Białowieskiej, przez dziesiątki lat jej mieszkanka a teraz także monografistka – Simona Kossak (1943–2007), córka najstarszego syna Wojciecha i kontynuatora jego sztuki, czyli Jerzego.

Simona, młodsza siostra Glorii, nie miała zbyt łatwego życia, a równocześnie, jej życiorys do niedawna mało znany, ostatnio stał się przedmiotem

niezwykle barwnej książki autorstwa Anny Kamińskiej, zatytułowanej „Simona. Opowieść o niezwykłym życiu Simony Kossak”. A zupełnie przed chwilą pojawiła się jej imponująca wiedza i szerokością spojrzenia „Saga Puszczy Białowieskiej”,

barwna opowieść o historii, zwierzętach i co gorsza, również o zagrożonej przyszłości najcenniejszej polskiej puszczy. Życie Simony przebiegło od zakończenia studiów w białowieskiej leśniczówce wśród nielicznych rodzinnych pamiątek zabranych z Kossakówki i licznych zwierząt. Najbardziej ekscentryczną leśną jej przyjaciółką była wielka locha dzika, zwana Żabką, z którą mieszkała i która spała w jej łóżku... Dokarmiła całe stado saren, kolegowata się z rysiem i generalnie była prawdziwym oryginałem. Wiele wskazuje na to, że jej życiowy wybór był podyktowany brakiem akceptacji ze strony rodziny. Była drugą i nie urodziła się chłopcem, nie umiała malować, a zatem nie podjęła rodzinnej tradycji i jeszcze wybrała biologię. Matka również wolała starszą i do niej podobną Glorię. Simona nigdy nie była zbyt piękna, a do tego zupełnie nie dbała o wygląd, chodząc zawsze w powyciąganym swetrze. Najwyraźniej wolała wybrać towarzystwo zwierząt i leśne otoczenie.

Wspomina siostrzenica Joanna Kossak, córka Glorii: „Myślę, że po wyjeździe z Krakowa przez cały czas obawiała się, że spotka ją od ludzi to samo, co spotkało ją ze strony rodziny i innych ludzi w Krakowie. To, czego doświadczyła od matki, która ją wydziedziczyła, ojca który ją uznał za beztalencie, i siostry, która była od niej zdolniejsza i ładniejsza i z którą miała przez całe dorosłe życie kłopoty”.

Jej wielkie pisarskie talenty objawiły się ostatecznie właśnie teraz, wraz z opublikowaniem „Sagi Puszczy Białowieskiej”. Warto jednak dodać, że była autorką kilkuset artykułów poświęconych głównie ochronie przyrody i dziesiątków audycji radiowych i telewizyjnych. Paradoksalnie uznanie przyszło już po śmierci, co więcej bardzo brak jej teraz, gdy przyszłe losy puszczy są naprawdę niepewne. Przydałby się dziś jej poważny głos w tej debacie.

Miejmy nadzieję, że Simona Kossak, nie zamyka barwnego i liczego korowodu uzdolnionych pisarsko córek i potomkiń sławnego malarskiego rodu Kossaków i kolejni członkowie tego znakomitego rodu, będą zapisywać następne strony na różnych kartach polskiej kultury i sztuki.

Jerzy Kossak, artysta malarz stoi obok swojego obrazu „Szarża pod Grebionką”. Rok 1934.

Jerzy Kossak, the painter at his painting *The Charge at Grebionka*. 1934.

9

K
O
S
S
A
K
O
W
I
E

Zofia Kossak-Szczucka.
Fotografia portretowa w kapeluszu.

Zofia Kossak-Szczucka.
Portrait photograph in a hat.

10

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be supported by a valid receipt or invoice. This not only helps in tracking expenses but also ensures compliance with tax regulations. The document further outlines the steps for recording these transactions, from identifying the nature of the expense to the final posting to the ledger.

It is also noted that regular reconciliation of accounts is essential to detect any discrepancies early on. This process involves comparing the internal records with the bank statements and other external sources. Any differences should be investigated and corrected immediately to avoid larger issues down the line.

The second part of the document provides a detailed guide on how to handle different types of transactions. It covers everything from simple purchases to more complex ones involving multiple parties or services. Each type of transaction is explained with clear instructions and examples to ensure that the user can apply the information correctly in their own accounting system.

Finally, the document concludes with some general advice on maintaining good accounting practices. It stresses the importance of consistency, accuracy, and transparency in all financial reporting. By following these guidelines, users can ensure that their financial records are reliable and easy to audit.

THE KOSSAKS

WOMEN OF

LETTERS

BOGUSŁAW DEPTUŁA

It seems that while the males in this family had a talent for painting, the females were natural-born writers; one last literary talent has been revealed quite recently.

The text that follows does not purport to provide a comprehensive account of the broad topic of literary talents and careers among the descendants of Juliusz Kossak (1824-1899). It can only attempt to furnish a few facts and anecdotes on a rather sizeable group of talented women-writers.

The letters of Wojciech Kossak (1856-1942), fortunately numerous and extant in a vast majority, demonstrate that he had some problems with his kids. Although he himself did not personally take care of their upbringing, due to his numerous duties as a painter and the related journeys, he was keenly interested in the progress of his first-born Jerzy as well as his daughters Maria and Madzia (1894-1972). Care over the children was provided by his wife Maria nee Kisielnicka (1861-1943), which he himself called Maniusia and her daughters nicknamed Mamidło or Momo. She was rather conservative and stringently religious, but also resourceful, which may have been enhanced by her husband's not so squeaky-clean conduct. The said "resourcefulness" manifested itself in a quite adamant attitude to her husband's and thus to the entire family's finances. The painter would immediately dispatch to his wife all the money he earned in Vienna, Berlin, London, and the United States. Sometimes, then, he was short of cash but when asking his wife for money, he invariably promised to pay every penny of it back, and sometimes even with interest...

First-born Jerzy (1886-1955) was a bad student and did not even bother to take the final exams in high school. Yet he was extremely skilful at forging his father's paintings. Wojciech's both daughters never learned how to write well, although both embarked on literary careers. Their father paid a lot of attention to foreign languages but could not care less for other subjects. As he wrote in a letter to his wife: "vanity of vanities for the ladies, trust me, what is the use of all those geologies, cosmographies and other indigestible histories". This did not prevent him from lavishing on them presents sent or brought from his trips. He devoutly fulfilled all of their requests and whims.

One of the problems was the health status of Maria, nicknamed Lilka, or actually Maria Janina, *primo voto* Bzowska, *secundo voto* Pawlikowska, *tertio voto* Jasnorzewska (1891–1945). She had problems with her spine and had to wear orthopaedic corsets, constantly changed and adjusted. Father was deeply concerned about his elder and favourite daughter's health, and this called for substantial expenditures.

We know a portrait of both daughters seated in a wicker carriage drawn by a pony. Both are wearing fancy hats, which were naturally presents from their dad. Both are depicted as charming and idealised by their father, Wojciech Kossak being an expert flatterer. This sizeable painting is a rare example of a double portrait of daughters in Polish art, an exquisite proof of paternal love.

And then in 1922 both daughters had their debuts, each in a different yet very characteristic style. Obviously, they did it at the expense of their father Wojciech Kossak. Maria, or Lilka, published her *Niebieskie migdały* [Daydreaming], while Magda *Na ustach grzechu* [On the lips of sin]. The poetry volume by the elder sister was not her greatest literary accomplishment and did not sell too smoothly, since years later its copies gathered dust in the attic of the family home known as The Kossakówka. In turn, the younger sister's book

earned her an enormous and substantial fame and the name of "a satirist or some other writer of the 20 years between the world wars". The novel was a funny and pure-nonsensical pastiche of the famous novel *Trędowata* [The Leper] by Helena Mniszchówna, or similar romance stories, quite popular at that time. However, according to Rafał Podraza, an author of a commemorative book about Magdalena Samozwaniec, the writer's maternal grandson, she herself only came up with the idea of the book, which was being born during meetings of Maria-Lila, her second husband, Jan Gwalbert Pawlikowski the Younger and Magdalena. Although the work, even if this may be too ambitious a word, was a joint project, the honours and splendour were lavished on the younger sister, who assumed the pen name of Samozwaniec as she could neither use her maiden name because of her father nor her husband's, diplomat Starzewski's one. And so she became Samozwaniec [the self-appointed one]. In the following years, including after World War Two, she published many books, mainly memoirs, and there was a lot to recall in writing since the times were interesting and the company exceptional.

It is no doubt worthwhile to recall a history of the most extraordinary and romantic

affair of the elder Kossak sister. Having noticed in a French newspaper a photograph of an extremely handsome Portuguese airman and poet Sarmiento de Beires (he made a name for himself as one of the first to fly solo across the Atlantic, beating Lindbergh to the draw), she wrote him a letter. Surprisingly enough, he replied to her. Their

Artysta malarz Wojciech Kossak w towarzystwie hr. Augusta Krasickiego. Rok 1918-1931.

The painter Wojciech Kossak with Count August Krasicki. 1918-1931.

long-distance relationship via mail bore fruit with a real one a few months later. Pawlikowska left for Paris to meet her beloved and spent with him many a passionate moment; their happiness was supposed to last forever. Reality caught up with the poet somewhat less poetically: the apartment in an exclusive hotel where she was living with her lover was visited by a trembling young woman, who first blurted out that she is the wife of Sarmiento de Beires, and then that she was going to drown herself in the Seine as she knew that her husband was really in love with the Polish poet. Pawlikowska, who was unaware of her lover's marital status but was a woman of honour, moved out of the hotel and left him at the disposal of his Portuguese wife. She left her forwarding address in Paris and her lover met her there. He promised to send his wife back to Portugal and return to the city on the Seine without delay. She waited in vain for a long time and returned to Poland, urged by her father. Later she would read in a newspaper that Sarmiento de Beires had been incarcerated in his home country for anti-government activity.

The poet's emotional and existential concerns were expressed in an exceptionally melancholy volume of poetry titled *Paris*, published a year after she came back from France's capital. We learn from the poet's father's letters that, shaken by the tone of the poems yet unaware of its root cause, Wojciech Kossak wanted to illustrate the book. Regrettably, this idea was never put into life. In fact, Jasnorzewska made the drawings and vignettes of her first poetry volumes herself. She had some degree of talent for the visual arts, which she used sometimes, but most often for her private use.

and poet Mieczysław Lisiewicz, who was accepted and supported by the entire Kossak family. However, quite unexpectedly the poetess lavished her attention on the poet's younger friend and colleague, Stefan Jerzy Jasnorzewski. This is how Magdalena Samozwaniec recalls him: "He was a pretty ordinary boy, neither a poet, like he (i.e. Lisiewicz), nor an intellectual. He was not dashing and handsome; a boy

like many others, with joyful black fiery eyes, a snub nose, of medium-height, with a nice, muscular torso". Perhaps, then, the boy was not that bad, if only because of his torso.

Otwarcie wystawy jubileuszowej artysty malarza Wojciecha Kossaka w Pałacu Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie. Rok 1936.

Launch of a jubilee exhibition of the painter Wojciech Kossak in the Palace of the Society of Friends of the Fine Arts in Krakow. 1936.

After her affair with the Portuguese airman, she could not settle for any "mundane nobleman". Her next choice was a wealthy pilot

The younger sister Magdalena Samozwaniec also came close to a literary and erotic romance. During a PEN Club meeting taking place e.g. in Zakopane, she riveted the attention of a famous writer and playwright of the twenty years between the world wars Jules Romain. As the writer would recall years later, Romain was rather bold in his advances and once would even get to her hotel room

in striped pyjamas, yet was successfully countered. After a time he resumed correspondence, evidently still trying to win the favours of the young Pole. The moment the latter was about to relent, it turned out quite by chance that literally the same letters were addressed by another poetess of the time, Irena Krzywicka.

To have an objective look at both sisters, let me quote Maria Iwaszkiewicz, who reminisced that her parents “were friends of the Kossaks and liked Madzia the most. Even my very conservative mother valued the crazy Magdalena, who often had no respect for ‘good manners’. Her elder sister, the perennially grumpy and hysterical Maria, was merely tolerated... Pawlikowska had a stiff upper lip and was self-righteous. This was most annoying. Poor Magda knew good and well that her sister was not a welcome guest at her parents’ home and therefore she tried to justify her behaviour to help others tolerate her... She would often suffer many a humiliating moment because of her selfish sister. I suspect that the younger Kossak’s disbelief in her literary talent was also Lilka’s doing. She would repeatedly point out her mistakes and poke fun at Magdalena’s book when in a company of other people. And she withstood all of her sister’s chastising without a word of protest”.

The relation between the sisters must have been strong indeed, since despite what Maria Iwaszkiewicz observes, Lilka inspired Magdalena and provided her with topics actually until the very end of her life and career.

Zofia Kossak-Szczucka-Szatkowska (1889–1968) was a no less famous and talented representative of the family. A daughter of Wojciech’s twin brother Tadeusz,

she was to be a painter and actually began studying painting in Warsaw and then in Geneva. She never became a visual artist, though. Her actual debut was *Požoga* [Fire], a story about the Bolshevik revolution and the war between the Whites and the Reds in Volhynia in 1917. Her 1922 novel brought her great acclaim. Later, however, it was followed by historical books, such as the monumental novel *Krzyżowcy* [The Crusaders], very favourably assessed by the master of the genre, Teodor Parnicki. Possibly even more intriguing than her literary accomplishments was Zofia’s clandestine activity during the Nazi occupation. Zofia Kossak-Szczucka provided organised assistance to the exterminated Jews and founded the Żegota Aid Committee. Under the auspices of the Warsaw unit of the Polish Government in Exile in London, it was transformed into the Żegota Council for the Aid to the Jews, which was part of the Underground Polish State. Interestingly, being linked with the nationalist ONR party, she did not change her unfavourable views towards the Jews and in her famous “Protest”, written during the liquidation of the Warsaw Ghetto, she observed:

(...) Our feelings towards the Jews have not changed. We do not cease to regard them as political, economic and ideological enemies of Poland.

(...) Our awareness of these feelings, however, does not relieve us from the obligation to condemn the crime.

(...) We cannot do anything, we cannot save anyone but we do protest from the bottom of our commiserating, outraged and awed hearts. God Himself, who forbids killing, urges us to protest. This is what our Christian conscience requires of us.

The text, although it did not call for providing assistance to the Jews, helped launch an aid project. She was arrested due to this activity and incarcerated in the Pawiak Prison and then transferred to Auschwitz-Birkenau. Sentenced to death by the Nazis, in 1944 she was “bought out” by the resistance movement. She described her wartime adventures in the volume *Z otchłani* [From the chasm] (1946). Made to emigrate after the war, she settled down in England. Having returned to Poland in 1957, she continued her literary career. Somewhat forgotten today, she was a great figure of Polish literature of the mid-20th century.

More recently, quite unexpectedly at that, the intriguing tradition of the Kossaks was continued by a totally new name. I mean here a renowned biologist, an expert on the Białowieża Primeval Forest, who lived there long decades and became its monographer, Simona Kossak (1943–2007), a daughter of Wojciech’s eldest son Jerzy, a continuator of his art.

The life of Simona, Gloria’s younger sister, was not a bed of roses and at the same time her life and career, little known until recently, has become the subject matter of an engrossing book by Anna Kamińska titled *Simona. Opowieść o niezwykłym życiu Simona Kossak* [Simona. A story of a far from ordinary life of Simona Kossak]. Her *Saga Puszczy Białowieżskiej* [The Białowieża Forest Saga], proof of her expertise on the topic, came out more recently; it is a colourful story about history, animals and, unfortunately, about the endangered future of the most precious Polish forest. After graduating from university, Simona lived in a forester’s lodge in the Białowieża Forest, among a handful of family memorabilia from The Kossakówka home and a lot of animals. Her most eccentric forest friend was a huge she-boar called Froggie, which lived with the biologist and slept in her bed... She would also give food to herds of deer, befriended a lynx and generally was pretty eccentric. There is every reason to suspect that her life choice was due to her rejection by the family. She was the second child and was not born a man, could not paint and therefore did not follow the family tradition and chose biology to make things worse. Mother also preferred the elder Gloria, who looked similar to her. Simona was never too beautiful and did not care much for looks, always wearing a baggy sweater. Definitely she preferred the company of animals and the forest as her habitat.

Joanna Kossak’s niece, Gloria’s daughter, recalls: “I believe that upon the departure from Krakow she was afraid all the time that others would treat her the way her family had in Krakow. What she experienced from her mother, who disowned her, her father, who regarded her as a person with no talent whatsoever and her sister, who was brighter, more beautiful and a trouble-maker all her life”. Her great literary talent came to light only recently, after the publication of *The Białowieża Forest Saga*. It is in order to point out,

however, that she was an author of a few hundred articles, dedicated mainly to the protection of the natural environment as well as of tens of radio and television broadcasts. Paradoxically, recognition came posthumously, and she is greatly missed today, when the future of the primeval forest is a big question mark; all would benefit from her well-informed opinion on the issue.

Let us hope that Simona Kossak is not the last in a long line of colourful women of letters of the renowned family, famous primarily because of the paintings of the male representatives and that ever new Kossaks will put pen to paper on ever new pages of Polish culture and art.

BIBLIOGRAFIA

BIBLI

OGRAPHY

S. Tomkowicz, Juliusz Kossak, Kraków 1899	1
J. Borowski-Skrabek, Juliusz Kossak, Kraków 1900	2
S. Witkiewicz, Juliusz Kossak, Warszawa 1900	3
W. Husarski, Juliusz Kossak, Warszawa 1934	4
Z. Kossak, Dziedzictwo, Warszawa 1961	5
Z. Bielecki, Juliusz Kossak, Wrocław 1971	6
W. Kossak, Wspomnienia, opr. K. Olszański, Warszawa 1973	7
T. Stepnowska, Juliusz Kossak, Warszawa 1974	8
K. Olszański, Wojciech Kossak, Ossolineum 1982	9
M. Mastowski, Juliusz Kossak, Warszawa 1984	10
F. Ziejka, Panorama racławicka, K.A.W, 1984	11
W. Kossak, Listy do żony i przyjaciół, 1883–1942, opr. K. Olszański, Ossolineum 1985	12
Kossakowie, katalog wystawy, Muzeum Narodowe w Krakowie, Kraków 1986	13
Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966).	14
Malarze, rzeźbiarze, graficy, PAN, t. IV, Ossolineum 1986	15
K. Olszański, Juliusz Kossak, Kraków 1988	16
J. Piatek, M. Dolistowska, Panorama racławicka, Wrocław 1988	17
K. Olszański, Jerzy Kossak, Ossolineum 1992	18
S. Komornicki, Karol Kossak. W stulecie urodzin, b.m.w., 1996	19
K. Olszański, Juliusz Kossak, Kraków 2000	20
Niepospolity ród Kossaków, katalog wystawy, Zamek Księżąt Pomorskich, Szczecin 2000	21
<i>Mata Panorama Racławicka</i> Wojciecha Kossaka i Jana Styki, wystawa w Muzeum Okręgowym w Tarnowie oraz w Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej w Przemyśle, IRSA Kraków 2001	22
S. Krzysztofowicz-Kozakowska, Kossakowie, Wrocław 2001	23
W. Milewska, Juliusz Kossak, BOSZ, Olszanica 2005	24
S. Krzysztofowicz-Kozakowska, Kossakowie, Wrocław 2005	25
S. Krzysztofowicz-Kozakowska, Kolekcja Zabrzańska. Malarstwo i rysunek XVIII-XX wieku, Zabrze, b.d.w.	26
S. Krzysztofowicz-Kozakowska, Kolekcja Smólska. Polskie malarstwo XIX i początku XX wieku, b.r.w., b.d.w.	27
S. Krzysztofowicz-Kozakowska, <i>...Ta fabryka już mi kością w gardle staje...</i> czyli ironia artystycznego losu rodziny Kossaków w: <i>Cenne, bezcenne, utracone</i> , 2010, nr 4, 18–21	28
T. Kossak, Kossak nieznan. O Karolu Kossaku, b.d.w.	

- S. Tomkiewicz, Juliusz Kossak, Cracow 1899
- J. Borowski-Skrabek, Juliusz Kossak, Cracow 1900
- S. Witkiewicz, Juliusz Kossak, Warsaw 1900
- W. Husarski, Juliusz Kossak, Warsaw 1934
- Z. Kossak, Dziedzictwo (Z. Kossak - the Heritage), Warsaw 1961
- Z. Bielecki, Juliusz Kossak, Wrocław 1971
- W. Kossak, Wspomnienia (W. Kossak - Memoirs), compiled by K. Olszański, Warsaw 1973
- T. Stepnowska, Juliusz Kossak, Warsaw 1974
- K. Olszański, Wojciech Kossak, Ossolineum 1982
- M. Masłowski, Juliusz Kossak, Warsaw 1984
- F. Ziejka, Panorama raclawicka, K.A.W, 1984
- W. Kossak, Listy do żony i przyjaciół, 1883-1942 (W. Kossak, Letters to His Wife and Friends, 1883-1942), compiled by K. Olszański, Ossolineum 1985
- Kossakowie, katalog wystawy (The Kossaks - An Exhibition Catalogue), National Museum in Cracow, Cracow 1986
- Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966). Malarze, rzeźbiarze, graficy (A Dictionary of Polish and Foreign Artists Active in Poland (Deceased Before 1966) - Painters, Sculptors and Illustrators), Polish Academy of Sciences, vol. IV, Ossolineum 1986
- K. Olszański, Juliusz Kossak, Cracow 1988
- J. Piątek, M. Dolistowska, Panorama raclawicka (The Raclawice Panorama), Wrocław 1988
- K. Olszański, Jerzy Kossak, Ossolineum 1992
- S. Komornicki, Karol Kossak. W stulecie urodzin (Karol Kossak. On the Centennial Anniversary of His Birth), no place of publication stated, 1996
- K. Olszański, Juliusz Kossak, Cracow 2000
- Niepospolity ród Kossaków (The Kossaks - An Uncommon Family), exhibition catalogue, Castle of the Pomeranian Dukes, Szczecin 2000
- Mała Panorama Raclawicka* Wojciecha Kossaka i Jana Styki (*The Minor Raclawice Panorama* by Wojciech Kossak and Jan Styka), exhibition at the Regional Museum in Tarnów and in the National Museum of the Land of Przemyśl in Przemyśl, IRSA Cracow 2001
- S. Krzysztofowicz-Kozakowska, Kossakowie (The Kossaks), Wrocław 2001
- W. Milewska, Juliusz Kossak, BOSZ, Olszanica 2005
- S. Krzysztofowicz-Kozakowska, Kossakowie (The Kossaks), Wrocław 2005
- S. Krzysztofowicz-Kozakowska, Kolekcja Zabrzeńska. Malarstwo i rysunek XVIII-XX wieku (The Zabrze Collection. Drawings and Paintings from the 18th, 19th and 20th Centuries), Zabrze, no date of publication stated
- S. Krzysztofowicz-Kozakowska, Kolekcja Smólska. Polskie malarstwo XIX i początku XX wieku (The Smólsk Collection. Polish Paintings of the 19th and Early 20th Centuries), no date or place of publication stated
- S. Krzysztofowicz-Kozakowska, ...*Ta fabryka już mi kością w gardle staje...* czyli ironia artystycznego losu rodziny Kossaków (...*I've Had Quite Enough of this Factory of Mine...* - The Irony of Artistic Fate in the Kossak Family), in: *Cenne, bezcenne, utracone*, 2010, no. 4, 18-21
- T. Kossak, Kossak nieznan. O Karolu Kossaku (The Unknown Kossak. About Karol Kossak), no date of publication stated

WAWA

WORKS

Fragment bitwy
Fragment of a Battle
1845

Arab z koniem Kogejlan
An Arab with Koheilan Horse
1845

JULIUSZ KOSSAK

Arab na galopującym koniu
(Farys)
1845-1850

An Arab on a Galloping Horse
(Faris)
1845-1850

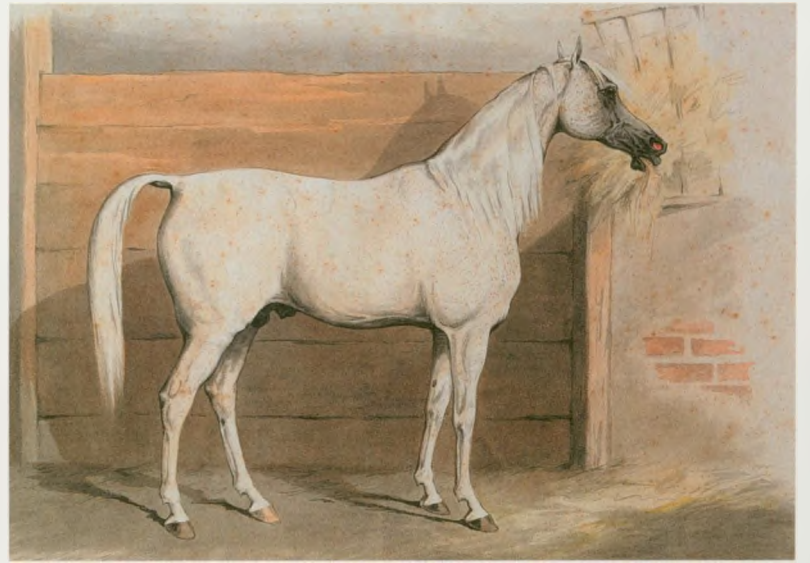

Szkic konia Abiad
Sketch of Abiad Horse
1845-1850

Szkic konia Abugejl
Sketch of Abugeil Horse
1845-1850

Szkic konia Kogejlan
Sketch of Koheilan Horse
1845-1850

Scena w ratuszu lwowskim
(Strażnica Gwardii Narodowej
we Lwowie w 1848 r.)
Scene in the Lviv Market
(Guardhouse of the National
Guard in Lviv in 1848)
1848

Powrót z koszenia traw
(Dzieci generała Hauke)
Return from Grass Mowing
(General Hauke's Children)

ok. 1854
ca. 1854

JULIUSZ KOSSAK

Stado Erazma Wolańskiego
w Pauszówce
1850
12 kart z wizerunkami koni
oraz obwoluta

Herd of Erazm Wolański
in Pauszówka
1850
12 charts with images
of horses and a dust jacket

Stado Erazma Wolańskiego
w Pauszówce
1850
12 kart z wizerunkami koni
oraz obwoluta

Herd of Erazm Wolański
in Pauszówka
1850
12 charts with images
of horses and a dust jacket

Ilustracje do poematu Wincentego Pola Mohort.
Rapsod rycerski z podania (1855-1882) w Wincenty
Pol Poezje Wincentego Pola
Illustrations for Wincenty Pol's poem Mohort.
A Chivalric Poem Based on a Legend (1855-1882)
in Wincenty Pol Poezje Wincentego Pola

Duma stadniny
b.d.
The Pride of the Herd
no data

Żył z szablą w ręku, niech
leży w mogile
He Lived with a Sabre in Hand,
May He Rest in His Grave
1882

JULIUSZ KOSSAK

Mohort drzemie na drewnianym koniu
Mohort Dozes Off on a Wooden Horse
1855

Mohort prezentuje stadninę księciu Józefowi Poniatowskiemu
Mohort Introduces the Stable to Prince Józef Poniatowski
1858

Wymarsz wojsk pod wodzą księcia
b.d.
Troops Depart Under the Command
of the Prince
no data

Z rozkazu króla mam oddać zbroję i konia z rżędem
1882
On King's Orders I am to Give Up a Suit of Armour
and a Horse with Trappings
1882

JULIUSZ KOSSAK

Stadnina przy wodopoju
Horses at a Watering Place
1857

Portret syna generała Hauke
Portrait of General Hauke's Son
1859

JULIUSZ KOSSAK

Portret jeźdźca w rogatywce
Portrait of a Rider
in a Four-Cornered Cap
1863

Wyjście oddziału ptk Edmunda
Taczanowskiego z Pызdr
bd.
Col. Edmund Taczanowski's
Regiment Departs from Pызdry
no data

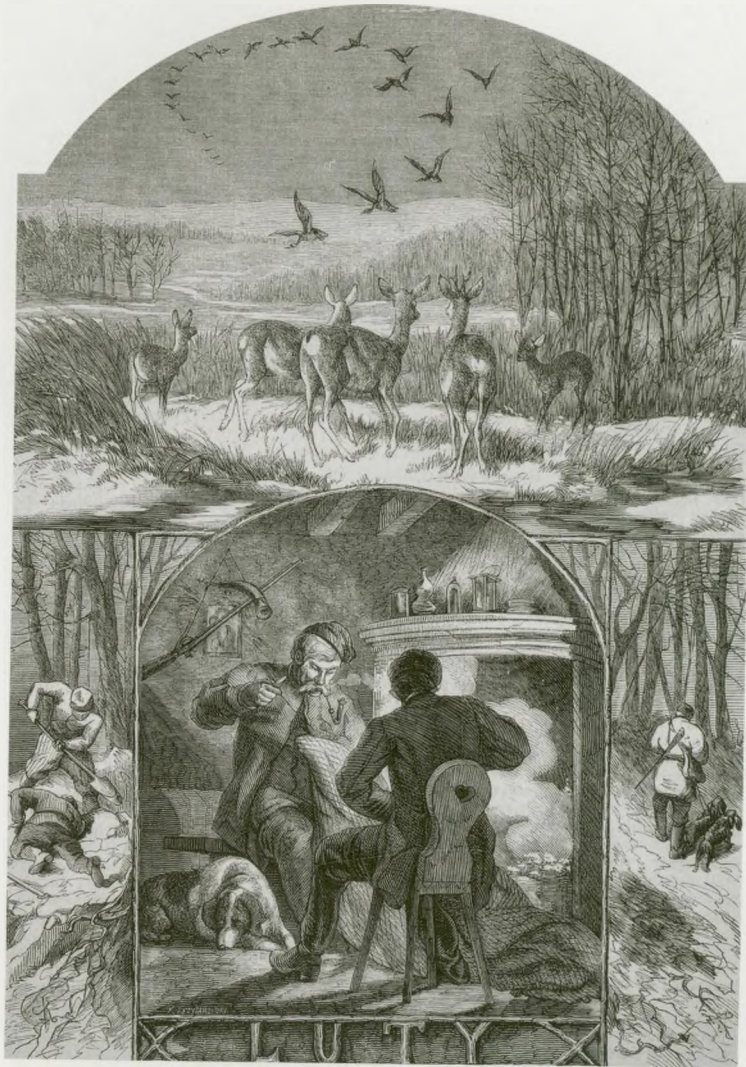
Śmierć kpt. Kazimierza Unru
g w bitwie pod Kolem w 1863 r.
ok. 1865-68
Death of Capt. Kazimierz Unrug
In the Battle of Kolo in 1863
ca. 1865-68

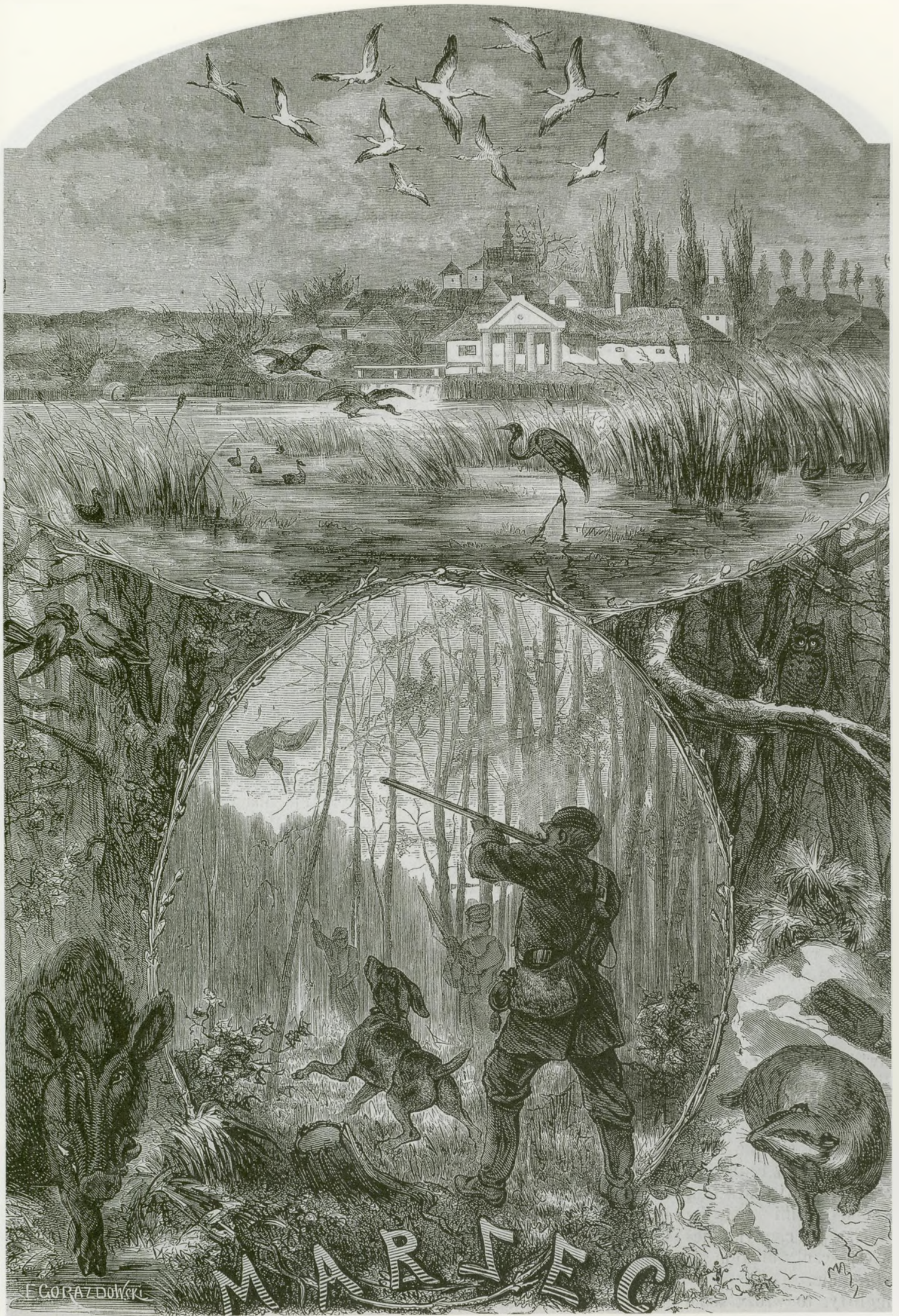

E. GORAZDOŃSKI

MARZEC

JULIUSZ KOSSAK

Jarmark na Pradze
pod Warszawą
Bazaar in Praga Near
Warsaw
ok./ca. 1866

Polowanie na saniach
Sleigh Hunting
1868

Tomasz Łubieński
pod Wagram w 1809 r.
Tomasz Łubieński
at Wagram in 1809
1867

JULIUSZ KOSSAK

Wierny towarzysz
Loyal Companion
1871

Patrol
Patrol
1875

Władysław Sanguszko pod Grochowem
Władysław Sanguszko at Grochów
1876

Przed pałacem w Krzeszowicach
In Front of Krzeszowice Palace
1877

JULIUSZ KOSSAK

Połowanie na wilka
Wolf Hunt
1882

Spotkanie króla Jana III Sobieskiego
z cesarzem Leopoldem
King John III Sobieski Meets
Emperor Leopold
1882

Wjazd Jana III Sobieskiego
do Wiednia
King John III Sobieski
Enters Vienna
1883

Kozacy na stepie
Cossacks in the Steppe
1884

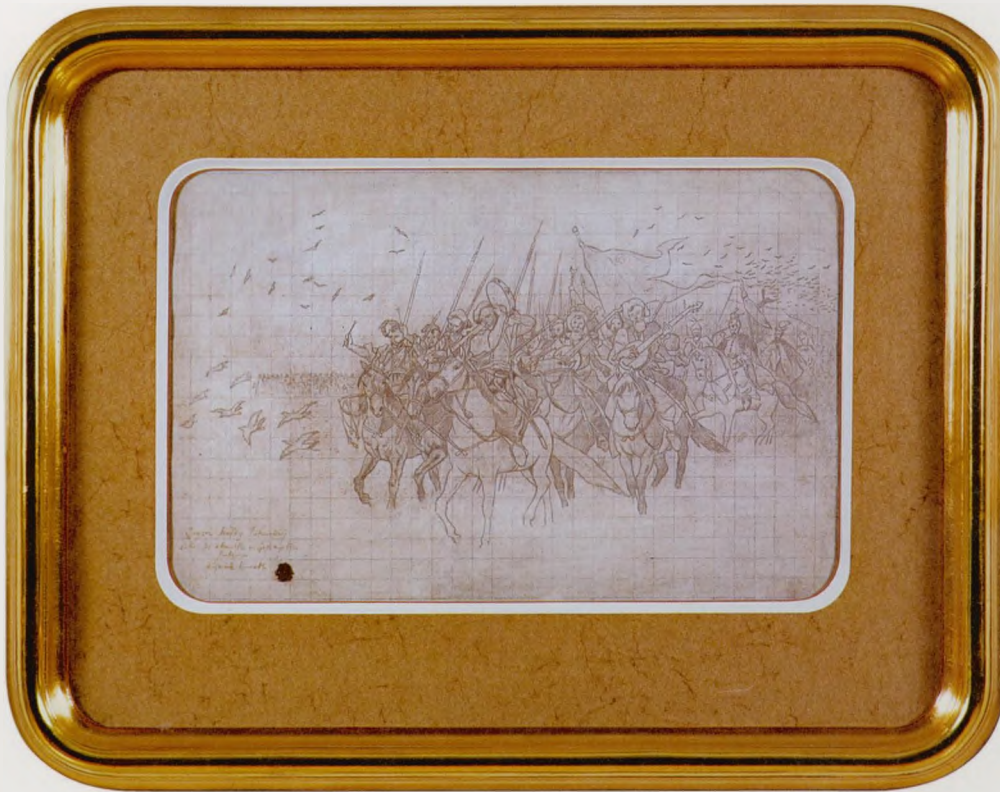
Hasło i odzew – przegląd nocny
(Scena historyczna pod Wawelem)
Password and Reply – Night-time Guard
(Historical Scene at Wawel Hill)
1883

JULIUSZ KOSSAK

Drużba krakowski na koniu
Groomsman from Krakow on Horseback
1886

Powrót z jarmarku z Krakowa (Flisacy)
Return from a Bazaar in Krakow (Raftsmen)
1887

Myśliwy na koniu
Hunter on Horseback
1887

JULIUSZ KOSSAK

Panicz i dziewczyna
Youth and a Girl
ok. /ca. 1891

Bez tytułu
Untitled
1888

Gonitwa
(Wyścigi konne we Lwowie w 1845 r.)
Race
(Horse Race in Lviv in 1845)
1890

JULIUSZ KOSSAK

Powrot z jarmarku
(Krakowiak z wiesniaczką)
Return from a Bazaar (Krakow
Dweller with a Peasant Woman)
1891

Zwiad utanów poznańskich
z 1831 r.
Reconnaissance of Poznań
Lancers from 1831
1891

Luzak (Stadnina)
Unsaddled Horse (Stable)
1892

JULIUSZ KOSSAK

Płk Berek Joselewicz w bitwie
Col. Berek Joselewicz in Battle
1893

Berek Joselewicz ginie pod Kockiem
Berek Joselewicz Dies At Kock
1892

Mjr Jan Gólkowski w pościgu
za kozakami dońskimi
Major Jan Gólkowski Pursuing
Don Cossacks
1898

Wojna pod Murcem

Stefan Czarniecki przechodzi Wisłę pod Płockiem.

Wiedeń 1891. H. J. Kossak. III. w. 1891.

*Sobieski błogostawi choragiemi królewicza Aleksandra
uderzająca na obóz Wielkiego Wexyra pod Wiedniem.*

© z rycinami F. Altoni III. we Wiedniu.

Stanisław

Juliusz Kowalik 1881

Fredro przyprowadza w łasna ch. rajun pod Smoleńsk

Wydawnictwo R. A. A. III w. Wiednie

Wzrost Jana III przez Wójewodę Małozynskiego na Krassowskim stepu

Elekcyja Jana Kazimierza.

Hasło a. Ciszewi

Janusz Szumien Tyżkiewicz przechodzi Dniestr pod Turborynem

Członkowie R. Austrii III we Wiedniu

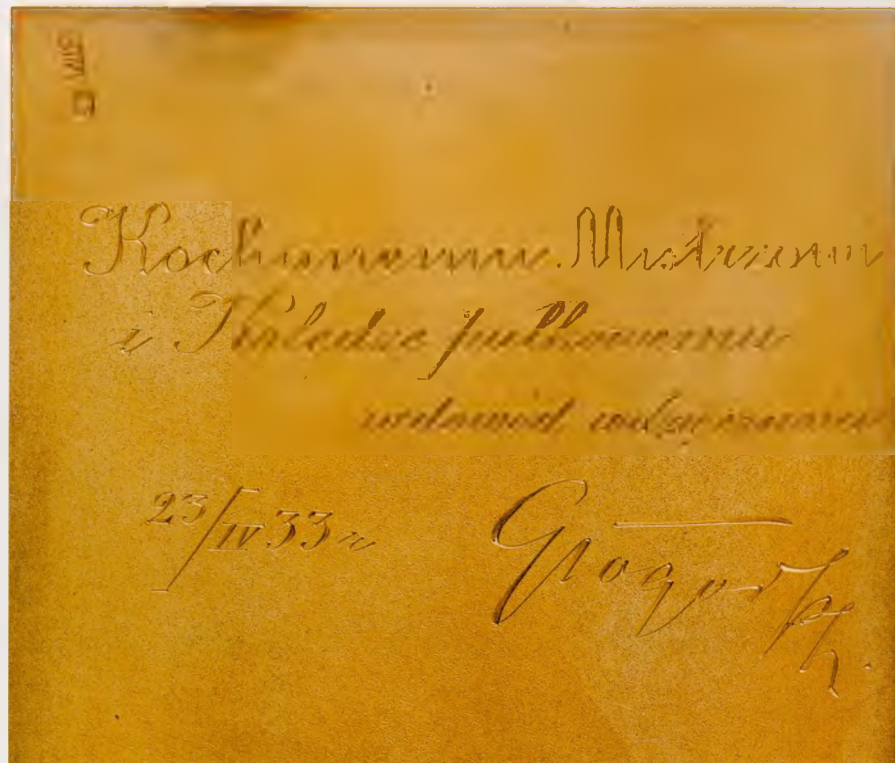

Andrzej Fredro Wojewoda Podolski po pobiciu Tatarów nad Bugiem uwolnudsza zabranych w niewolę.

WOJCIECH KOSSAK

Jeździec na koniu
Horse Rider
1879

Gabriel Hohendorf pod Borysowem
Gabriel Hohendorf at Borysow
1889

WOJCIECH KOSSAK

Mala Panorama Ractawicka
Small Ractawice Panorama
1893

Scena batalistyczna z batalionem
Wodzickiego, jegrami, huzarami
woronezkimi i wozami artyleryjskimi

Battle Scene with Wodzicki's Battalion,
Light Infantrymen, Voronezh Hussars,
and Artillery Carts

WOJCIECH KOSSAK

Mata Panorama Ractawicka
Small Ractawice Panorama
1893

Jan Styka, Scena batalistyczna
z kosynerami, wsią Markocice, krzyżem
przydrożnym, lirnikiem i drogą
do Dziemierzyc

Jan Styka, Battle Scene with
Scythe-bearers, Markocice Village,
Wayside Cross, and Road
to Dziemierzyc

WOJCIECH KOSSAK

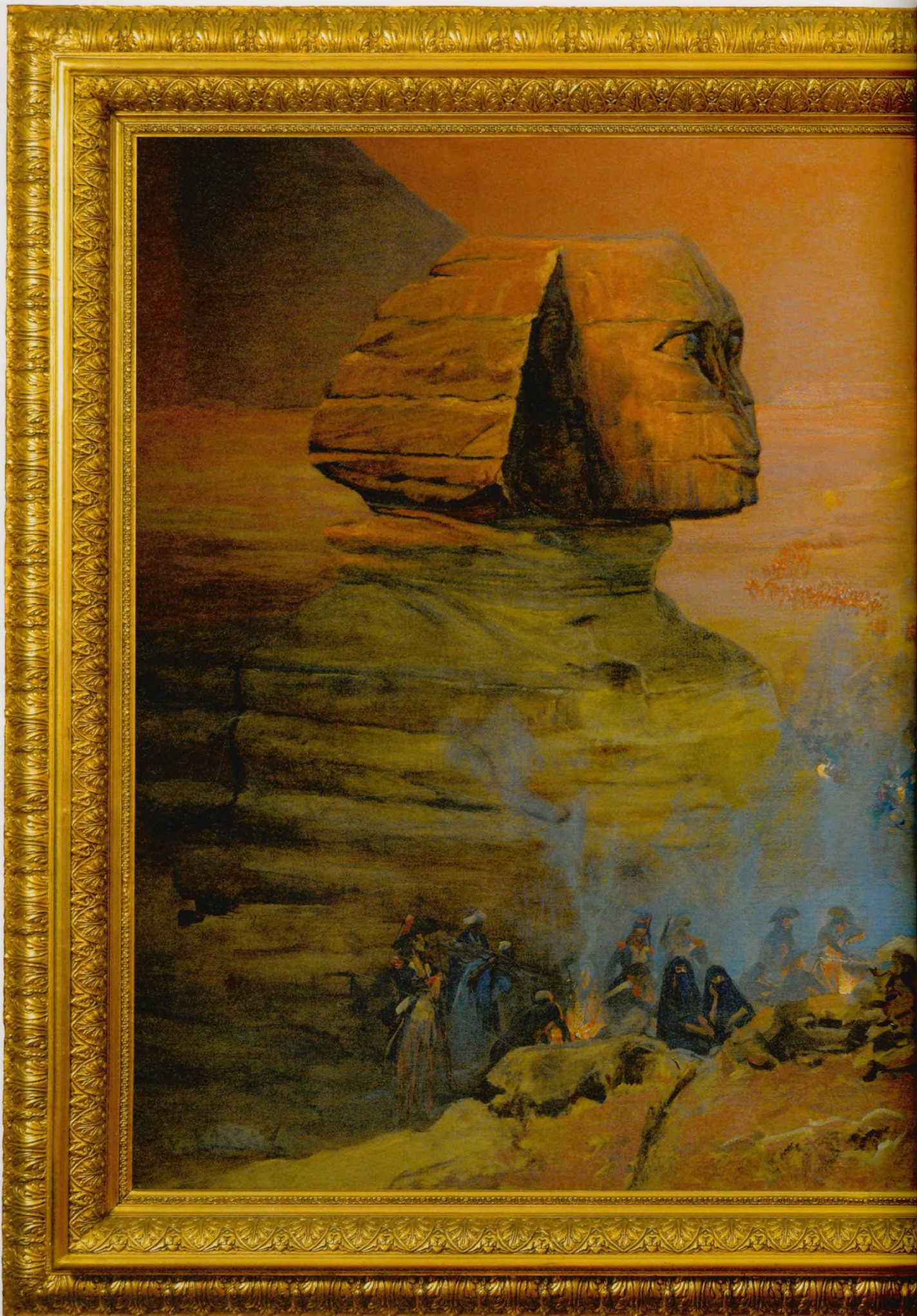
Mała Panorama Racławicka
Small Racławice Panorama
1893

Wojciech Kossak, Scena batalistyczna
z pułkownikiem Murencewem, Kawalerią
Narodową, kozakami czugiewskimi majora
Denisowa, baterią Rachmanowa,
oddziałem dragonów smoleńskich
i 2. Regimentem Wodzickiego

Wojciech Kossak, Battle Scene with Colonel
Murencev, National Cavalry, Chugev
Cossacks of Major Denisov, Rakhmonov's
Battery, Regiment of Smolensk Dragoons,
and Wodzicki's 2nd Regiment

WOJCIECH KOSSAK

Sulkowski pod piramidami
Sulkowski Under the Pyramids
1901

WOJCIECH KOSSAK

Trębacz VI pułku ułanów Ks. Warszawskiego
Trumpeter of the 6th Regiment of Lancers of the Duchy of Warsaw
1907

Szwależer w wąwozie Somosierry
Chevau-legers in Somosierra Gorge
1907

Portret Michała Baworowskiego
Portrait of Michał Baworowski
1909

WOJCIECH KOSSAK

1911

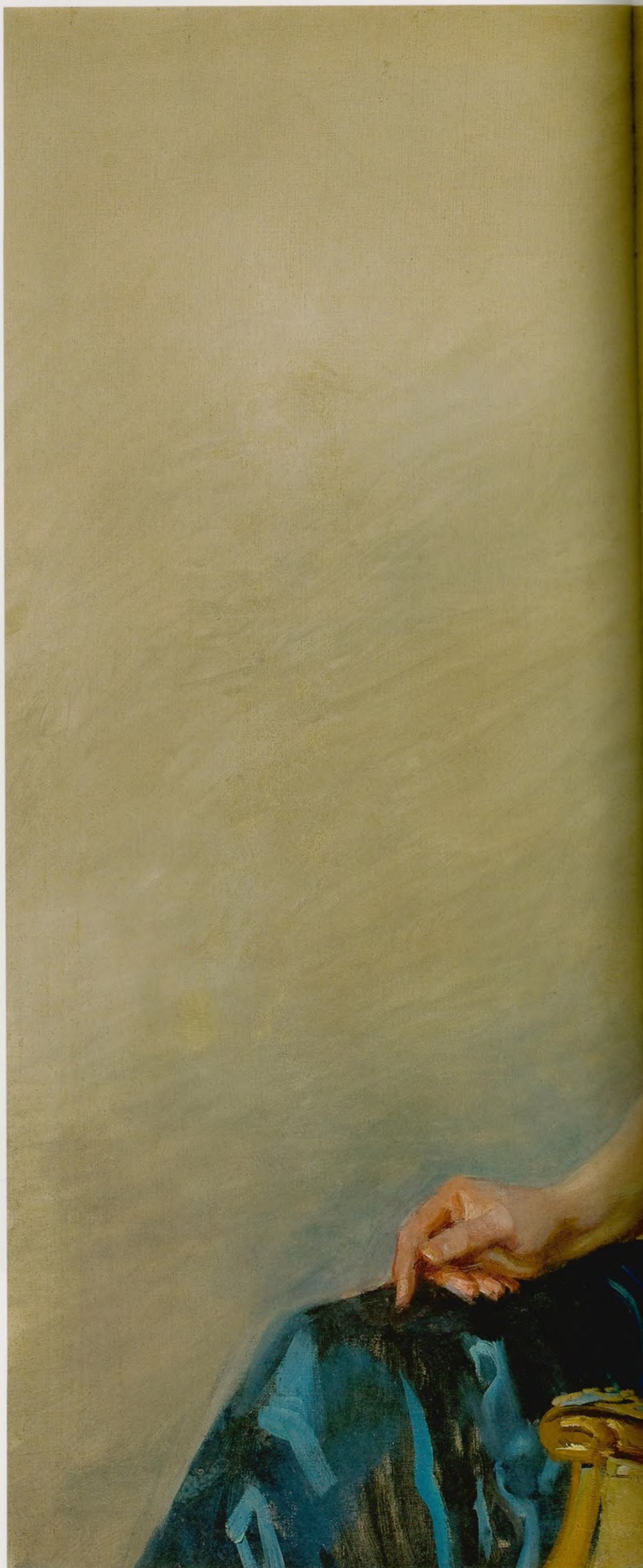

WOJCIECH KOSSAK

Portret Eugenii Jasińskiej
Portrait of Eugenia Jasińska
1913

Wojciech Kossak

1913

WOJCIECH KOSSAK

Walka ułana z piechurzem
Struggle of a Lancer and Infantryman
1912

Scena z wojen napoleońskich – Przed szarżą
Scene from the Napoleonic Wars – Before a Charge
ok./ca. 1915

WOJCIECH KOSSAK

Portret cesarza Wilhelma II
Portrait of Emperor Wilhelm II
ok./ca. 1915

Portret mężczyzny
Portrait of a Man
1916

Napoleon ze sztabem (Napoleon z wojskiem)
Napoleon with His Staff (Napoleon with an Army)
1917

WOJCIECH KOSSAK

Pytanie o drogę
Asking the Way
1922

Chłopiec na koniu
Boy on Horseback
1923

Para jeźdźców
A Pair of Riders
1924

Ulan przy koniu
Lancer at a Horse
1925-1930

Ulan i dziewczyna
Lancer and Girl
1925-1930

Ulan i dziewczyna
Lancer and Girl
1926

WOJCIECH KOSSAK

Portret Marszałka Józefa Piłsudskiego
Portrait of Marshal Józef Piłsudski
1928

Ułani eksportujący jeńców na leśnej drodze
Lancers Exporting Captives on a Forest Road
1927

Portret Stanisława Wodzickiego
Portrait of Stanisław Wodzicki
1928

Wojciech

Wizja żołnierska – szarża w lesie
A Soldier's Vision – Charge in a Forest
1935

Wizja wojska polskiego
Vision of the Polish Army
1935

Ulan w walce z kozakiem
Lancer Fighting a Cossack
1900

JERZY KOSSAK

Spotkanie ułana z dziewczyną
Meeting of a Lancer and a Girl
1930

Pościg ułanów
Lancers in Pursuit
ok./ca. 1930

JERZY KOSSAK

Obrona klasztoru w 1831
Defence of a Monastery In 1831
1931

Wymarsz I Kompanii Kadrowej z Oleandrów
6 sierpnia 1914 r.
Departure of the 1st Cadre Campaign
from Oleandry on 6 August 1914
1934

Ulan prowadzący jeńca
Lancer Leading a Captive
1934

Scena alegoryczna z bohaterami Polski
(Poniatowski, Kościuszko, Piłsudski)
Allegorical Scene with Poland's Heroes
(Poniatowski, Kościuszko, Piłsudski)
1935

Polowanie par force
Par Force Hunt
1935

JERZY KOSSAK

Odpoczynek żołnierzy francuskich
podczas odwrotu spod Moskwy
French Troops Rest on the Retreat
from Moscow
1936

Żołnierz z koniem
Soldier with a Horse
1937

KAROL KOSSAK

Jeźdźcy z luzakami
Riders with Unsaddled Horses
1917

Tryptyk Jazda Konna
Triptych Horse Riding
1922

Jazda Konna
Horse Riding
1922

Jazda Konna
Horse Riding
1922

Jazda Konna
Horse Riding
1922

KAROL KOSSAK

Odpoczynek przy ognisku
b.d.
Rest at a Campfire
no data

Wiejska zagroda
b.d.
Village Homestead
no data

Powrót saniami z lasu
b.d.
Return from
a Forest on Sleighs
1937

Sanie zimą
Sleigh in Winter
1938

KOSZAKS

THE

WME

KOSZAKO

List of Works

Timeline

Kalendarium

Spis obiektów

T
I
M
E
LINE

Timeline

- 1824** Juliusz Fortunat is born on October 29 in Wiśnicz Nowy near Bochnia; son of Michał Kossak, a legal advisor and Antonina Sobolewska, he was the first of their six children.
- 1830** Relocates to Lviv along with his family.
- 1835-1840** Studies at the gymnasium of the Basilian monks in Lviv, followed by period of studies in Stanyslaviv and Buchach.
- 1842** Begins studying law at the University of Lviv while at the same time learning to draw under the tutelage of Jan Maszkowski.
- 1843-1847** With the support of Kazimierz and Juliusz Dzie duszycki and Gwalbert Pawlikowski, he enters the society of noblemen and aristocrats, touring various manor houses and painting his patrons as well as their horses and stud farms. In 1843, he meets Piotr Michałowski and spends a few days at his manor in Bolestraszyce.
- 1848-1849** Enlists with the National Guard in Lviv; in June he travels as a delegate to the Slavic Congress in Prague. He participates in the skirmishes on the streets of Prague; a few months later he joins the defenders of Lviv. He sketches scenes from the life of the military, creates a series of drawings illustrating the march of the Russian army towards Hungary.
- 1850** Gives drawing lessons to Artur Grottger in Lviv; creates his first oil paintings.
- 1851** Travels to Bila Tserkva (and probably to St Petersburg) with Konstany Branicki; becomes acquainted with Western European painting styles.
- The Baroque paintings by the Flemish artist Adam Frans van der Meulen make the greatest impression on Juliusz Kossak. It is believed, he also visited Moscow at that time. At the request of Maurycy Wolff, a renowned publisher, he creates illustrations for a collection of works by various poets and writers called "The Polish Pantheon".
- 1852** Travels to Vienna; for a brief period he studies under the tutelage of Ferdinand G. Waldmuller; later travels to Hungary.
- 1852-1853** First stay in Paris.
- 1853** Settles in Warsaw, establishes ties with the Warsaw bohemians – graduates of the Warsaw School of Fine Arts centred around the publisher Marcin Olszyński. He earns his living by making illustrations for magazines as well as by photograph retouching.
- 1855** Marries Zofia Gałczyńska in September; they travel to Paris, where they stay for the next six years.
- 1856-1860** While in Paris, he becomes friends with Horace Vernet, Józef Brandt, Henryk Rodakowski and Leon Kapliński; he also explores the local museums and makes copies of Gericault's equestrian paintings and Ruisdael's landscapes at the Louvre; paints models from nature at a private school. On New Year's Eve of 1856–1857, Juliusz

Kalendarium

- Kossak's sons, Tadeusz and Wojciech, are born in Paris; the renowned French painter Horace Vernet becomes Wojciech's godfather. In 1858, Juliusz Kossak completes his painting entitled "Mohort Presents his Stud Farm to Prince Józef Poniatowski".
- 1858** Juliusz Kossak's third son, Stefan, is born.
- 1860** Towards the end of 1860, the Kossak family settles in Warsaw, where they stay until 1868. Initially, his atelier was located at 14 Nowy Świat Street; in 1862, it was relocated to Leszno Street, to the Brodowski house. At that time, Juliusz Kossak focused on book illustrations.
- 1861** Travels to eastern Galicia, including Koropets, where he painted the local stud farms; birth of Kossak's daughter Zofia.
- 1862** Birth of Kossak's daughter Jadwiga.
- 1862-1868** Works as the art director of "The Illustrated Weekly" (Tygodnik Ilustrowany).
- 1867** Visits Paris once again to see the Exposition Universelle.
- 1868** Travels to Vienna and then to Munich, where for the next ten months he studies at the atelier of Franz Adam, a painter specialising in battle scenes; continues to maintain close relations with Józef Brandt.
- 1869** Settles in Cracow with the rest of his family, having bought a manor house called "Wygoda" for his wife's money; cooperates with the "Kłosy" magazine as an illustrator.
- 1871** Travels to the eastern and southern regions of Eastern Galicia in the company of Józef Brandt, visiting Lviv, Zhovkva, Pidhirtsi, Stanyslaviv, Strusiv, Terebovlia, Pidhaitsi; on September 19, they arrive in Gumniska, owned by the Sanguszko family.
- 1872-1873** Spends the turn of the year in Munich; visits Prince Adam Sapieha in the Carpathian Mountains (in Sianki and Uzhok).
- 1873** Becomes a member of the Assessment Committee of the Association of the Friends of Fine Arts in Cracow.
- 1874** Visits Balta and Khotyn together with Józef Brandt. Creates a cycle of paintings known as "The Bear Hunt", depicting the great hunt which took place in 1872 in Sianki and Uzhok, on lands owned by prince Adam Sapieha.
- 1879** Becomes a member of a committee created in order to ensure the establishment of the National Museum in Cracow; participates in the works of a committee tasked with the preparation for the jubilee of Józef Ignacy Krąszewski in Cracow.
- 1880-1884** Paints an excellent cycle of works illustrating the history of the Fredro family; from 1880 onwards, he serves as the chairman of the Artistic and Literary Association for 18 years in total, earning him the affectionate nickname "Our Good Old Chairman". In Warsaw, celebrations of Juliusz Kossak's jubilee are held, followed by a festive

Timeline

banquet the highlights of which include a speech by Wojciech Gerson, a painter from Warsaw.

- 1881** To celebrate the emperor Franz Joseph's visit to Galicia, he paints a series of six watercolours forming part of a cycle of 20 paintings portraying this event, including "The Cracovian Wedding Before the Emperor on the Cracow Market Square" and "Emperor Franz Joseph Visits Matejko's Atelier".
- 1882-1883** Creates a number of paintings to celebrate the 200th anniversary of the victorious Battle of Vienna.
- 1885** Executes a cycle of 12 watercolours designed as illustrations for the novel "With Fire and Sword" by Henryk Sienkiewicz.
- 1886** Creates his masterpiece - "The Stud Farm in Podolia".
- 1889** In June, Juliusz Kossak's jubilee is celebrated in the Cracow Cloth Hall, during which he receives an album containing the works of 60 Polish artists, a palette donated by his friends - painters from Munich and a bronze bust by Teodor Rygier; a widely commented fact has been that no work by Jan Matejko was included in the album.
- 1890** On the 40th anniversary of the beginning of his artistic career, he is awarded the Knight's Cross of Emperor Franz Joseph; during the same year, Kossak executes 12 illustrations for "Konrad Wallenrod" and "Grażyna" by Adam Mickiewicz.
- 1891** Finishes a cycle of works portraying the history of the Dunin-Borkowski family.
- 1893** Creates a cycle of illustrations for the "Song of the Polish Legions".
- 1899** Dies in Cracow on February 3; buried in the family tomb in the Rakowicki cemetery.
- 1827** Born on March 22 1827 in Wiśnicz Nowy near Bochnia, son of Michał Kossak and Antonina Sobolewska; Juliusz Kossak's younger brother.
- 1848** Serves in the Austrian light cavalry; fights in Hungary in the corps led by General Józef Bem, including the battle of Vilagos.
- 1849** Goes into exile following the surrender of Hungary.

About 1856 travels to Paris and then to Australia.

About 1857 returns to Paris.

1860 Participates in Napoleon's campaign, serving in the forces led by Giuseppe Garibaldi.

1861 Settles in Lviv; marries Zofia Gałczyńska.

1863 Participates in the uprising, serving under J. W. Rucki and K. Krysiński; he proved his valour during the battle of Kock, where he was wounded and taken prisoner Sen-

Kalendarium

tenced for hard labour, he spent eight years in Siberia (Sivakova).

About 1873 returns to Cracow, the years in Siberia having taken a serious toll on his health.

1877 (?) dies in Cracow on June 18.

1856 Born on December 31 in Paris, son of Juliusz Kossak and Zofia Gałczyńska.

1869 Settles in Cracow from October onwards.

1870 Attends the fourth grade of the Gymnasium of St Anne in Cracow; not a hardworking student.

1871 Begins studying at the School of Fine Arts in Cracow in June; studies at the atelier of Władysław Łuszczkiewicz until 1873.

1874 Begins his studies in Munich, where he joins the Academy and expands his skills under the tutelage of Alexander Strahuber, Alexander Wagnera, Wilhelm von Lindenschmit; retains close ties with both Józef Brandt and the entire Polish colony of artists.

1875-1876 A year of military service at the Cracow regiment of the imperial royal light cavalry.

1876-1877 Travels to Paris, where he studies in the atelier of Leon Bonnat and Alexandre Cabanel. He stays in Paris for 5 years.

1883 Return to Cracow, where he lives for the next 10 years.

1884 Marries Maria Kisielnicka on July 16.

1886 Participates in the imperial hunting event in Godollo near Budapest, immortalising it in his painting one year later. He paints the "Olszynka Grochowska", which is awarded the first prize during the exhibition in Cracow. The painting was destroyed during a fire in 1915 in Borynicze; his son, Jerzy, is born.

1887 "Olszynka Grochowska" is presented for a prestigious award of the Probus Barczewski Academy of Learning in Cracow; however, the painting "In Confinement" by Jacek Malczewski won by a majority of one vote.

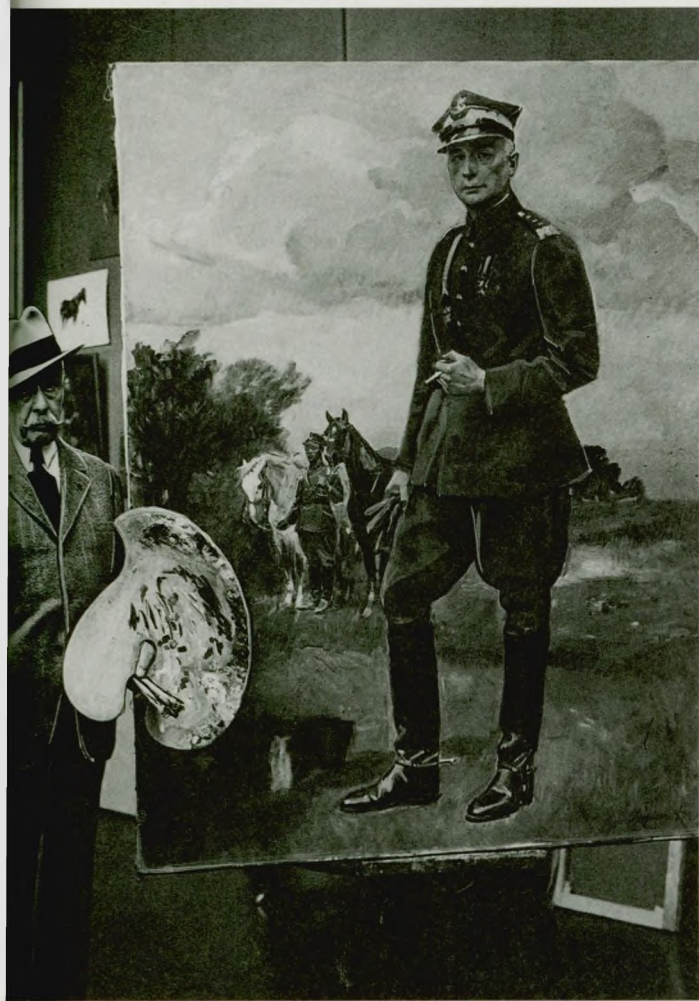
1890 Awarded distinction during the Paris Salon.

1891 Birth of daughter, Maria.

1892 Receives award of the Probus Barczewski Academy of Learning for his painting called "Memories of Childhood Years."

1893 In April, together with Jan Styka, he prepares a sketch of the so-called Minor Raclawice Panorama. The works are preceded by a trip to Dresden and Berlin, intended to study similar panoramas displayed there. They also travel to Raclawice in order to explore the site itself; Kossak also paints the "Self-portrait with a palette" during that time.

Artysta malarz Wojciech Kossak obok obrazu przedstawiającego portret generała Kazimierza Sosnkowskiego, który ofiarował na Fundusz Obrony Narodowej. Rok 1939.

The painter Wojciech Kossak next to a painting depicting a portrait of General Kazimierz Sosnkowski, which he donated to the National Defence Fund. 1939.

13

- 1894** Together with Jan Styka, he paints the "Panorama of the Battle of Raclawice" created for the National Universal Exhibition in Lviv, commemorating the centennial anniversary of the Kościuszko Insurrection; the painting is displayed in a newly built rotunda designed specifically to accommodate it. The Panorama is an immense success for both painters, marking the beginning of a great career for Kossak; Magdalene, his daughter, is born.
- 1895** Travels to Berlin, where he paints another panorama, "Crossing the Berezina River", together with Julian Fałat. The painting is subsequently cut into pieces and destroyed in 1907.
- 1895-1902** Works at the court of Emperor Wilhelm II, where he is allocated an atelier in the Monbijou castle. This seven-year period which Kossak spends in Berlin gives rise to a substantial amount of controversy as well as criticism and various accusations. On many occasions, he leaves Berlin and travels to Cracow as well as to Zakopane for holidays.
- 1898** Paints the "November Night."
- 1900** Due to his plans for new panoramas, the "Somosierra" and "The Battle of the Pyramids" he travels to Spain and Egypt with Michał Wywiórski in order to gather the necessary materials; he also has plans for yet another panorama, "The Defence of Częstochowa."
- 1901** Together with Michał Wywiórski, Zygmunt Rozwadowski, Józef Ryszkiewicz, Kazimierz Pułaski, Władysław Jasiński and Czesław Tański he paints the panorama entitled "The Battle of the Pyramids", which, however, is not well received by the public in Warsaw. Receives the cross of the Legion of Honour in France.
- 1902** Returns from Berlin to Cracow.
- 1903-1904** Leaves for Vienna to seek new commissions.
- 1904** Having returned from Vienna, he becomes conflicted with the Society of Polish Artists "Sztuka" ("Art").
- 1905** Travels to London.
- 1907** Returns to Cracow.
- 1908** In opposition to the Society of Polish Artists "Sztuka", he establishes a new group called "Zero" in Cracow, one of its members being Jacek Malczewski"; creates the painting called "The Wounded Cuirassier."
- 1909** Becomes a member of the Society of Friends of Fine Arts in Cracow.
- 1913** Becomes the vice-chairman of the Society of Friends of Fine Arts; creates an impressive painting called "Prince Józef Poniatowski Atop the Falenica Dyke."
- 1914** Receives the award of the Probus Barczewski Academy of Learning in Cracow for his painting called "A Battery on Fire" (1913); with the onset of war, he is drafted into the Austrian army in the rank of rittmeister.

K
O
S
S
A
K
O
W
I
E

Timeline

- 1914-1916** Performs the function of the chairman of the Society of Friends of Fine Arts in Cracow; his paintings now frequently incorporate Napoleonic themes.
- 1915** Becomes the professor of military painting at the Warsaw School of Fine Arts, performing this function until 1919.
- 1918** From October onwards serves as a major in the third Polish Uhlan Regiment; lives both in Cracow and in Warsaw, where he maintains an atelier at the Bristol Hotel from 1921 onwards.
- 1920** Travels to Paris, where he would later return in 1923 and 1924; he exhibits his works during the Paris Salons with some success.
- 1921** Travels to the United States; he would travel there again in years 1927, 1928/1929, 1930, 1932 and 1934, receiving many lucrative commissions, mostly for portraits of important personages. He travelled across the entire country, including Florida, Los Angeles, San Francisco, New York and Chicago. His great success among the Polish Diaspora leads to the establishment of The Kossak Art Society.
- 1922** Accepts the commission of the Committee for the Acquisition of Paintings of Polish History for the National Museum in Warsaw (later renamed as the Museum of the Polish Military), led by general Józef Haller; the commission is for a monumental cycle of paintings illustrating the history of the Polish military; among others, he portrays "General Sowiński on the Bulwarks of Wola"; he becomes *the court painter of the Polish army*.
- 1923** Receives the Commander's Cross of the Order of Polonia Restituta.
- 1924** Travels to Paris; paints the "Self-portrait with Horse During a Hunt."
- 1928** Paints an equestrian portrait of marshal Józef Piłsudski; a number of replicas are also made.
- 1931** Executes the painting called "The Marriage of Poland and the Sea."
- 1934** Donates a monumental painting entitled "The Day of the Polish Cavalry 6 October 1933" ("The Polish Cavalry Parade in Błonia Park in Cracow") to the National Museum in Cracow; he signs the painting as follows: *I dedicate this work to my city, Wojciech Kossak 1934*.
- 1936** Receives the Commander's Cross of Polonia Restituta; a great exhibition celebrating Wojciech Kossak's jubilee as an artist is held in Warsaw and Cracow.
- 1939** Appointed once again as the chairman of the Society of Friends of Fine Arts in Cracow.
- 1942** Dies in Cracow on July 29; buried in the family tomb in the Rakowicki cemetery.
- 1886** Born in Cracow on September 11, son of Wojciech Kossak and Maria Kisielnicka. Graduates from the St Hyacinth

Kalendarium

- junior high school in Cracow, and the Cadet School. He learns his trade as a painter at the atelier of his grandfather, Juliusz, and his father, Wojciech.
- 1911** Marries Ewa Kaplińska; later on, their daughter Maria is born; they live at the "Kossakowka" house in Cracow, at the so-called "Grandmother's House", sometimes also known as the "Jerzówka"; during World War I, he serves in the rank of rittmeister.
- 1925-1926** Together with his father, he visits various manor houses in the Poznań region, painting commissioned works (mostly equestrian paintings and portraits).
- 1927** Finishes "Napoleon's Retreat from Moscow" and "The Battle of the Pyramids."
- 1938** Paints 27 oil paintings for the "Album of the Polish Military."
- 1940** Following the death of his wife Ewa, he marries Elżbieta Dzieciółowska; they have two daughters - Gloria and Simona.
- 1955** Dies in Cracow on May 11; buried in the family tomb in the Rakowicki cemetery.
- 1896** Born on May 2 in Lviv, son to Stefan and Ewa Mikolasch studies at the Lviv gymnasium; also studies painting under Stanisław Batowski and Zygmund Rozwadowski.
- 1914** Moves to Vienna along with his parents and siblings; after his maturity exam, he begins studies in fine arts under Kazimierz Pochwalski.
- 1915** Drafted to the Austrian army, he is sent to the Italian front, to the Alps; having sustained injuries, he is sent back to Cracow and then to Zakopane.
- 1919-1923** Studies at the Cracow Academy of Fine Arts, at the atelier of Ignacy Piękowski and Władysław Jarocki.
- 1926** Illustrates books by Zofia Kossak-Szczucka, including "The Troubles of Little Kacperek Górecki" and "Going Back Home"; he is invited to Gumniska near Tarnów by the Sanguszko family and is commissioned to paint portraits of the horses kept at this famous stud farm.
- 1927** Returns to Lviv, where he begins working as a drawing teacher at the 9th Gymnasium; marries Antonina Wanda Czerkawska and settles at her manor near Lviv.
- 1934** Birth of their only daughter Teresa.
- 1935** Along with his family, he moves to a newly built house in Tatariv in the Hutsulschina region.
- 1939** A series of postcards with watercolour paintings of the Hutsuls is published by Książnica-Atlas.
- 1943** Fire destroys the house in Tatariv; beginning of the period of wartime wandering through Stanyslaviv, Jasło, Bączala

and Świącany.

1945 Travels to Siepietnica near Gorlice, where his wife manages to find employment for herself as a teacher; later on moves to Bieździedz near Kolaczyce.

1948 Settles in Ciechocinek, where he lives in Traugutta Street.

1975 Dies in Ciechocinek on August 18 1975.

K
A
L
E
N
D
A
R
I
U
M

Kalendarium

Timeline

- 1824** Juliusz Fortunat urodził się 29 października w Wiśniczu Nowym koło Bochni jako syn radcy sądowego Michała Kossaka i Antoniny z Sobolewskich, jako pierwsze z sześciorga dzieci.
- 1830** Przenosi się wraz z rodziną do Lwowa.
- 1835-1840** Uczy się w gimnazjum ojców Bazylianów we Lwowie, a następnie w Stanisławowie i Buczaczu.
- 1842** Podejmuje studia prawnicze na Uniwersytecie Lwowskim, równocześnie uczy się rysunku u Jana Maszkowskiego.
- 1843-1847** Dzięki poparciu Kazimierza i Juliusza Dzieduszyckich oraz Gwalberta Pawlikowskiego wchodzi do środowiska ziemiańsko-arystokratycznego, objeżdża dwory, portretuje swoich mecenasów, ich konie i stadniny. W 1843 zawarł znajomość z Piotrem Michałowskim i spędził kilka dni w jego majątku w Bolestraszcach.
- 1848-1849** Zaciąga się do Gwardii Narodowej we Lwowie, w czerwcu jedzie jako delegat na Kongres Słowiński do Pragi. Uczestniczy w walkach na ulicach Pragi, a kilka miesięcy później walczy w obronie Lwowa. Szkicuje sceny z życia wojska, powstaje seria rysunków ilustrujących przemarsz wojsk rosyjskich na Węgry.
- 1850** We Lwowie uczy rysunku Artura Grottgera; powstają pierwsze obrazy olejne.
- 1851** Wyjeżdża z Konstantym Branickim do Białej Cerkwi, Petersburga prawdopodobnie, gdzie zapoznaje się z malarstwem zachodnioeuropejskim. Największe wrażenie wywarło na Juliuszu malarstwo barokowe Flamańca Adama Fransa van der Meulena. Prawdopodobnie był też w Moskwie. Na zlecenie wydawcy Maurycyego Wolffa ilustruje zbiór utworów poetów i pisarzy, Plejada polska”.
- 1852** Wyjazd do Wiednia, gdzie krótko był uczniem Ferdynanda G. Waldmullera oraz na Węgry.
- 1852-1853** Pierwszy pobyt w Paryżu.
- 1853** Osiada w Warszawie, gdzie wiąże się z tzw. „cyganerią warszawską” – absolwentami tamtejszej Szkoły Sztuk Pięknych skupioną wokół wydawcy Marcina Olszynieckiego. Zarabia wykonywaniem ilustracji do czasopism i retuszowaniem fotografii.
- 1855** We wrześniu żeni się z Zofią Gałczyńską i wraz z nią wyjeżdża do Paryża, gdzie pozostaje sześć lat.
- 1856-1860** W Paryżu zaprzyjaźnia się z Horace’em Vernetem, Józefem Brandtem, Henrykiem Rodakowskim, Leonem Kaplińskim; poznaje zbiory muzealne, kopiuje w Luwrze konie Gericaulta i pejzaże Ruissdaela, w prywatnej szkole rysuje modele z natury. W Paryżu, w noc sylwestrową 1856/1857 przychodzi na świat bliźniaki Tadeusz oraz Wojciech, którego ojcem chrzestnym został ceniony malarz francuski Horace Vernet. W 1858 roku maluje w Paryżu obraz „Mohort prezentujący stadninę księciu Józefowi Poniatowskiemu”.

- 1858** Przychodzi na świat syn Stefan.
- 1860** Z końcem 1860 roku rodzina Kossaków zamieszkała w Warszawie, gdzie pozostała do 1868 roku. Początkowo miał pracownię przy ul. Nowy Świat 14, od 1862 – ul. Leszno w domu Brodowskich; główną domeną twórczości Juliusza było wówczas ilustratorstwo.
- 1861** Wyjazd do wschodniej Galicji, między innymi do Koropca, gdzie malował stadniny; przychodzi na świat córka Zofia.
- 1862** Przychodzi na świat córka Jadwiga.
- 1862-1868** Pełni funkcję kierownika artystycznego „Tygodnika Ilustrowanego”.
- 1867** Jest ponownie w Paryżu dla zwiedzenia wystawy światowej.
- 1868** Wyjazd do Wiednia, a następnie do Monachium. Przez dziesięć miesięcy studiuje w atelier batalisty Franza Adama; w dalszym ciągu pozostaje w bliskich relacjach z Józefem Brandtem.
- 1869** Osiada wraz z rodziną w Krakowie w kupionym za pieniądze żony dworku „Wygoda”; współpracuje jako ilustrator z „Kłosami”.
- 1871** Odbywa podróż w towarzystwie J. Brandta po wschodniej i południowej Galicji Wschodniej, odwiedzając Lwów, Żółkiew, Podhorce, Stanisławów, Strusę, Trembowłę, Podhajce; 19 września zawitali do Gumnick Sanguszków.
- 1872-1873** Przełom lat spędza w Monachium; pobyt u ks. Adama Sapiehy w Karpatach w Siankach u Użoku.
- 1873** Wchodzi do Komisji Rozpoznawczej w krakowskim Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych.
- 1874** Wraz z Józefem Brandtem odwiedza Bałtę i Chocim. Maluje cykl „Polowanie na niedźwiedzia” ilustrujący wielkie polowanie w dobrach ks. Adama Sapiehy w Siankach i Użoku w 1872 roku.
- 1879** Zostaje członkiem komitetu mającego na celu utworzenie w Krakowie Muzeum Narodowego; wchodzi w skład komitetu przygotowującego w Krakowie jubileusz Józefa Ignacego Kraszewskiego.
- 1880-1884** Powstaje wspaniały cykl ilustrujący dzieje rodziny Fredrów; poczynając od 1880 roku przez 18 lat prezesuje Kołu Artystyczno-Literackiemu w Krakowie zyskując żartobliwy przydomek „Prezesa”. W Warszawie odbywają się uroczystości jubileuszowe Juliusza Kossaka i uroczysty bankiet, na którym mowę wygłosił warszawski malarz Wojciech Gerson.
- 1881** Z okazji pobytu cesarza Franciszka Józefa w Galicji maluje 6 akwael z cyklu 20 obrazów – ilustrujących to wydarzenie, między innymi „Wesele krakowskie przed cesarzem na Rynku w Krakowie” i „Wizyta Franciszka Józefa w pracowni Matejki”.
- 1882-1883** Maluje kilka obrazów z okazji 200 rocznicy wiktorii wiedeńskiej.

Kalendarium

- 1885** Powstaje cykl 12 akwarel ilustrujących „Ogniem i mieczem” Henryka Sienkiewicza.
- 1886** Powstaje arcydzieło „Stadnina na Podolu”.
- 1889** W czerwcu odbywa się uroczysty jubileusz Juliusza Koszaka w krakowskich Sukiennicach; otrzymuje wówczas album zawierający 60 prac polskich artystów, paletę od przyjaciół-malarzy z Monachium, brązowe popiersie autorstwa Teodora Rygiera; szeroko komentowany był brak w albumie pracy Jana Matejki.
- 1890** W czterdziestolecie pracy artystycznej odznaczony został Krzyżem Kawalerskim Orderem cesarza Franciszka Józefa; wykonuje 12 ilustracji do „Konrada Wallenroda i „Grażyny” Adama Mickiewicza.
- 1891** Kończy cykl dziejów rodu Dunin-Borkowskich.
- 1893** Powstaje cykl ilustracji do „Pieśni Legionów”.
- 1899** Umiera 3 lutego w Krakowie; pochowany jest w rodzinnym grobowcu na cmentarzu Rakowickim.
- 1827** Urodził się 22 marca 1827 roku w Wiśniczu Nowym k. Boczni jako syn Michała i Antoniny z Sobolewskich, młodszy brat Juliusza.
- 1848** Ułży w ułanach austriackich; walczy na Węgrzech w korpusie gen. Bema, między innymi w bitwie pod Vilagos.
- 1849** Po kapitulacji Węgier – emigruje.
- Ok. 1856 wyjechał do Paryża, a stamtąd do Australii.
- Ok. 1857 wraca do Paryża.
- 1860** W oddziałach Garibaldiego odbył kampanię napoleońską.
- 1861** Osiedlł we Lwowie; ożeniony z Zofią Gałczyńską.
- 1863** Walczy w powstaniu w oddziałach J. W. Ruckiego i K. Krysińskiego; odznaczył się w bitwie pod Kockiem, gdzie został ranny i dostał się do niewoli. Skazany na ciężkie roboty, spędził 8 lat w Siwakowej na Syberii ok. 1873 schorowany wraca do Krakowa.
- 1877** (?) umiera 18 czerwca w Krakowie.
- 1856** Wojciech urodził się 31 grudnia w Paryżu jako syn Juliusza i Zofii z Gałczyńskich.
- 1869** Od października mieszka w Krakowie.
- 1870** Przez rok uczęszcza do 4 klasy Gimnazjum św. Anny w Krakowie; jest złym uczniem.
- 1871** W czerwcu wstąpił do Szkoły Sztuk Pięknych w Krakowie, gdzie studiuje do 1873 roku w pracowni Władysława Łuszczkiewicza.

Timeline

- 1874** Wyjazd na studia do Monachium, gdzie uczy się w tamtejszej Akademii u Aleksandra Strähubera, Aleksandra Wagnera, Wilhelma von Lindenschmita; pozostaje w bliskich kontaktach z Józefem Brandtem i polską kolonią artystyczną.
- 1875-1876** Odbywa roczną służbę wojskową w krakowskim pułku c.k. ułanów.
- 1876-1877** Wyjazd do Paryża gdzie studiuje w pracowni Leona Bonnata i Aleksandra Cabanela. Pobyt w Paryżu trwa 5 lat.
- 1883** Wraca do Krakowa, gdzie pozostanie 10 lat.
- 1884** 16 lipca bierze ślub z Maria Kisielnicką.
- 1886** 1886 uczestniczy w polowaniu cesarskim w Godollo pod Budapesztem, które rok później uwiecznił na obrazie. Maluje „Olszynkę Grochowską” nagrodzoną pierwszym medalem na wystawie w Krakowie. Obraz spłonął w 1915 roku w Boryniczach; rodzi się syn Jerzy.
- 1887** „Olszynka Grochowska” przedstawiona została do prestiżowej nagrody krakowskiej Akademii Umiejętności im. Probusa Barczewskiego; większością jednego głosu nagrodę otrzymuje Jacek Malczewski za obraz „Na etapie”.
- 1890** Wyróżnienie na Salonie w Paryżu.
- 1891** Rodzi się córka Maria.
- 1892** Otrzymuje nagrodę Akademii Umiejętności im. Probusa Barczewskiego za obraz „Wspomnienia lat dziecińczych”.
- 1893** W kwietniu przygotowuje wspólnie z Janem Styką sztukę tzw. Małej Panoramy Raclawickiej”. Pracę poprzedzają wyjazdy do Drezna i Berlina w celu zapoznania się z tamtejszymi panoramami. Podróżują do Raclawic gdzie dokonują wizji lokalnej; maluje „Autoportret z paletą”.
- 1894** Maluje wspólnie z Janem Styką „Panoramę bitwy pod Raclawicami” przygotowaną na Powszechną Wystawę Krajową we Lwowie z okazji 100 rocznicy Insurekcji Kościuszkowskiej, która eksponowana była nowo wybudowanej specjalnie dla „Panoramy” – rotundzie. „Panorama” stała się wielkim sukcesem obu malarzy, a dla Wojciecha Kossaka początkiem wielkiej kariery; rodzi się córka Magdalena.
- 1895** Udaje się do Berlina, gdzie maluje wspólnie z Julianem Fałatem panoramę „Przejście przez Berezynę”, która została zniszczona przez pocięcie w 1907 roku.
- 1895-1902** Pracuje na dworze cesarza Wilhelma II, gdzie otrzymał do dyspozycji pracownię w zameczku Monbijou. Siedmioletni okres berliński Kossaka powoduje wiele kontrowersji, a nade wszystko krytyk i oskarżeń. Z Berlina przyjeżdżał wielokrotnie do Krakowa i na wakacje do Zakopanego.
- 1898** Maluje „Noc Listopadową”.
- 1900** W związku z planowanymi panoramami „Somosiera” i „Bitwa pod piramidami” udaje się wraz Michałem Wywiórskim do Hiszpanii i do Egiptu w celu zebrania

Kalendarium

- materiałów; planuje namalowanie panoramy „Obrona Częstochowy”.
- 1901** Maluje wspólnie z Michałem Wywiórskim, Zygmuntem Rozwadowskim, Józefem Ryszkiewiczem, Kazimierzem Pułaskim, Władysławem Jasieńskim, Czesławem Tańskim panoramę „Bitwa pod Piramidami”, która na wystawie w Warszawie nie zyskała uznania publiczności. Otrzymuje we Francji krzyż Legii Honorowej.
- 1902** Powraca z Berlina do Krakowa.
- 1903-1904** Wyjazd do Wiednia w celu poszukiwań nowych zamówień.
- 1904** Po powrocie z Wiednia popadł w konflikty z Towarzystwem Artystów Polskich „Sztuka”.
- 1905** Wyjazd do Londynu.
- 1907** 1907 powrót do Krakowa.
- 1908** W opozycji do Towarzystwa Artystów Polskich „Sztuka” zakłada w Krakowie grupę „Zero”, do której dołącza między innymi Jacek Malczewski; powstaje obraz „Ranny kirasjer”.
- 1909** Zostaje członkiem dyrekcji Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie.
- 1913** Zostaje wiceprezesem Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych; maluje efektowny obraz „Książę Józef Poniątkowski na Grobli Falenckiej”.
- 1914** Otrzymuje nagrodę krakowskiej Akademii Umiejętności im. Probusa Barczewskiego za obraz „Bateria w ogniu” z 1913 roku; wraz z wybuchem wojny zostaje zmobilizowany w stopniu rotmistrza do armii austriackiej.
- 1914-1916** Pełni funkcję prezesa Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie; w malarstwie wielokrotnie podejmuje tematykę napoleońską.
- 1915** Został powołany na stanowisko profesora malarstwa batalistycznego w warszawskiej Szkole Sztuk Pięknych; funkcję tę pełnił do 1919 roku.
- 1918** Od października był majorem w polskim 3. Pułku Ułanów; mieszka zarówno w Krakowie, jak i Warszawie, gdzie od 1921 roku utrzymuje pracownię w hotelu Bristol.
- 1920** Wyjazd do Paryża, gdzie powracać będzie jeszcze w 1923 i 1924 roku; wystawia z powodzeniem na Salonach paryskich.
- 1921** Wyjazd do Stanów Zjednoczonych; ponownie wyjedzie za ocean w latach 1927, 1928-1929, 1930, 1932, 1934, gdzie zdobywa intratne zamówienia przede wszystkim na portrety ważnych osobistości. Przemierzył Stany od Florydy, Los Angeles, San Francisco po Nowy Jork i Chicago. Wielkie powodzenie w kołach amerykańskiej Polonii powoduje założenie fundacji The Kossak Art Society.
- 1922** Przyjmuje zamówienie „Komitetu do pozyskania obrazów z dziejów Polski dla Muzeum Narodowego w Warszawie” (późniejszego Muzeum Wojska Polskiego), któremu

Timeline

- przewodniczył gen. Józef Haller na monumentalny cykl ilustrujący historię polskiego oręża; malując m.in. „Generała Sowińskiego na szańcach Woli” zostaje *malarzem nadwornym wojska polskiego*.
- 1923** Odznaczony Komandorią Orderu Polonia Restituta.
- 1924** Wyjazd do Paryża; maluje „Autoportret z koniem na polowaniu”.
- 1928** Portretuje Marszałka Józefa Piłsudskiego na koniu; portret ma kilka replik.
- 1931** Powstaje obraz „Zaślubiny Polski z morzem”.
- 1934** Muzeum Narodowemu w Krakowie ofiarowuje monumentalny obraz „Święto Kawalerii polskiej 6 X 1933” („Rewia kawalerii polskiej na krakowskich Błonach”) z dedykacją: *Miastu mojemu pracę tę poświęcam, Wojciech Kossak 1934*”.
- 1936** Otrzymuje Krzyż Komandorski Odrodzenia Polski; wielka jubileuszowa wystawa Wojciecha Kossaka w Warszawie i Krakowie.
- 1939** Izostał ponownie wybrany na prezesa Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie.
- 1942** Umiera 29 lipca w Krakowie; pochowany jest w rodzinnym grobowcu na cmentarzu Rakowickim.
- 1886** Jerzy urodził się w Krakowie 11 września jako syn Wojciecha i Marii z Kisielnickich. Ukończył gimnazjum św. Jaka w Krakowie oraz Szkołę Kadetów. Malarstwa uczy się w pracowni dziadka Juliusza i ojca Wojciecha.
- 1911** Żeni się z Ewą Kaplińską, z którą ma córkę Marię; zamieszkuje w krakowskiej „Kossakówce” w tzw. „Domu Babci”, z czasem zwanym „Jerzówką”; podczas pierwszej wojny światowej służy w armii austriackiej.
- 1925-1926** Jeździ wraz ojcem po dworach w Poznańskim i maluje na zamówienia liczne kompozycje konne i portrety.
- 1927** Maluje „Odwrót Napoleona spod Moskwy” i „Bitwę pod Piramidami”.
- 1938** Maluje 27 obrazów do „Albumu Wojska Polskiego”.
- 1940** Po śmierci żony Ewy poślubia Elżbietę Dzieciołowską, z którą ma córki Glorie i Simonę.
- 1955** Umiera 11 maja w Krakowie; pochowany jest w rodzinnym grobowcu na Cmentarzu Rakowickim.
- 1896** Karol urodził się 2 maja we Lwowie, jako syn Ewy z Mikołachów i Stefana Kossaka uczy się w gimnazjum we Lwowie oraz malarstwa u Stanisława Batowskiego i Zygmunta Rozwadowskiego.

- 1914** Wyjeżdża wraz z rodzicami i rodzeństwem do Wiednia, gdzie po maturze podejmuje studia malarskie u Kazimierza Pochwalskiego.
- 1915** Zostaje powołany do wojska austriackiego i wysłany na front włoski w Alpy; kontuzjowany odesłany zostaje do Krakowa a następnie do Zakopanego.
- 1919-1923** Studiuje w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych w pracowni Ignacego Pięńkowskiego i Władysława Jarockiego.
- 1926** Ilustruje książki Zofii Kossak-Szczuckiej, m.in. „Kłopoty-Kacperka góreckiego skrzata” i „Ku swoim”; zaproszony przez Sanguszków do Gumnisk pod Tarnowem otrzymuje zamówienie na portrety koni z tej słynnej stadniny.
- 1927** Powrót do Lwowa, gdzie podejmuje pracę nauczyciela rysunku w IX Gimnazjum; żeni się z Antoniną Wandą Czerkowską i osiada w jej majątku w Dziedziłowie pod Lwowem.
- 1934** Przychodzi na świat jedyna córka – Teresa.
- 1935** Zamieszkuje wraz z rodziną w nowo wybudowanym domu w Tatarowie na Huculszczyźnie.
- 1939** Nakładem wydawnictwa Książnica-Atlas wydana zostaje seria pocztówek z akwarelami huculskimi.
- 1943** Pożar domu w Tatarowie i początek wojennej tułaczki poprzez Stanisławów, Jasło, Bączalę, Świącany.
- 1945** Pobyt w Siepietnicy koło Gorlic, gdzie żona dostała posadę nauczycielki oraz w Bieździedzu koło Kolaczyca.
- 1948** Osiedla się w Ciechocinku, gdzie mieszka przy ul. Traugutta.
- 1975** Umiera w Ciechocinku 18 sierpnia 1975 roku.

Spis obiektów

Juliusz Kossak (1824–1899)

Fragment bitwy, 1845 r.
akwarela, papier; 28 × 22 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-685
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Arab z koniem Kogejlan, 1845 r.
ołówek, papier; 25 × 39 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-V-49
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Koń arabski przed gonitwą, 1845 r.
tuszu, tektura; 25,5 × 39,5 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-V-111
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Dżokej z koniem, 1845 r.
tuszu, gwasz, pióro, papier; 25,5 × 39 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-V-103
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Koń arabski, 1845 r.
ołówek, papier; 25,5 × 39 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-V-50
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Turek na koniu, 1845 r.
akwarela, papier; 19 × 18 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-115
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Szkic konia Zagara, 1845–1850 r.
akwarela, papier; 31 × 42 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-101
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Szkic konia Gazela, 1845–1850 r.
akwarela, papier; 33 × 41 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-103
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Arab na galopującym koniu (Farys), 1845–1850 r.
akwarela, tusz, pióro, tektura; 25 × 39 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-V-104
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Szkic konia Abiad, 1845–1850 r.
akwarela, papier; 31,3 × 41 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

nr inw.: I-I-107
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Szkic konia Abugejl, 1845–1850 r.
akwarela, papier; 30,5 × 40 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-108
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Szkic konia Kogejlan, 1845–1850 r.
akwarela, papier; 31,5 × 42 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-110
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Scena w ratuszu lwowskim (Strażnica Gwardii Narodowej we Lwowie w 1848 r.), 1848 r.
akwarela, papier; 49,8 × 64,8 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-314
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Stado Erazma Wolańskiego w Pauszówce, 1850 r.
12 kart z wizerunkami koni oraz obwoluta akwarela, papier; wym. 28 × 22 cm, wym. całej karty 31,3 × 24 cm
Własność kolekcja Fundacji PBG
Fotografie z archiwum Fundacji PBG

Powrót z koszenia traw (Dzieci generała Hauke), ok. 1854 r.
akwarela, papier; 31,5 × 26,5 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-235
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Głowa konia, 1855 r.
olej, płótno; 72,5 × 59,4 cm
Własność - Muzeum Narodowe w Warszawie
nr inw.: MP 3839
© Copyright by Wilczyński Krzysztof / Muzeum Narodowe w Warszawie

Ilustracje do poematu Wincentego Pola **Mohort. Rapsod rycerski z podania** (1855–1882) w Wincenty Pol **Poezje Wincentego Pola** t. 2.; Lwów 1875 r.
Własność - kolekcja prywatna Andrzej Mrowiec
Fotografie z archiwum kolekcjonera

Żył z szablą w rękę, niech leży w mogile, 1882 r.
drzeworyt; 16 × 20,8 cm

Duma stadniny, b.d.
drzeworyt; 8 × 14 cm

Mohort drzemie na drewnianym koniu, 1855 r.
drzeworyt; 21 × 16 cm

Mohort prezentuje stadninę księdzu Józefowi Poniatowskiemu, 1858 r.
drzeworyt; 16 × 20,8 cm

Przed monasterem Ojców Bazylianów, 1875 r.
drzeworyt; 8 × 14 cm

List of Works

Wesoło płyną narodowe znaki, 1882 r.
drzeworyt; 16 × 20,5 cm

Wymarsz wojsk pod wodzą księcia, b.d.
drzeworyt; 7,5 × 13,5 cm

Z rozkazu króla mam oddać zbroję i konia z rzędem, 1882 r.
drzeworyt; 16 × 20,8 cm

Oficer rosyjskich dragonów na koniu, b.d.
ołówek, sepia, akwarela, papier; wym. 46 × 37,5 cm
nie sygn., l.d. odręczny napis: *Stwierdzam niniejszym że / akwarella ta jest oryginalną pracą / mojego ś.p. Ojca Juliusza z roku 1864 / Wojciech Kossak*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Stadnina przy wodopoju, 1857 r.
akwarela, papier; wym. 53,5 × 95,5 cm
sygn. l.d.: *Juliusz Kossak / 1857*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Portret syna generała Hauke, 1859 r.
olej, płótno; 46,5 × 38,5 cm
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK II-a-958
© Copyright Muzeum Narodowe w Krakowie

Lisowczyk, 1860–65 r.
olej, płótno; 55 × 45,5 cm
Własność - Muzeum Narodowe w Warszawie
nr inw.: MP 3991
© Copyright by Wilczyński Krzysztof / Muzeum Narodowe w Warszawie

Potyczka pod Czarną i Potokiem Sandomierskiem, 1863 r.
będąca częścią bitwy oddziału gen. Józefa Hauke-Bosaka z korpusem gen. Ksawerego Czengery
szkic, ołówek, sepia, na kartonie; 13,3 × 21,3 cm
sygn. l.d.: *18.12.1863, p.d.: J. K.*
Kolekcja prywatna Katarzyna i Andrzej Michalczuk
Fotografia z archiwum kolekcjonerów

Portret jeźdźca w rogatywce, 1863 r.
olej, płótno na tekturze; 69,5 × 51 cm
Własność - Muzeum Narodowe w Warszawie
nr inw.: MP 2514
© Copyright by Ligier Piotr / Muzeum Narodowe w Warszawie

Wyjście oddziału płk Edmunda Taczanowskiego z Pyzdr, bdd.
sepia, tektura; wym. 42 × 62 cm
sygn. p.d.: *Juliusz Kossak*; l.d.: fragment lakowej pieczęci herbowej oraz odręczny napis: *Oryginalna sepia mojego ś.p. Ojca / Juliusza Kossaka. / Wojciech Kossak*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Śmierć kpt. Kazimierza Unruga w bitwie pod Kolem w 1863 r., ok. 1865–68 r.
akwarela, papier; wym. 30 × 47 cm
sygn. l.d.: *J. K.*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Ilustracje do „Roku myśliwca” Wincentego Pola, 1866 r.
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
© Copyright Muzeum Narodowe w Krakowie

Styczeń wg Juliusza Kossaka
ryt. Feliks Zabłocki (1846–1874)
drzeworyt poprzeczny (sztorcowy)

papier gazetowy, farba drukarska
23,4 × 17,5 cm, format II
Wycinek z Tygodnika Ilustrowanego 1866 (1) 192
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK III-ryc.-13178

Luty wg Juliusza Kossaka
ryt. Kazimierz Krzyżanowski (n.n.)
drzeworyt poprzeczny (sztorcowy)
papier gazetowy, farba drukarska
23,8 × 16,6 cm, format II
Wycinek z Tygodnika Ilustrowanego 1866 (1) 240
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK III-ryc.-12871

Marzec wg Juliusza Kossaka
ryt. Edward Gorazdowski (1843–1901)
drzeworyt poprzeczny (sztorcowy)
papier gazetowy, farba drukarska;
23,7 × 16,4 cm; format II
Wycinek z Tygodnika Ilustrowanego 1866 (1) 241
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK III-ryc.-27539

Kwiecień wg Juliusza Kossaka
ryt. Ludwik Fryk (n.n.)
drzeworyt poprzeczny (sztorcowy)
papier gazetowy, farba drukarska
22,5 × 15,8 cm, format II
Wycinek z Tygodnika Ilustrowanego 1866 (1) 256
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK III-ryc.-27536

Maj wg Juliusza Kossaka
Feliks Zabłocki (1846–1874)
drzeworyt poprzeczny
papier gazetowy, farba drukarska
rycina: 23,2 × 16,2 cm; format II;
papier: 24,2 × 16,9 cm
Wycinek z Tygodnika Ilustrowanego 1866 (2) 40
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK III-ryc.-33136

Czerwiec wg Juliusza Kossaka
Konstanty Przykorski (1842–1882)
drzeworyt poprzeczny (sztorcowy)
papier gazetowy, farba drukarska
rycina: 23,3 × 16,2 cm; format II;
papier: 23,8 × 16,2 cm
Wycinek z Tygodnika Ilustrowanego 1866 (2) 52
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK III-ryc.-27584

Lipiec wg Juliusza Kossaka
Edward Gorazdowski (1843–1901)
drzeworyt poprzeczny (sztorcowy)
papier gazetowy, farba drukarska
rycina: 23,7 × 15,7 cm; format II;
papier: 24,4 × 16,2 cm
Wycinek z Tygodnika Ilustrowanego 1866 (2) 136
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK III-ryc.-27538

Sierpień wg Juliusza Kossaka
ryt. Ludwik Fryck (n.n.)
drzeworyt poprzeczny (sztorcowy)
papier gazetowy, farba drukarska
rycina: 23,6 × 16,4 cm; format II;
papier: 24,3 × 16,5 cm
Wycinek z Tygodnika Ilustrowanego 1866 (2) 137
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK III-ryc.-27535

Wrzesień wg Juliusza Kossaka
ryt. Józef Pokorny (fl. 1865–1870)
drzeworyt poprzeczny (sztorcowy)
papier gazetowy, farba drukarska
rycina: 23,5 × 16,5 cm, format II;
papier: 23,7 × 16,5 cm
Wycinek z Tygodnika Ilustrowanego 1866

Spis obiektów

(2) 160
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK III-ryc.-12980

Październik wg Juliusza Kossaka
ryt. Alfred Karmański (1874–post 1920)
drzeworyt poprzeczny (sztorcowy)
papier gazetowy, farba drukarska
rycina: 23,6 × 16,3 cm; format II;
papier: 24 × 16,7 cm
Wycinek z Tygodnika Ilustrowanego 1866
(2) 161
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK III-ryc.-27559

Listopad wg Juliusza Kossaka
ryt. Ludwik Fryk (n.n.)
drzeworyt poprzeczny (sztorcowy)
papier gazetowy, farba drukarska
23,6 × 16,3 cm, format II
Wycinek z Tygodnika Ilustrowanego 1866
(2) 172
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK III-ryc.-12697

Grudzień wg Juliusza Kossaka
Konstanty Przykorski (1842–1882)
drzeworyt poprzeczny (sztorcowy)
papier gazetowy, farba drukarska
rycina: 22,7 × 15,7 cm; format II;
wymiary 2: wys. 23,8 cm; papier: szer. 16,5 cm
Wycinek z Tygodnika Ilustrowanego 1866
(2) 173
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK III-ryc.-35582

Jarmark na Pradze pod Warszawą,
ok. 1866 r.
akwarela, papier; 62,5 × 101 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria
Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-213
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska
Narodowa Galeria Sztuki imienia
B. G. Woźnickiego

**Tomasz Łubiński pod Wagram
w 1809 r.**, 1867 r.
akwarela, gwasz, papier; wym. 53 × 86 cm
sygn. i dat. l.d.: 1867
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Amazonka, 1868 r.
olej, płótno; 74,3 × 63 cm
Własność - Muzeum Narodowe
w Warszawie
nr inw.: MP 1999
© Copyright by Ligier Piotr / Muzeum
Narodowe w Warszawie

Polowanie na saniach, 1868 r.
olej, płótno; wym. 35,5 × 58,5 cm
sygn. l.d.: *Juliusz Kossak / 1868*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Wierny towarzysz, 1871 r.
olej, płótno; 48,5 × 63,5 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria
Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: ŻK-212
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska
Narodowa Galeria Sztuki imienia
B. G. Woźnickiego

Bohdan Chmielnicki na koniu, b.d.
akwarela, papier; wym. 31 × 23 cm
sygn. l.d.: *Juliusz Kossak*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Patrol, 1875 r.
olej, tektura; 21,2 × 26,5 cm
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK II-a-1330
© Copyright Muzeum Narodowe
w Krakowie

Grenadier z 1820 r., 1873 r.
olej, płótno; 90 × 36 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria
Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: ŻK-136
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska
Narodowa Galeria Sztuki imienia
B. G. Woźnickiego

**Władysław Sanguszko
pod Grochowem**, 1876 r.
akwarela, papier; wym. 54 × 43 cm
sygn. p.d.: *Juliusz Kossak / 1876*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Przed pałacem w Krzeszowicach, 1877 r.
akwarela, papier; wym. 58,5 × 93 cm
sygn. l.d.: *J. Kossak / 1877*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Konie na wystawie lwowskiej w 1877 r.
akwarela, papier; wym. 31 × 23 cm
sygn. l.d.: *J. K.*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Pikieta, ok. 1877 r.
akwarela, papier; 16 × 16,5 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria
Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-114
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska
Narodowa Galeria Sztuki imienia
B. G. Woźnickiego

Koń w stajni, 1878 r.
akwarela, tusz, pióro, papier; 25,5 × 39 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria
Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-V-107
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska
Narodowa Galeria Sztuki imienia
B. G. Woźnickiego

**Tabun koni. Stadnina Dionizego
Trzeciaka**, 1879 r.
olej, płótno; 86 × 174 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria
Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: ŻK-3349
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska
Narodowa Galeria Sztuki imienia
B. G. Woźnickiego

Konie, ok. 1879 r.
akwarela, papier; 24 × 30,5 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria
Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-150
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska
Narodowa Galeria Sztuki imienia
B. G. Woźnickiego

Portret Leona Pinińskiego, ok. 1880 r.
akwarela, papier; 39 × 31,5 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria
Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-194
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska
Narodowa Galeria Sztuki imienia
B. G. Woźnickiego

Oficer ułanów austriackich, ok. 1881 r.
akwarela, papier; 44 × 35 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria
Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-17
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska
Narodowa Galeria Sztuki imienia
B. G. Woźnickiego

Polowanie na wilka, 1882 r.
akwarela, gwasz, papier; 22 × 30 cm
Własność - Muzeum Okręgowe
w Sandomierzu
nr inw.: MS-240/s

© Copyright Muzeum Okręgowe
w Sandomierzu

**Spotkanie króla Jana III Sobieskiego
z cesarzem Leopoldem**, 1882 r.
tuszy, akwarela, gwasz, papier; 44,5 × 36,5 cm
sygn. l.d.: *Juliusz Kossak / 1882*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

**Wjazd Jana III Sobieskiego
do Wiednia**, 1883 r.
akwarela, papier; 53 × 73 cm
sygn. i dat. d.: *Juliusz Kossak / 1883*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

**Hasło i odzew - przegląd nocny
(Scena historyczna pod Wawelem)**, 1883 r.
akwarela, karton; 62,8 × 97 cm
sygn. l.d.: *Juliusz Kossak / 1883*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Kozacy na stepie, 1884 r.
akwarela, papier; 27,5 × 21,7 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria
Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-236
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska
Narodowa Galeria Sztuki imienia
B. G. Woźnickiego

**Pochód Chmielnickiego
z Tułaj Bejem**, 1885 r.
rys. ołówek, papier z naniesioną siatką
podziału; 36,5 × 56 cm
nie sygn., l.d.: lakowa pieczęć herbowa
i odręczny napis: „*Zagon horady
tatarskiej / szkic do akwareli mojego ś.p. Ojca /
Juliusza / Wojciech Kossak*”
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Czerkiesi, 1885 r.
akwarela, papier; 10,7 × 8 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria
Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-1016
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska
Narodowa Galeria Sztuki imienia
B. G. Woźnickiego

Stadnina koni, 1886 r.
rys. ołówek, papier z naniesioną siatką
podziału; 41,5 × 61 cm
nie sygn., p.d.: lakowa pieczęć herbowa
i odręczny napis: *Szkic... Śp. Ojca / mojego
Juliusza Kossaka. / Wojciech Kossak*
Własność - kolekcja Fundacji PBG

Drużba krakowski na koniu, 1886 r.
akwarela, papier; 30 × 25 cm
sygn. l.d.: *Juliusz Kossak / 1886*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

**Powrót z jarmarku z Krakowa
(Flisacy)**, 1887 r.
akwarela, papier; 22 × 54,5 cm
Własność - Muzeum Historyczne
Miasta Krakowa
nr inw.: MHK 3757/III
© Copyright Muzeum Historyczne
Miasta Krakowa

Myśliwy na koniu, 1887 r.
akwarela, papier żeberkowy; 14,5 × 20,5 cm
Własność - Muzeum Okręgowe
w Sandomierzu
nr inw.: MS-928/s
© Copyright Muzeum Okręgowe
w Sandomierzu

Michalko, 1887 r.
akwarela, papier; 17 × 14 cm
sygn. l.d.: *Juliusz Kossak / 1887*
Własność - kolekcja Fundacji PBG

List of Works

Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Bez tytułu, 1888 r.
akwarela na papierze; 64 × 72 cm
Własność - kolekcja prywatna
Fotografia z archiwum kolekcjonera

Panic i dziewczyna, ok. 1891 r.
akwarela, papier; 30 × 23 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria
Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-148
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska
Narodowa Galeria Sztuki imienia
B. G. Woźnickiego

**Gonitwa (Wścigi konne
we Lwowie w 1845 r.)**, 1890 r.
akwarela, papier; 64 × 123,5 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria
Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-175
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska
Narodowa Galeria Sztuki imienia
B. G. Woźnickiego

**Zwiad ułanów poznańskich
z 1831 r.**, 1891 r.
akwarela, papier; 28 × 36 cm
sygn. l.d.: *J. Kossak / 1891*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

**Powrót z jarmarku
(Krakowiak z wieśniaczką)**, 1891 r.
akwarela, papier; 26 × 22,5 cm
sygn. p.d.: *J. Kossak / 1891*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Luzak (Stadnina), 1892 r.
akwarela, papier; 26,5 × 42 cm
sygn. p.d.: *Juliusz Kossak / 1892*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Plk Berek Joselewicz w bitwie, 1893 r.
akwarela, papier; 55 × 36,5 cm
sygn. p.d.: *Juliusz Kossak / 1893*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

**Berek Joselewicz ginie
pod Kockiem**, 1892 r.
akwarela, papier; 37,3 × 55,8 cm
Własność - kolekcja prywatna
Fotografia: Jerzy Szot

**MJR Jan Gólkowski w pościgu
za kozakami dońskimi**, 1898 r.
akwarela; 42,5 × 52,8 cm
Własność - kolekcja prywatna

Kozak z luzakiem, 1898 r.
akwarela, papier; 19,5 × 28,5 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria
Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: I-I-683
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska
Narodowa Galeria Sztuki imienia
B. G. Woźnickiego

Mężczyzna z koniem, ok. XIX w.
akwarela; 35,5 × 45 cm
Własność - Muzeum Okręgowe
w Sandomierzu
nr inw.: MS-297/s
© Copyright Muzeum Okręgowe
w Sandomierzu

Album Obrazów Historycznych,
Wiedeń 1891 r.
teka wydawnicza
nakładca Franciszek Bondy
51 × 36 cm; 12 heliografiur
w oprawie wykonanej przez wiedeńskiego
introligatora K. Schreibeego
przy współpracy F. Gogla

Spis obiektów

według projektu F. Blechingera
tłoki z płyty C. Fishera-Koystranda
Własność – kolekcja prywatna
Andrzej Mrowiec
Fotografie dzięki uprzejmości kolekcjonera

Leon Kossak

Bitwy pod Somosierrą i Austerlitz, b.d.
akwarela, papier; 4 arkusze
o wym. 13 × 16 cm we wspólnej oprawie
Własność – kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Wojciech Kossak (1856–1942)

Jeździec na koniu, 1879 r.
olej, tektura; 47 × 38,5 cm
sygn. l.d.: *W. Kossak 1879 w Kąkolewie*
Własność – kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Gabriel Hohendorf pod Borysowem, 1889 r.
olej, płótno; 58,8 × 114 cm
Własność – Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: Ż-3378
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Mała Panorama Raclawicka, 1893 r.
Wojciech Kossak (1856–1942) wspólnie z Janem Styką (1858–1925)
Własność – kolekcja prywatna
Fotografie z archiwum kolekcjonera

A Wojciech Kossak, **Scena batalistyczna z batalionem Wodzickiego, jeźcami, huzarami woronezkimi i wozami artyleryjskimi**
olej, płótno; 116,5 × 304,5 cm

B Jan Styka, **Scena batalistyczna z kosynierami, wsią Markocice, krzyżem przydrożnym, lirnikiem i drogą do Dziemierzyc**
olej, płótno; 117 × 295 cm

C Wojciech Kossak, **Scena batalistyczna z pułkownikiem Murencowem, Kawalerią Narodową, kozakami czu-giewskimi majora Denisowa, baterią Rachmanowa, oddziałem dragonów smoleńskich i 2. Regimentem Wodzickiego**
olej, płótno; 115 × 295 cm

Bitwa pod piramidami, 1896 r.
szkic; olej, płótno; 70 × 105 cm
(85 × 120 × 6 cm)
Własność – Muzeum Narodowe w Warszawie
nr inw.: MP 3755
© Copyright by Wilczyński Krzysztof / Muzeum Narodowe w Warszawie

Sułkowski pod piramidami, 1901 r.
olej, płótno; 128 × 200 cm
Własność – kolekcja prywatna

Dzieci na osiołku, ok. 1903 r.
olej, tektura; 23 × 31 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK II-b-1027
© Copyright Muzeum Narodowe w Krakowie

Na manewrach, 1904 r.
olej, deska; 31,5 × 44 cm
sygn. p.d.: *Wojciech Kossak / 1904*
Własność – kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Szwolcezer w wążozie Somosierry, 1907 r.
olej, płótno; 80 × 57 cm
sygn. p.d.: *Wojciech Kossak / 1907*
Własność – kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Trębacz VI pułku ułanów Ks. Warszawskiego, 1907 r.
sygn. l.d. „W. Kossak / 1907”
olej na płótnie; 52 × 44 cm
Własność – Muzeum Łowietwa i Jeździectwa w Warszawie
nr inw.: MLJ-III-506

Portret Michała Baworowskiego, 1909 r.
olej, płótno; 150 × 101,5 cm
Własność – Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: Ż-7976
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Studium dziewczyny / Aniela Franczakówna, 1911 r.
olej, deska dębowa; 42 × 33 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Warszawie
nr inw.: MP 3753
© Copyright by Ligier Piotr / Muzeum Narodowe w Warszawie

Portret Teresy Sapieżyny, 1911 r.
olej, płótno; 139,5 × 97,5 cm
Własność – Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: Ż-1861
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Portret córek w bryczce, 1911 r.
olej, płótno; 119 × 200 cm
Depozyt w Muzeum Narodowym w Krakowie
nr dep. ND-9467
© Copyright Muzeum Narodowe w Krakowie

Walka ułana z piechurem, 1912 r.
olej, deska; 49,5 × 39 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK II-b-1572
© Copyright Muzeum Narodowe w Krakowie

Portret Eugenii Jasięńskiej, 1913 r.
olej, płótno; 101 × 121 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Warszawie
nr inw.: MP 3751
© Copyright by Wilczyński Krzysztof / Muzeum Narodowe w Warszawie

Scena z wojen napoleońskich – Przed szarżą, ok. 1915 r.
olej, płótno; 70 × 120 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Warszawie
nr inw.: MP 5179
© Copyright by Wilczyński Krzysztof / Muzeum Narodowe w Warszawie

Autoportret z koniem, 1915 r.
olej, tektura; 46 × 38 cm
sygn. l.d. wraz z dedykacją:
Panu Pułkownikowi meldu[je] pokorn[ie] / przyprowadził konia od pana Rotmistrza / Kossaka / 1915
Własność – kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Epizod wojny 1812 r., ok. 1915 r.
olej, płótno; 74 × 126 cm
Własność – Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: Ż-3950
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska

List of Works

Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Portret cesarza Wilhelma II, ok. 1915 r.
szkic portretowy
olej, tektura; 30,5 × 21 cm
Własność – kolekcja prywatna
Andrzej Mrowiec
Fotografia dzięki uprzejmości kolekcjonera

Portret mężczyzny, 1916 r.
olej, płótno; 113 × 101 cm
Własność – Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: Ż-3407
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Napoleon ze sztabem (Napoleon z wojskiem), 1917 r.
olej, płótno dublowane; 54 × 46 cm
sygn. p.d.: *Wojciech Kossak / 1917*
Własność – kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Ulan i dziewczyna, 1919 r.
olej, tektura; 65,5 × 55,5 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK II-b-3138
© Copyright Muzeum Narodowe w Krakowie

Pytanie o drogę, 1922 r.
olej, płótno; 55 × 74 cm
sygn. p.d.: *Wojciech Kossak / 1922*
Własność – kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Chłopiec na koniu, 1923 r.
olej, płótno; 115 × 100 cm
Własność – Muzeum Lubelskie w Lublinie
nr inw.: S/Mal/1054/ML

Para jeźdźców, 1924 r.
olej, płótno; 34 × 47,5 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK II-b-1093
© Copyright Muzeum Narodowe w Krakowie

Portret kobiety, ok. 1925 r.
olej, płótno; 98 × 74 cm
Własność – Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: Ż-159
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska Narodowa Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego

Ulan i dziewczyna, 1925–1930 r.
olej, deska; 15,7 × 20,8 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK II-b-290
© Copyright Muzeum Narodowe w Krakowie

Ulan przy koniu, 1925–1930 r.
olej, dykta; 60 × 50 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK II-b-2436
© Copyright Muzeum Narodowe w Krakowie

Ulan i dziewczyna, 1926 r.
olej, tektura; 94 × 115 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK II-b-3967
© Copyright Muzeum Narodowe w Krakowie

Kawalerzyści (Ułani), 1926 r.
olej, tektura; 34 × 48 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK II-b-3466
© Copyright Muzeum Narodowe w Krakowie

Ułani eksportujący jeńców na leśnej drodze, 1927 r.
olej, płótno; 70 × 100 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Warszawie
nr inw.: MP 3752
© Copyright by Wilczyński Krzysztof / Muzeum Narodowe w Warszawie

Portret Marszałka Józefa Piłsudskiego, 1928 r.
olej, płótno; 54,7 × 42,3 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Warszawie
nr inw.: MP 189
© Copyright by Wilczyński Krzysztof / Muzeum Narodowe w Warszawie

Portret Stanisława Wodzickiego, 1928 r.
olej, płótno; 95 × 117 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK II-b-3595
© Copyright Muzeum Narodowe w Krakowie

Zwiad konny, 1932 r.
olej, płótno, tektura; 38 × 29 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Warszawie
nr inw.: MP 5419
© Copyright by Wilczyński Krzysztof / Muzeum Narodowe w Warszawie

Drogi Żołnierza Polskiego, 1934 r.
olej, płótno; 86 × 72,5 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Warszawie
nr inw.: MP 1957
© Copyright by Ligier Piotr / Muzeum Narodowe w Warszawie

Wizja wojska polskiego, 1935 r.
olej, płótno; 54 × 100 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Warszawie
nr inw.: MP 3747
© Copyright by Wilczyński Krzysztof / Muzeum Narodowe w Warszawie

Wizja żołnierska – szarża w lesie, 1935 r.
olej, płótno; 54 × 100 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Warszawie
nr inw.: MP 3743
© Copyright by Ligier Piotr / Muzeum Narodowe w Warszawie

Ulan w walce z kozakiem, 1900 r.
olej, płótno; 48,5 × 60,5 cm
Własność – Muzeum Narodowe w Warszawie
nr inw.: MP 3757
© Copyright by Wilczyński Krzysztof / Muzeum Narodowe w Warszawie

Głowa konia, 1936 r.
olej na tekturze; 24 × 29 cm
sygn. l.d.: *Wojciech Kossak 1936*
Kolekcja prywatna Katarzyna i Andrzej Michalczuk
Fotografia z archiwum kolekcjonerów

Trębacz 8-go pułku ułanów im. księcia Józefa Poniatowskiego w Krakowie, 1938 r.
olej, płótno; 50 × 41 cm
Własność – Muzeum Historyczne Miasta Krakowa
nr inw.: MHK 2525/III
© Copyright Muzeum Historyczne Miasta Krakowa

Burza, przed 1939 r.
olej, tektura; 32 × 27 cm
Własność – Muzeum Lubelskie w Lublinie
nr inw.: S/Mal/89/ML

Portret konny Aleksandry i Włodzimierza Sajsse-Tobiczyków

Spis obiektów

1939 r.
olej, płótno; 135 × 150 cm
Własność - Muzeum Historyczne
Miasta Krakowa
nr inw.: MHK 5056/III
© Copyright Muzeum Historyczne
Miasta Krakowa

**Atak 4 Pułku Piechoty
na Olszynkę Grochowską**
Szkic do **Panoramy Grochowa**, 1941 r.
olej, tektura; 68 × 98 cm
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK II-b-3302
© Copyright Muzeum Narodowe
w Krakowie

Przed karczmą, XX w.
olej, płótno; 72 × 62 cm
Własność - Muzeum Historyczne
Miasta Krakowa
nr inw.: MHK 2163/III
© Copyright Muzeum Historyczne
Miasta Krakowa

Jerzy Kossak (1886–1995)

Bój o las d'Etoges, 1899 r.
akwarela, papier; 29 × 43 cm
sygn. śr.d.: *Jerzy Kossak / 1899*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

**Oddział Kirasjerów przed
atakiem**, 1922 r.
olej, płótno; 57 × 67 cm
sygn. p.p.d.: 1922
Kolekcja prywatna Katarzyna
i Andrzej Michalczuk
Fotografia z archiwum kolekcjonerów

Bitwa pod Somosierrą, 1927 r.
olej, płótno; 105 × 131 cm
Własność - Muzeum Historyczne
Miasta Krakowa
nr inw.: MHK 2394/III
© Copyright Muzeum Historyczne
Miasta Krakowa

Bitwa pod Piramidami, 1927 r.
olej, płótno; 88 × 152 cm
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK II-b-225
© Copyright Muzeum Narodowe
w Krakowie

Scena z polowania, 1927
olej, tektura, 47 × 74 cm
Własność - kolekcja prywatna

**Napoleon ze sztabem przekracza
most na rzece Wilii**, 1928 r.
olej, płótno; 98 × 146 cm
sygn. l.d.: *Jerzy Kossak / 1928*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Cud nad Wisłą, 1930 r.
olej na płótnie; 95 × 130 cm
Własność - Muzeum Diecezjalne w Toruniu

**Wizja Napoleona w odwrocie
spod Moskwy**, 1930 r.
olej, tektura; 54 × 77,5 cm
sygn. l.d.: *Jerzy Kossak / 1930*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Odejście Francuzów w 1813 r., ok. 1930 r.
olej, sklejką; 31 × 41,5 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria
Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: Ż-2514
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska
Narodowa Galeria Sztuki imienia
B. G. Woźnickiego

Jeździec z koniem, ok. 1930 r.
olej; 27 × 27 cm
Własność - Muzeum Okręgowe
w Sandomierzu
nr inw.: MS-716/s
© Copyright Muzeum Okręgowe
w Sandomierzu

Spotkanie ulana z dziewczyną, 1930 r.
olej, tektura; 36 × 48 cm
sygn. p.d.: *Jerzy Kossak / 1930*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Pościg ulanów, ok. 1930 r.
olej, dykta; 22 × 38 cm
Własność - Muzeum Historyczne
Miasta Krakowa
nr inw.: MHK 2374/III
© Copyright Muzeum Historyczne
Miasta Krakowa

Na prerii, 1930 r.
olej, sklejką; 51 × 79 cm
Własność - kolekcja prywatna
Andrzej Mrowiec

Obrona klasztoru w 1831 r., 1931 r.
olej, płótno; 100 × 150 cm
Własność - kolekcja prywatna

**Wymarsz I Kompanii Kadrowej
z Oleandrów 6 sierpnia 1914 r.**, 1934 r.
olej, płótno; 60,5 × 93 cm
Własność - Muzeum Historyczne
Miasta Krakowa
nr inw.: MHK 4681/III
© Copyright Muzeum Historyczne
Miasta Krakowa

Ulan prowadzący jeńca, 1934 r.
olej, tektura; 28 × 39 cm
sygn. p.d.: *Jerzy Kossak / 1934*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

**Scena alegoryczna z bohaterami
Polski (Poniatowski, Kościuszko,
Piłsudski)**, 1935 r.
olej, płótno; 122 × 108 cm,
Własność - Muzeum Lubelskie w Lublinie
nr inw.: S/Mal/227/ML

Polowanie par force, 1935 r.
olej na sklejce; 30 × 40 cm
sygn. l.d. (...): *Jerzy Kossak 1935*
Własność - Muzeum Łowiectwa
i Jeździectwa w Warszawie
nr inw.: MŁJ-III-526

**Odpoczynek żołnierzy
francuskich podczas odwrotu
spod Moskwy**, 1936 r.
olej, tektura; 30 × 40 cm
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK II-b-3758
© Copyright Muzeum Narodowe
w Krakowie

Wesele krakowskie, 1936 r.
olej, tektura, 59 × 79 cm
Własność - kolekcja prywatna

Bitwa pod Laskami, 1937 r.
olej, płótno; 120 × 260 cm
Własność - Muzeum Historyczne
Miasta Krakowa
nr inw.: MHK 2963/III
© Copyright Muzeum Historyczne
Miasta Krakowa

Żołnierz z koniem, 1937 r.
olej, płótno; 70 × 120 cm
Własność - Muzeum Narodowe
w Warszawie
nr inw.: MP 5086
© Copyright by Wilczyński Krzysztof /
Muzeum Narodowe w Warszawie

Modlitwa Beduina, 1938 r.
olej, tektura; 40 × 49,6 cm
Własność - Lwowska Narodowa Galeria
Sztuki imienia B. G. Woźnickiego
nr inw.: Ż-7994
© Copyright by Illia Lewin / Lwowska
Narodowa Galeria Sztuki imienia
B. G. Woźnickiego

**Huzar z koniem w pejzażu zimowym
(Ulan przy koniu)**, 1938 r.
olej, dykta; 50 × 60 cm
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK II-b-2435
© Copyright Muzeum Narodowe
w Krakowie

Modlitwa Beduina, 1933 r.
olej, tektura; 29,7 × 41,7 cm
Własność - Muzeum Narodowe w Krakowie
nr inw.: MNK II-b-3457
© Copyright Muzeum Narodowe
w Krakowie

Karol Kossak

Jeźdźcy z luzakami, 1917 r.
piórko, tusz, akwarela, papier; 40 × 61 cm
sygn. p.d.: *K. Kossak / 1917 Lwów*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Tryptyk **Jazda Konna**, 1922 r.
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Jazda konna, 1922 r.
akwarela, papier; 27 × 78 cm
sygn. p.d.: *Karol Kossak / 1922*

Jazda konna, 1922 r.
akwarela, papier; 28 × 79 cm
sygn. p.d.: *Karol Kossak / 1922 / Karol*

Jazda konna, 1922 r.
akwarela, papier; 28 × 54 cm
nie sygn.

Ze szkicowników, 1922 r.
Własność - kolekcja prywatna
Andrzej Mrowiec
Fotografie z archiwum artysty

A **Młoda kobieta siedząca,
przeglądająca szkicownik**, 1922 r.
akwarela, ołówek, brystol; 30 × 29 cm

B **Pejzaż z pasącymi się
krowami**, 1922 r.
akwarela, ołówek, papier; 20 × 30 cm

C **Portret mężczyzny w stroju
hipicznym**, 1922 r.
akwarela, ołówek, brystol; 30 × 20 cm

D **Szkic konia pociągowego
na popasie**, 1922 r.
ołówek, papier; 19 × 29 cm
Fotografia dzięki uprzejmości kolekcjonera

E **Wawel**, 1922 r.
akwarela, brystol; 15 × 23,5 cm
Fotografia dzięki uprzejmości kolekcjonera

F **Pejzaż z łagodnymi wzgórzami**, 1922 r.
akwarela, brystol; 20 × 30 cm
Fotografia dzięki uprzejmości kolekcjonera

G **Pejzaż podgórski z domem**, 1922 r.
akwarela, brystol; 20 × 30 cm
Własność - kolekcja prywatna
Andrzej Mrowiec

Szkice - **Wiejskie domostwo**,
Kogut i kura, Rozmowa na targu, 1969 r.
Szkice; ołówek, papier; 22 × 31 cm

List of Works

Własność - kolekcja prywatna
Andrzej Mrowiec

Scena u doktora, 1922 r.
ołówek, brystol; 20 × 30 cm
Własność - kolekcja prywatna
Andrzej Mrowiec

Para koni w zaprzęgu, 1922 r.
ołówek, brystol; 20 × 30 cm
Własność - kolekcja prywatna
Andrzej Mrowiec

Odpoczynek przy ognisku, b.d.
akwarela, papier; 31 × 46 cm
sygn. p.d.: *K. Kossak*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Wiejska zagroda, b.d.
akwarela, papier; 31 × 49 cm
sygn. p.d.: *K. Kossak*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Powrót saniami z lasu, 1937 r.
akwarela, papier; 26 × 52 cm
sygn. p.d.: *Karol Kossak / Tatarów*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Sanie zimą, 1938 r.
akwarela, gwasz, papier; 52 × 97 cm
sygn. p.d.: *Karol Kossak / 1938*
Własność - kolekcja Fundacji PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Zwózka drzewa przez Huculów, 1937 r.
akwarela, gwasz, papier; 41 × 76 cm
Własność - kolekcja prywatna

Huculi w drodze, 1941 r.
akwarela, papier; 41,5 × 66 cm
sygn. p.d.: *Karol Kossak / Tatarów 1941*
Własność - Fundacja PBG
Fotografia z archiwum Fundacji PBG

Wojciech Kossak (1856–1942)

**Papierośnica
Wojciecha Kossaka**, 1933 r.
własność prywatna
srebro wewnątrz złocone, p. „2” (0,875),
złota paleta, w. 152 g; wym.: 11 × 7,5 × 1 cm
złota paleta malarska zdobiona szafirom,
brylantem, szmaragdem, kwarcem,
migdałowymi; wewnątrz rytowana
dedykacja: *Kochanemu Mistrzowi / i Koledze
Pulkowemu / w dowód wdzięczności / 23 IV 33 r.*
Głogowski; na złotej palecie napis:
Wielkiemu Artystycie od J. K., 19 23 / IV 33

„Papierośnica była prezentem imiennym
ofiarowanym przez płka Jana Głogowskiego
(...). Okoliczność ofiarowania Wojciechowi
papierośnicy potwierdza list W. Kossaka
do żony z Warszawy z 21 IV 1933: „Imieniny
przeszły pięknie, rano do kościoła, potem
wizyta: major Czuruk piękna papierośnica
srebrna, płk Głogowski przesiłczna
papierośnica srebrna ze złotem...” publik.
Wojciech Kossak, Listy do żony i przyjaciół
z lat 1833–1942, oprac. K. Olszański, Wyd.
Literackie 1985, t. 2, s. 567) (...) Płk Jan
Głogowski (1888–1935), płk dypl., dowódca
1 p. szwoleżerów, szef gabinetu wojsk prez.
Mościckiego. Wojciech Kossak namalował
w 1933 portret płka J. Głogowskiego
na polowaniu (za darmo!) (repr. K. Olszański,
Wojciech Kossak, 1990, ilustr. 271)”
Fragment z listu Kazimierza Olszańskiego
z 15. XII 1994 r. w sprawie papierośnicy.

List of Works

Juliusz Kossak (1824–1899)

Fragment of a Battle, 1845

watercolour, paper; 28 × 22 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art
inv. no.: Γ-I-685
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art

An Arab with Koheilan Horse, 1845

pencil, paper; 25 × 39 cm;
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art
inv. no.: Γ-V-49
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art

Arabian Horse Before a Race, 1845

ink, cardboard; 25.5 × 39.5 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art
inv. no.: Γ-V-111
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art

Jockey with a Horse, 1845

ink, gouache, pen, paper; 25.5 × 39 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art
inv. no.: Γ-V-103
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art

Arabian Horse, 1845

pencil, paper; 25.5 × 39 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art
inv. no.: Γ-V-50
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art

Turk on Horseback, 1845

watercolour, paper; 19 × 18 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art
inv. no.: Γ-I-115
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art

Sketch of Zagar Horse, 1845–1850

watercolour, paper; 31 × 42 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art
inv. no.: Γ-I-101
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art

Sketch of Gazelle Horse, 1845–1850

watercolour, paper; 33 × 41 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art
inv. no.: Γ-I-103
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art

An Arab on a Galloping Horse (Färis), 1845–1850

watercolour, ink, pen, cardboard; 25 × 39 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art
inv. no.: Γ-V-104
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art

Sketch of Abiad Horse, 1845–1850

watercolour, paper; 31.3 × 41 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art
inv. no.: Γ-I-107
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art

Sketch of Abugeil Horse, 1845–1850

watercolour, paper; 30.5 × 40 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art
inv. no.: Γ-I-108

© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art

Sketch of Koheilan Horse, 1845–1850

watercolour, paper; 31.5 × 42 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art
inv. no.: Γ-I-110
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art

Scene in the Lviv Market (Guardhouse of the National Guard in Lviv in 1848), 1848

watercolour, paper; 49.8 × 64.8 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art
inv. no.: Γ-I-314
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art

Herd of Erazm Wołański in Pauszówka, 1850

12 charts with images of horses and a dust jacket
watercolour, paper; size 28 × 22 cm, size of the entire chart 31.3 × 24 cm
Property of the PBG Foundation collection
Photographs from the PBG Foundation archive

Return from Grass Mowing (General Hauke's Children), ca. 1854

watercolour, paper; 31.5 × 26.5 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art
inv. no.: Γ-I-235
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy Lviv National Gallery of Art

Head of a Horse, 1855

oil, canvas; 72.5 × 59.4 cm
Property of the National Museum in Warsaw
inv. no.: MP 3839
© Copyright by Wilczyński Krzysztof / National Museum in Warsaw

Illustrations for Wincenty Pol's poem Mohort. A Chivalric Poem Based on a Legend (1855–1882)

in Wincenty Pol *Poezje Wincentego Pola* vol. 2; Lviv 1875
Property of - private collection
Andrzej Mrowiec
Photographs from the collector's archive

He Lived with a Sabre in Hand, May He Rest in His Grave, 1882

woodcut; 16 × 20.8 cm

The Pride of the Herd, no data

woodcut; 8 × 14 cm

Mohort Dozes Off on a Wooden Horse, 1855

woodcut; 21 × 16 cm

Mohort Introduces the Stable to Prince Józef Poniatowski, 1858

woodcut; 16 × 20.8 cm

In front of the Basilian Monastery, 1875

woodcut; 8 × 14 cm

National Emblems Flutter Joyfully, 1882

woodcut; 16 × 20.5 cm

Troops Depart Under the Command of the Prince, no data

woodcut; 7.5 × 13.5 cm

On King's Orders I am to Give Up a Suit of Armour and a Horse with Trappings, 1882

woodcut; 16 × 20.8 cm

Officer of Russian Dragoons on Horseback, no data

Spis obiektów

pencil, sepia, watercolour, paper;
size 46 × 37.5 cm

unsigned, b.l. handwritten inscription:
I hereby testify that / this watercolour is a genuine work / by my late Father Juliusz of 1864 / Wojciech Kossak
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Horses at a Watering Place, 1857

watercolour, paper; size 53.5 × 95.5 cm
signed b.l.: *Juliusz Kossak / 1857*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Portrait of General Hauke's Sonc, 1859

oil, canvas; 46.5 × 38.5 cm
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK II-a-958
© Copyrights - The National Museum in Cracow

The Polish Rider, 1860–65

oil, canvas; 55 × 45.5 cm
Property of the National Museum in Warsaw
inv. no.: MP 3991
© Copyright by Wilczyński Krzysztof / National Museum in Warsaw

Skirmish on the Czarna and the Sandomierski Stream, 1863

Part of a battle of Gen. Józef Hauke-Bosak's with Gen. Ksawery Czengera's corps
sketch, pencil, sepia, on carton; 13.3 × 21.3 cm
signed b.l.: *18.12.1863, b.r.: J. K.*
Private collection Katarzyna and Andrzej Michalczuk
Photograph from the collectors' archive

Portrait of a Rider in a Four-Cornered Cap, 1863

oil, canvas on cardboard; 69.5 × 51 cm
Property of the National Museum in Warsaw
inv. no.: MP 2514
© Copyright by Ligier Piotr / National Museum in Warsaw

Col. Edmund Taczanowski's Regiment Departs from Pyzdry, no data

sepia, cardboard; size 42 × 62 cm
signed b.r.: *Juliusz Kossak*; b.l.: fragment of a wax armorial seal and a handwritten inscription: *Original sepia of my late Father / Juliusz Kossak / Wojciech Kossak*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Death of Capt. Kazimierz Unrug in the Battle of Kolo in 1863, ca. 1865–68

watercolour, paper; size 30 × 47 cm
signed b.l.: *J. K.*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Illustrations for The Year of the Hunter by Wincenty Pol, 1866

Property of the National Museum in Cracow
© Copyrights - The National Museum in Cracow

January after Juliusz Kossak engr. Feliks Zabłocki (1846–1874)

wood engraving
newspaper paper, printing ink
23.4 × 17.5 cm, format II
a clipping from *Tygodnik Ilustrowany* 1866 (2) 192
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK III-ryc.-13178

February after Juliusz Kossak engr. Kazimierz Krzyżanowski (N.N.)

wood engraving
newspaper paper, printing ink
23.8 × 16.6 cm, format II
a clipping from *Tygodnik Ilustrowany* 1866 (2) 240
Property of the National Museum in Cracow

inv. no.: MNK III-ryc.-12871

March after Juliusz Kossak engr. Edward Gorazdowski (1843–1901)

wood engraving
newspaper paper, printing ink
23.7 × 16.4 cm; format II
a clipping from *Tygodnik Ilustrowany* 1866 (2) 241
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK III-ryc.-27539

April after Juliusz Kossak engr. Ludwik Fryk (N.N.)

wood engraving
newspaper paper, printing ink
22.5 × 15.8 cm, format II
a clipping from *Tygodnik Ilustrowany* 1866 (2) 256
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK III-ryc.-27536

May after Juliusz Kossak Feliks Zabłocki (1846–1874)

wood engraving
newspaper paper, printing ink
engraving: 23.2 × 16.2 cm; format II; paper: 24.2 × 16.9 cm
a clipping from *Tygodnik Ilustrowany* 1866 (2) 40
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK III-ryc.-33136

June after Juliusz Kossak Konstanty Przykorski (1842–1882)

wood engraving
newspaper paper, printing ink
engraving: 23.3 × 16.2 cm; format II; paper: 23.8 × 16.2 cm
a clipping from *Tygodnik Ilustrowany* 1866 (2) 52
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK III-ryc.-27584

July after Juliusz Kossak Edward Gorazdowski (1843–1901)

wood engraving
newspaper paper, printing ink
engraving: 23.7 × 15.7 cm; format II; paper: 24.4 × 16.2 cm
a clipping from *Tygodnik Ilustrowany* 1866 (2) 136
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK III-ryc.-27538

August after Juliusz Kossak engr. Ludwik Fryck (N.N.)

wood engraving
newspaper paper, printing ink
engraving: 23.6 × 16.4 cm; format II; paper: 24.3 × 16.5 cm
a clipping from *Tygodnik Ilustrowany* 1866 (2) 137
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK III-ryc.-27535

September after Juliusz Kossak engr. Józef Pokorny (fl. 1865–1870)

wood engraving
newspaper paper, printing ink
engraving: 23.5 × 16.5 cm, format II; paper: 23.7 × 16.5 cm
a clipping from *Tygodnik Ilustrowany* 1866 (2) 160
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK III-ryc.-12980

October after Juliusz Kossak engr. Alfred Karmański (1874–after 1920)

wood engraving
newspaper paper, printing ink
engraving: 23.6 × 16.3 cm; format II; paper: 24 × 16.7 cm
a clipping from *Tygodnik Ilustrowany* 1866 (2) 161
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK III-ryc.-27559

List of Works

November after Juliusz Kossak
enr. Ludwik Fryk (N.N.)
wood engraving
newspaper paper, printing ink
23.6 × 16.3 cm, format II
a clipping from *Tygodnik Ilustrowany* 1866
(2) 172
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK III-ryc.-12697

December after Juliusz Kossak
Konstanty Przykorski (1842–1882)
wood engraving
newspaper paper, printing ink
engraving: 22.7 × 15.7 cm; format II;
size 2: H 23.8 cm; paper: W 16.5 cm
a clipping from *Tygodnik Ilustrowany* 1866
(2) 173
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK III-ryc.-35582

Bazaar in Praga Near Warsaw, ca. 1866
watercolour, paper; 62.5 × 101 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Г-I-213
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Tomasz Lubiński at Wagram
in 1809, 1867
watercolour, gouache, paper; size 53 × 86 cm
signed and dated b.l.: 1867
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Woman Horse Rider, 1868
oil, canvas; 74.3 × 63 cm
Property of the National Museum in Warsaw
inv. no.: MP 1999
© Copyright by Ligier Piotr / National
Museum in Warsaw

Sleigh Hunting, 1868
oil, canvas; size 35.5 × 58.5 cm
signed b.l.: *Juliusz Kossak / 1868*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Loyal Companion, 1871
oil, canvas; 48.5 × 63.5 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Ж-212
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Bohdan Khmelnytskyi on
Horseback, no data
watercolour, paper; size 31 × 23 cm
signed b.l.: *Juliusz Kossak*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Patrol, 1875
oil, cardboard; 21.2 × 26.5 cm
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK II-a-1330
© Copyrights - The National Museum
in Cracow

Grenadier of 1820, 1873
oil, canvas; 90 × 36 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Ж-136
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Władysław Sanguszko at Grochów, 1876
watercolour, paper; size 54 × 43 cm
signed b.l.: *Juliusz Kossak / 1876*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

In Front of Krzeszowice Palace, 1877
watercolour, paper; size 58.5 × 93 cm
signed b.l.: *J Kossak / 1877*

Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Horses at the 1877 Show in Lviv
watercolour, paper; size 31 × 23 cm
signed b.l.: *J/K*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Picket, ca. 1877
watercolour, paper; 16 × 16.5 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Г-I-114
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Horse in a Stable, 1878
watercolour, ink, pen, paper; 25.5 × 39 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Г-V-107
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Galloping Horses.
Dionizy Trzeciak's Stable, 1879
oil, canvas; 86 × 174 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Ж-3349
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Horses, ca. 1879
watercolour, paper; 24 × 30.5 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Г-I-150
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Portrait of Leon Pininski, ca. 1880
watercolour, paper; 39 × 31.5 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Г-I-194
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Officer of Austrian Lancers, ca. 1881
watercolour, paper; 44 × 35 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Г-I-17
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Wolf Hunt, 1882
watercolour, gouache, paper; 22 × 30 cm
Property of the District Museum
in Sandomierz
inv. no.: MS-240/s
© Copyright - District Museum
in Sandomierz

King John III Sobieski
Meets Emperor Leopold, 1882
ink, watercolour, gouache,
paper; 44.5 × 36.5 cm
signed b.l.: *Juliusz Kossak / 1882*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

King John III Sobieski
Enters Vienna, 1883
watercolour, paper; 53 × 73 cm
signed and dated b.: *Juliusz Kossak / 1883*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Password and Reply - Night-time
Guard (Historical Scene at
Wawel Hill), 1883
watercolour, carton; 62.8 × 97 cm
signed b.l.: *Juliusz Kossak / 1883*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Cossacks in the Steppe, 1884
watercolour, paper; 27.5 × 21.7 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Г-I-236
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Parade of Khmelnytskyi
and Tugai Bey, 1885
drawing in pencil, paper with
a superimposed grid; 36.5 × 56 cm
unsigned, b.l.: a wax armorial seal and
a handwritten inscription: "*Regiment*
of Tatar Horde" / *sketch for a watercolour of my*
late Father / Juliusz / Wojciech Kossak
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

The Cherkess, 1885
watercolour, paper; 10.7 × 8 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Г-I-1016
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Horse Stable, 1886
drawing in pencil, paper with
a superimposed grid; 41.5 × 61 cm
unsigned, b.l.: a wax armorial seal and
a handwritten inscription: *Sketch ... of my late*
Father / Juliusz Kossak / Wojciech Kossak
Property of the PBG Foundation collection

Groomsman from Krakow
on Horseback, 1886
watercolour, paper; 30 × 25 cm
signed b.l.: *Juliusz Kossak / 1886*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Return from a Bazaar in Krakow
(Raftsmen), 1887
watercolour, paper; 22 × 54.5 cm
Property of the Historical Museum
of the City of Cracow
inv. no.: MHK 3757/III
© Copyright - The Historical Museum
of the City of Cracow

Hunter on Horseback, 1887
watercolour, laid paper; 14.5 × 20.5 cm
Property of the District Museum
in Sandomierz
inv. no.: MS-928/s
© Copyright - District Museum
in Sandomierz

Little Michael, 1887
watercolour, paper; 17 × 14 cm
signed b.l.: *Juliusz Kossak / 1887*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Untitled, 1888
watercolour on paper; 64 × 72 cm
Property of - private collection
Photograph from the collector's archive

Youth and a Girl, ca. 1891
watercolour, paper; 30 × 23 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Г-I-148
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Race (Horse Race in Lviv in 1845), 1890
watercolour, paper; 64 × 123.5 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Г-I-175
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Reconnaissance of Poznań
Lancers from 1831, 1891

Spis obiektów

watercolour, paper; 28 × 36 cm
signed b.l.: *J. Kossak / 1891*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Return from a Bazaar (Krakow
Dweller with a Peasant Woman), 1891
watercolour, paper; 26 × 22.5 cm
signed b.r.: *J. Kossak / 1891*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Unsaddled Horse (Stable), 1892
watercolour, paper; 26.5 × 42 cm
signed b.r.: *Juliusz Kossak / 1892*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Col. Berek Joselewicz in Battle, 1893
watercolour, paper; 55 × 36.5 cm
signed b.r.: *Juliusz Kossak / 1893*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Berek Joselewicz Dies At Kock, 1892
watercolour, paper; 37.3 × 55.8 cm
Property of - private collection

Major Jan Golkowski Pursuing
Don Cossacks, 1898
watercolour; 42.5 × 52.8 cm
Property of - private collection

Cossack with an Unsaddled Horse, 1898
watercolour, paper; 19.5 × 28.5 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Г-I-683
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Man with a Horse, ca. 19th c.
watercolour; 35.5 × 45 cm
Property of the District Museum
in Sandomierz
inv. no.: MS-297/s
© Copyright - District Museum
in Sandomierz

Album of Historical Images, Vienna 1891
publisher's portfolio
publisher Franciszek Bondy
51 × 36 cm; 12 photogravures
bound by a Vienna-based bookbinder
K. Schreibe in collaboration with F. Gogel
after the design by F. Blechinger impressions
from the plate by C. Fisher-Koystrand
Property of - private collection
Andrzej Mrowiec
Photographs courtesy of the collector

Leon Kossak

Battles of Somosierra and Austerlitz,
no data
watercolour, paper; 4 sheets, size 13 × 16 cm
bound together
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Wojciech Kossak (1856–1942)

Horse Rider, 1879
oil, cardboard; 47 × 38.5 cm
signed b.l.: *W. Kossak 1879 w Kąkolewie*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation
archive

Gabriel Hohendorf at Borysow, 1889
oil, canvas; 58.8 × 114 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Ж-3378

List of Works

© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Small Raclawice Panorama, 1893
Wojciech Kossak (1856–1942) with
Jan Styka (1858–1925)
Property of – private collection
Photographs from the collector's archive

A Wojciech Kossak, **Battle Scene
with Wodzicki's Battalion, Light
Infantrymen, Voronezh Hussars,
and Artillery Carts**
oil, canvas; 116.5 × 304.5 cm

B Jan Styka, **Battle Scene with
Scythe-bearers, Markocice Village,
Wayside Cross, and Road
to Dziemierzycze**
oil, canvas; 117 × 295 cm

C Wojciech Kossak, **Battle Scene with
Colonel Murencev, National Cavalry,
Chugev Cossacks of Major Denisov,
Rakhmanov's Battery, Regiment
of Smolensk Dragoons, and Wodzicki's
2nd Regiment**
oil, canvas; 115 × 295 cm

Battle Under the Pyramids, 1896
sketch; oil, canvas; 70 × 105 cm
(85 × 120 × 6 cm)
Property of the National Museum in Warsaw
inv. no.: MP 3755
© Copyright by Wilczyński Krzysztof /
National Museum in Warsaw

Sulkowski Under the Pyramids, 1901
oil, canvas; 128 × 200 cm
Property of – private collection

Children on a Donkey, ca. 1903
oil, cardboard; 23 × 31 cm
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK II-b-1027
© Copyrights – The National Museum
in Cracow

Manoeuvres, 1904
oil, board; 31.5 × 44 cm
signed b.r.: *Wojciech Kossak / 1904*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

**Cheveau-legers
in Somosierra Gorge**, 1907
oil, canvas; 80 × 57 cm
signed b.r.: *Wojciech Kossak / 1907*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

**Trumpeter of the 6th Regiment
of Lancers of the Duchy of Warsaw**, 1907
signed b.l. "WKossak/1907"
oil on canvas; 52 × 44 cm
Property of the Museum of Hunting
and Horsemanship in Warsaw
inv. no.: MŁJ-III-506

Portrait of Michal Baworowski, 1909
oil, canvas; 150 × 101.5 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Ж-7976
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art)

**Study of a Girl /Aniela
Franczakówna**, 1911
oil, oak board; 42 × 33 cm
Property of the National Museum in Warsaw
inv. no.: MP 3753
© Copyright by Ligier Piotr / National
Museum in Warsaw

Portrait of Teresa Sapieżyna, 1911
oil, canvas; 139.5 × 97.5 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv

National Gallery of Art
inv. no.: Ж-1861
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Portrait of Daughters in a Carriage, 1911
oil, canvas; 119 × 200 cm
Deposit at the National Museum in Cracow
dep. no.: ND-9467
© Copyrights – The National
Museum in Cracow

**Struggle of a Lancer
and Infantryman**, 1912
oil, board; 49.5 × 39 cm
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK II-b-1572
© Copyrights – The National
Museum in Cracow

Portrait of Eugenia Jasieńska, 1913
oil, canvas; 101 × 121 cm
Property of the National Museum in Warsaw
inv. no.: MP 3751
© Copyright by Wilczyński Krzysztof /
National Museum in Warsaw

**Scene from the Napoleonic Wars –
Before a Charge**, ca. 1915
oil, canvas; 70 × 120 cm
Property of the National Museum in Warsaw
inv. no.: MP 5179
© Copyright by Wilczyński Krzysztof /
National Museum in Warsaw

Self-Portrait with a Horse, 1915
oil, cardboard; 46 × 38 cm
signed b.l. with a dedication: *Colonel,
I humbly report that / I have brought a horse
from Captain / Kossak / 1915*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Wartime Episode 1812, ca. 1915
oil, canvas; 74 × 126 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Ж-3950
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Portrait of Emperor Wilhelm II, ca. 1915
sketch off portrait
oil, cardboard; 30.5 × 21 cm
Property of – private collection
Andrzej Mrowiec
Photograph courtesy of the collector

Portrait of a Man, 1916
oil, canvas; 113 × 101 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Ж-3407
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

**Napoleon with His Staff
(Napoleon with an Army)**, 1917
oil, doubled canvas; 54 × 46 cm
signed b.r.: *Wojciech Kossak / 1917*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Lancer and Girl, 1919
oil, cardboard; 65.5 × 55.5 cm
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK II-b-3138
© Copyrights – The National
Museum in Cracow

Asking the Way, 1922
oil, canvas; 55 × 74 cm
signed b.r.: *Wojciech Kossak / 1922*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation archive

Boy on Horseback, 1923
oil, canvas; 115 × 100 cm

Spis obiektów

Property of the Lubelskie Museum in Lublin
inv. no.: S/Mal/1054/ML

A Pair of Riders, 1924
oil, canvas; 34 × 47.5 cm
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK II-b-1093
© Copyrights – The National
Museum in Cracow

Portrait of a Woman, ca. 1925
oil, canvas; 98 × 74 cm
Property of the B. G. Voznitskiy Lviv
National Gallery of Art
inv. no.: Ж-159
© Copyright by Illia Lewin / B. G. Voznitskiy
Lviv National Gallery of Art

Lancer and Girl, 1925–1930
oil, board; 15.7 × 20.8 cm
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK II-b-290
© Copyrights – The National
Museum in Cracow

Lancer at a Horse, 1925–1930
oil, plywood; 60 × 50 cm
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK II-b-2436
© Copyrights – The National
Museum in Cracow

Lancer and Girl, 1926
oil, cardboard; 94 × 115 cm
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK II-b-3967
© Copyrights – The National
Museum in Cracow

Cavalry (Lancers), 1926
oil, cardboard; 34 × 48 cm
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK II-b-3466
© Copyrights – The National
Museum in Cracow

**Lancers Exporting
Captives on a Forest Road**, 1927
oil, canvas; 70 × 100 cm
Property of the National Museum in Warsaw
inv. no.: MP 3752
© Copyright by Wilczyński Krzysztof /
the National Museum in Warsaw

Portrait of Marshal Józef Piłsudski, 1928
oil, canvas; 54.7 × 42.3 cm
Property of the National Museum in Warsaw
inv. no.: MP 189
© Copyright by Wilczyński Krzysztof /
National Museum in Warsaw

Portrait of Stanisław Wodzicki, 1928
oil, canvas; 95 × 117 cm
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK II-b-3595
© Copyrights – The National
Museum in Cracow

Reconnaissance on Horseback, 1932
oil, canvas, cardboard; 38 × 29 cm
Property of the National Museum in Warsaw
inv. no.: MP 5419
© Copyright by Wilczyński Krzysztof /
The National Museum in Warsaw

Paths of the Polish Soldier, 1934
oil, canvas; 86 × 72.5 cm
Property of the National Museum in Warsaw
inv. no.: MP 1957
© Copyright by Ligier Piotr / The National
Museum in Warsaw

Vision of the Polish Army, 1935
oil, canvas; 54 × 100 cm
Property of the National Museum in Warsaw
inv. no.: MP 3747
© Copyright by Wilczyński Krzysztof /
The National Museum in Warsaw

**A Soldier's Vision – Charge
in a Forest**, 1935
oil, canvas; 54 × 100 cm
Property of the National Museum in Warsaw
inv. no.: MP 3743
© Copyright by Ligier Piotr / The National
Museum in Warsaw

Lancer Fighting a Cossack, 1900
oil, canvas; 48.5 × 60.5 cm
Property of the National Museum in Warsaw
inv. no.: MP 3757
© Copyright by Wilczyński Krzysztof /
The National Museum in Warsaw

Head of a Horse, 1936
oil on cardboard; 24 × 29 cm
signed b.l.: *Wojciech Kossak 1936*
Private collection Katarzyna
and Andrzej Michalczuk
Photograph from the collectors' archive

**Bugler of Prince Józef Poniatowski 8th
Lancer Regiment in Krakow**, 1938
oil, canvas; 50 × 41 cm
Property of the Historical Museum
of the City of Cracow
inv. no.: MHK 2525/III
© Copyright – The Historical Museum
of the City of Cracow

Storm, before 1939
oil, cardboard; 32 × 27 cm
Property of the Lubelskie Museum
in Lublin
inv. no.: S/Mal/89/ML

**Equestrian Portrait of Aleksandra and
Włodzimierz Sayse-Tobiczyk**, 1939
oil, canvas; 135 × 150 cm
Property of the Historical Museum
of the City of Cracow
inv. no.: MHK 5056/III
© Copyright – The Historical Museum
of the City of Cracow

**Attack of the 4th Infantry Regiment
on Olszynka Grochowska**
Sketch for **Grochów Panorama**, 1941
oil, cardboard; 68 × 98 cm
Property of the National Museum in Cracow
inv. no.: MNK II-b-3302
© Copyrights – The National Museum
in Cracow

In Front of an Inn, 20th c.
oil, canvas; 72 × 62 cm
Property of the Historical Museum
of the City of Cracow
inv. no.: MHK 2163/III
© Copyright – The Historical Museum
of the City of Cracow

Jerzy Kossak	(1886–1995)
---------------------	--------------------

Battle of d'Etoges Forest, 1899
watercolour, paper; 29 × 43 cm
signed b.c.: *Jerzy Kossak / 1899*
Property of the PBG Foundation collection
Photo from the PBG Foundation
archive

Cuirassiers Before an Attack, 1922
oil, canvas; 57 × 67 cm
signed b.r.: 1922
Private collection Katarzyna
and Andrzej Michalczuk
Photograph from the collectors' archive

Battle of Somosierra, 1927
oil, canvas; 105 × 131 cm
Property of the Historical Museum
of the City of Cracow
inv. no.: MHK 2394/III
© Copyright – The Historical Museum
of the City of Cracow

Publikacja wydana z okazji wystawy:
Catalogue accompanies the exhibition:
Kossakowie

Organizator wystawy:
Państwowa Galeria Sztuki w Sopocie,
8 lipca – 2 października 2016 r.

Exhibition organiser:
Państwowa Galeria Sztuki w Sopocie,
8th July – 2nd October, 2016

Dyrektor Państwowej Galerii Sztuki
w Sopocie:
Director of State Art Gallery:
Zbigniew Buski

Idea wystawy:
Idea of the exhibition:
Lucyna Mizera

Kurator wystawy:
Curator of the exhibition:
Stefania Kozakowska – Krzysztofowicz

Organizatorzy serdecznie
dziękują wszystkim osobom prywatnym
oraz instytucjom, które użyczyły
dzieła na wystawę:

Organisers want to thank all
the private persons and institution who
loaned works for the exhibition:
Andrzej i Katarzyna Michalczuk,
Andrzej Mrowiec, Fundacja PBG, Lwowska
Narodowa Galeria Sztuki imienia
B. G. Woźnickiego, Muzeum Diecezjalne
w Toruniu, Muzeum Historyczne
Miasta Krakowa, Muzeum Lubelskie
w Lublinie, Muzeum Łowiectwa
i Jeździectwa w Warszawie, Muzeum
Narodowe w Krakowie, Muzeum Narodowe
w Warszawie, Muzeum Okręgowe
w Sandomierzu oraz kolekcjonerom,
którzy pragną pozostać anonimowi /
and collectors who wish to remain
anonymous.

Teksty do katalogu:
Texts:
Stefania Kozakowska – Krzysztofowicz
Bogusław Deptuła

Tłumaczenia do katalogu:
Translations:

Lidex Sp. z o.o. Centrum Tłumaczeń
i Obsługi Konferencji
Marcin Turski

Opracowanie graficzne i skład:
Graphic design and layout:
Ryszard Bienert

Fotografie dzięki uprzejmości
kolekcjonerów i instytucji:
Photographs courtesy of private
persons and institutions:
Andrzej i Katarzyna Michalczuk, Andrzej
Mrowiec, Illia Lewin (Lwowska Narodowa
Galeria Sztuki imienia B. G. Woźnickiego),
Piotr Ligier (Muzeum Narodowe
w Warszawie), Jerzy Szot, Paweł Więclawek,
Krzysztof Wilczyński (Muzeum Narodowe
w Warszawie), Fundacja PBG, Muzeum
Historyczne Miasta Krakowa, Muzeum
Lubelskie w Lublinie, Muzeum Łowiectwa
i Jeździectwa w Warszawie, Muzeum
Narodowe w Krakowie, Muzeum Narodowe
w Warszawie, Muzeum Okręgowe
w Sandomierzu oraz z archiwów
kolekcjonerów, którzy pragną pozostać
anonimowi / and collectors who wish
to remain anonymous.

Fotografie na stronach:
Photographs on pages:
5, 15, 16, 19, 21, 25, 29, 34, 40, 47, 53, 54, 63, 185
z zasobów Narodowego Archiwum
Cyfrowego / from the Narodowe Archiwum
Cyfrowe

Ekspozycja publikacji Marii
Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, Magdaleny
Samozwaniec oraz Zofii Kossak dzięki
uprzejmości Biblioteki Sopotkiej.
Exhibition of the publications of Maria
Pawlikowska-Jasnorzewska, Magdalena
Samozwaniec and Zofia Kossak courtesy
of Biblioteka Sopotcka.

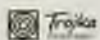
Druk:
Printed:
Argraf Sp. z o.o.

Wydawca katalogu:
Publisher of the catalogue:
Państwowa Galeria Sztuki w Sopocie
ISBN 978-83-8040-021-4
© Państwowa Galeria Sztuki w Sopocie

PAŃSTWOWA GALERIA SZTUKI

Patroni medialni:
Media Partonage:

Co za sukces, co
za popularność,
grad zaszczytów,
honorów

Wojciech Kossak

1923

JULIUSZ KOSSAK

Grenadier z 1820
Grenadier of 1820

1873

WHAT A SUCCESS! WHAT POPULARITY,
A TRUE TORRENT OF AC-
COLADES AND PRAISE